

**T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

Psikoloji Anabilim Dalı
Klinik Psikoloji Bilim Dalı

**GÜVENLİ BAĞLANMA VE EVLİ BİREYLERDE EVLİLİK
DOYUMU ARASINDAKİ İLİŞKİ**

Yüksek Lisans Tezi

Elif Nur ÇELEBİ

Danışman
Doç. Dr. Nurhan FİSTİKÇİ

İstanbul – 2021

TEZ TANITIM FORMU

- YAZAR ADI SOYADI** : Elif Nur Çelebi
- TEZ DİLİ** : Türkçe
- TEZİN ADI** : Güvenli Bağlanma ve Evli Bireylerde Evlilik Doyumu Arasındaki İlişki
- ENSTİTÜ** : İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
- ANABİLİM DALI** : Psikoloji
- BİLİM DALI** : Klinik Psikoloji
- TEZİN TÜRÜ** : Yüksek Lisans Tezi
- TEZ TARİHİ** : 05/10/2021
- SAYFA SAYISI** : 90
- TEZ DANIŞMANI** : Doç. Dr. Nurhan Fıstıkçı
- DİZİN TERİMLERİ** : Bağlanma Stilleri, Evlilik Doyumu, Güvenli Bağlanma, Evli Bireyler
- TÜRKÇE ÖZET** : Araştırma kapsamında evlilik doyumu ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkilerin üzerinde durulacaktır. Bu alanların birbirine olan etkileri, birbirlerine etkileri olup olmadığı konuları, hangisi hangisini daha çok etkiledi konusundaki soruların cevaplanması amaçlanmıştır.
- DAĞITIM LİSTESİ** : 1.İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsüne
2.YÖK Ulusal Tez Merkezine

Elif Nur ÇELEBİ

**T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

Psikoloji Anabilim Dalı
Klinik Psikoloji Bilim Dalı

**GÜVENLİ BAĞLANMA VE EVLİ BİREYLERDE EVLİLİK
DOYUMU ARASINDAKİ İLİŞKİ**

Yüksek Lisans Tezi

Elif Nur ÇELEBİ

Danışman
Doç. Dr. Nurhan FİSTİKÇİ

İstanbul – 2021

BEYAN

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının ederlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğu, kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez ya da proje olarak sunulmadığını beyan ederim.

Elif Nur ÇELEBİ

.../.../2021



T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Elif Nur ÇELEBİ'nin "Güvenli Bağlanma ve Evli Bireylerde Evlilik Doyumu Arasındaki İlişki" adlı tez çalışması, jürimiz tarafından Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Doç. Dr. Nurhan FİSTİKÇİ
(Danışman)

Üye

Prof. Dr. Ayten ERDOĞAN

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Necmettin AKSOY

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../2021

Prof. Dr. İzzet GÜMÜŞ
Enstitüsü Müdürü

ÖZET

Son yıllarda, ilişkilerde eş seçiminde, evlilik doyumu üzerinde önemli etkileri bulunduğu tespit edilen bağlanma stilleri de son zamanlarda psikolojinin inceleme konusu olmuştur. Kişilerin bağlanma stillerine göre ilişki doyumlarının farklılaştığını gösteren çalışmalara rastlanmaktadır. Bu nedenle araştırma kapsamında evlilik doyumu ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkilerin üzerinde durulacaktır. Bu alanların birbirine olan etkileri, birbirlerine etkileri olup olmadığı konuları, hangisi hangisini daha çok etkiledi konusundaki soruların cevaplanması amaçlanmıştır.

Gerçekleştirilen araştırma ilişkisel tarama modeline göre modellenmiştir. Araştırmanın evrenini 2021 yılında İstanbul il merkezinde ikamet eden 1 yılı aşkın süredir evli olan ve çocuk sahibi olmayan kadın ve erkek katılımcılar oluşturmaktadır. Rastgele örneklem tekniği ile evreni temsil edecek örnekleme seçilme yolu izlenmiştir. Bu araştırmanın örneklemini ise gönüllülük usulüne göre katılım sağlayan toplamda 269 kadın ve erkek birey oluşturmaktadır. Evli bireylerin evlilik doyumlarını ölçmek için “*Evlilik Doyum Ölçeği*” ve bağlanma stillerinden güvenli bağlanmayı test edebilmek amacı için ise “*İlişki Ölçekleri Anketi*” kullanılmıştır.

Araştırmanın verileri, SPSS 24.0 paket program kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmanın verilerinin çözümlenmesinde normal dağılım gösteren verilerde iki değişken arasındaki karşılaştırmalarda parametrik testlerden bağımsız t-testi, ikiden fazla grupların karşılaştırılmalarında ise ANOVA testi uygulanmıştır. Normal dağılım göstermeyen verilerde ise, iki grup karşılaştırmalarında non parametrik testlerden Mann Whitney U-testi, ikiden fazla grup olması durumunda ise Kruskal-Wallis testi uygulanmıştır. Araştırmada değişkenler arasındaki ilişki, Pearson korelasyon analizi yöntemiyle test edilmiştir.

Araştırma sonuçları değerlendirildiğinde bağlanma stillerinden biri olan güvenli bağlanma düzeyi ile evlilik doyumu arasında anlamlı ilişkilere rastlanmıştır. Ayrıca araştırmanın bağımsız değişkenlerini oluşturan demografik özellikler ile de güvenli bağlanma ve evlilik doyumu arasında anlamlı farklılıklara rastlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bağlanma Stilleri, Evlilik Doyumu, Güvenli Bağlanma, Evli Bireyler

SUMMARY

In recent years, attachment styles, which have been found to have significant effects on spouse selection and marital satisfaction, have also been the subject of psychology in recent years. There are studies showing that relationship satisfaction differs according to attachment styles of individuals. Therefore, within the scope of the research, the relationship between marital satisfaction and attachment styles will be emphasized. It is aimed to answer the questions about the effects of these areas on each other, whether they affect each other or not, which one affected more.

The research was modeled according to the relational screening model. The population of the research consists of male and female participants who reside in the city center of Istanbul in 2021, have been married for more than 1 year and have no children. With the random sampling technique, the way of choosing the sample to represent the universe was followed. The sample of this research, on the other hand, consists of 269 male and female individuals who participated on a voluntary basis. "Marriage Satisfaction Scale" was used to measure marital satisfaction of married individuals, and "Relationship Scales Questionnaire" was used to test secure attachment, one of the attachment styles.

The data of the research were analyzed using SPSS 24.0 package program. In the analysis of the data of the study, the t-test independent of parametric tests was used in comparisons between two variables in the data showing normal distribution, and the ANOVA test was used in the comparison of more than two groups. In the data that did not show normal distribution, Mann Whitney U-test, which is one of the non-parametric tests, was used in comparisons of two groups, and Kruskal-Wallis test was used in case of more than two groups. The relationship between the variables in the study was tested with the Pearson correlation analysis method.

When the results of the research were evaluated, significant relationships were found between the level of secure attachment, which is one of the attachment styles, and marital satisfaction. In addition, significant differences were found between demographic characteristics, which are the independent variables of the research, and between secure attachment and marital satisfaction.

Key Words: Attachment Styles, Marriage Satisfaction, Secure Attachment, Married Individuals

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
SUMMARY	ii
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR	v
TABLolar LİSTESİ.....	vi
ÖNSÖZ.....	viii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM LİTERATÜR TARAMASI

1.1. Aile	4
1.2. Evlilik	8
1.3. Evlilik Doyumu	10
1.3.1. Evlilik Doyumunu Açıklayan Kuramlar	12
1.3.1.1. Psikodinamik Model	12
1.3.1.2. Bağlamsal Model	13
1.3.1.3. Biyolojik Kökenli Bağlanma Kuramı	14
1.3.1.4. Sosyal Öğrenme Kuramı	15
1.3.1.5. Sevginin Evrimi Kuramı	16
1.3.1.6. Romantik Aşk Kuramı	17
1.3.1.7. Evlilikte Yükleme Kuramı	18
1.3.1.8. Kişiler Arası Sosyal Biliş Kuramı.....	19
1.3.2. Evlilik Doyumunu Yordayan İlişkisel ve Kişisel Değişkenler	19
1.3.3. Evlilik Doyumu ile İlgili Yapılan Çalışmalar	24
1.4. Bağlanma	27
1.4.1. Bağlanma Kuramı	28
1.4.2. Yetişkinlik Döneminde Bağlanma.....	30
1.4.3. Yetişkin Bağlanma Stilleri.....	31
1.4.3.1. Hazan ve Shaver'in Üçlü Bağlanma Modeli.....	32
1.4.3.2. Bartholomew ve Horowitz'in Dörtlü Bağlanma Modeli	32
1.4.4. Bağlanma ile İlgili Yapılmış Çalışmalar	33

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli	36
2.2. Evren ve Örneklem.....	36
2.3. Veri Toplama Araçları.....	37
2.3.1. Kişisel Bilgi Formu.....	37
2.3.2. Evlilik Doyumu Ölçeği	37
2.3.3. İlişki Ölçekleri Anketi	38
2.4. Verilerin Toplanması.....	39
2.5. Verilerin Çözümlemesi.....	40

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

3.1. Kişisel Bilgilerin Betimleyici İstatistikleri.....	41
3.2. Normallik Testi.....	44
3.3. Güvenilirlik Analizi.....	45
3.4. Evlilik Doyumu Ölçeği Puanlamaları	46
3.5. Kişisel Bilgiler Bakımından Güvenli Bağlanma ve Evlilik Doyumu Puanları Arasındaki İlişkinin Karşılaştırılması.....	46
3.6. Güvenli Bağlanma Düzeyi Düşük ve Yüksek Olan Gruplar ile Evlilik Doyumu Puanlarının Karşılaştırılması	52
TARTIŞMA VE SONUÇ.....	55
KAYNAKÇA	63
EKLER.....	71

KISALTMALAR

%	: Yüzde
BGOF	: Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu
EDÖ	: Evlilik Doyumu Ölçeği
H	: H Değeri
N	: Popülasyon
P	: Anlamlılık Değeri
R	: Korelasyon Katsayısı
Sd	: Serbestlik Derecesi
SPSS	: Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı
SS	: Standart Sapma
TDK	: Türk Dil Kurumu
TL	: Türk Lirası
U	: U Değeri
X	: Aritmetik Ortalama
Z	: Z Puanı

TABLolar LİSTESİ

Tablo 3.1. Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı.....	41
Tablo 3.2. Katılımcıların Yaş Dağılımı.....	42
Tablo 3.3. Katılımcıların Gelir Durumu Dağılımı.....	42
Tablo 3.4. Katılımcıların Öğrenim Durumu Dağılımı.....	43
Tablo 3.5. Katılımcıların Partnerlerinin Fiziksel Özelliklerini Beğenme Durumları Dağılımı.....	43
Tablo 3.6. Katılımcıların Evlilik Süreleri Dağılımı.....	44
Tablo 3.7. Normallik Testi Sonuçları.....	44
Tablo 3.8. Güvenilirlik Analizi Sonuçları.....	45
Tablo 3.9. Evlilik Doyumu Ölçeğinin Alt Boyutlarının Puanlanması.....	46
Tablo 3.10. Güvenli Bağlanma ve Evlilik Doyum Ölçeklerinden Elde Edilen Puanlar Arasındaki İlişkilere Ait Spearman Korelasyon Katsayıları.....	47
Tablo 3.11. Yaş ile Güvenli Bağlanma ve Evlilik Doyum Ölçeklerinden Elde Edilen Puanlar Arasındaki İlişkilere Ait Spearman Korelasyon Katsayıları.....	47
Tablo 3.12. Gelir Düzeyi ile Güvenli Bağlanma ve Evlilik Doyum Ölçeklerinden Elde Edilen Puanlar Arasındaki İlişkilere Ait Spearman Korelasyon Katsayıları.....	48
Tablo 3.13. Eğitim Düzeyi ile Güvenli Bağlanma ve Evlilik Doyum Ölçeklerinden Elde Edilen Puanlar Arasındaki İlişkilere Ait Spearman Korelasyon Katsayıları.....	48
Tablo 3.14. Partnerin Fiziksel Özelliklerini Beğenme Durumu ile Güvenli Bağlanma ve Evlilik Doyum Ölçeklerinden Elde Edilen Puanlar Arasındaki İlişkilere Ait Spearman Korelasyon Katsayıları.....	49
Tablo 3.15. Evlilik Süresi ile Güvenli Bağlanma ve Evlilik Doyum Ölçeklerinden Elde Edilen Puanlar Arasındaki İlişkilere Ait Spearman Korelasyon Katsayıları.....	50
Tablo 3.16. Evlilik Doyumu Puanlarının Güvenli Bağlanma Düzeyine Göre Karşılaştırılması.....	51
Tablo 3.17. Güvenli Bağlanma Düzeyi Düşük ve Yüksek Olan Gruplarda Evlilik Doyumu Puanlarının Yaşa Göre Karşılaştırılması.....	51
Tablo 3.18. Güvenli Bağlanma Düzeyi Düşük ve Yüksek Olan Gruplarda Evlilik Doyumu Puanlarının Gelir Düzeyine Göre Karşılaştırılması.....	52
Tablo 3.19. Güvenli Bağlanma Düzeyi Düşük ve Yüksek Olan Gruplarda Evlilik Doyumu Puanlarının Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılması.....	52

Tablo 3.20. Güvenli Bağlanma Düzeyi Düşük ve Yüksek Olan Gruplarda Evlilik Doyumu Puanlarının Evlilik Süresine Göre Karşılaştırılması.....53



ÖNSÖZ

Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Klinik Psikoloji Bölümünde gerçekleştirmiş olduğum yüksek lisans tez çalışmam süresince desteklerini esirgemeyen ve beni yönlendiren saygı değer hocam Doç. Dr. Nurhan FİSTİKÇİ'ya lisansüstü eğitimim boyunca engin bilgilerini bizlere aktaran değerli hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Elif Nur ÇELEBİ



GİRİŞ

İnsan doğası gereği, biyolojik olarak devamlılığını sağlama ve çevresinde olup bitenlere ayak uydurma gibi mecburiyetlerden sosyal bir varlıktır ve çevresindekilerle olan etkileşimi tüm bu ihtiyaçlarını gidermeye önemli katkı sağlar. Yaşamda ilk sosyal ilişki çocuk-ebeveyn arasında yaşanır ve bu ilişki insan gelişiminde kritik bir dönemdir. Çocuk-ebeveyn ilişkisini ele alan en güçlü kuram Bowlby ve Ainsworth'un bağlanma kuramıdır. Bağlanma kuramı anne baba ya da güven duyulan başka bir bakım verene bağlanmanın, bebeklikten itibaren çocuğun yaşamını sürdürmesinde işlevsel olarak önemini belirten, insanların kişilerarası dinamiğini açıklayan bir yaklaşımdır. Bu yaklaşıma göre çocuk ile bakım vereni arasında kurulan duygusal bağ, insan yaşantısında “*beşikten mezara kadar*” süregelen bir ögedir. Bağlanma kuramı kişi ile bakım vereni arasında, duygusal yakınlık ve sıcaklık sağlama amacı taşıyan bağ olarak da tanımlanabilir. Bebekler bakım verenleri ile mutlak bir bağlanma geliştirir fakat bu bağın niteliği bebeğin bakım verenine dair algıladığı güven düzeyi ile değişiklik gösterir.

Evlilik, karşılıklı bir dayanışma, toplumun onayını alan bir sözleşme ve toplumsal olan yasakların kırılmasıyla, cinsel olarak bir birlikteliğe izin veren kaynaşmadır. Evlilik kişiler tarafından oluşturulan bir kültür kurumudur aynı zamanda. Her kültür olayı zamanla değişip, yeni biçimler almaktadır, dolayısıyla kadın ile erkeğin birlikteliği ile gerçekleşen ve en küçük toplum birimi olan evliliğin de zaman zaman aksayan yönleri vardır. Bu aksamalara rağmen ilişkilerin devamını sağlayan etmenlere bakıldığında evlilik doyumunun önemli olduğu tahmin edilebilir.

Son yıllarda, ilişkilerde eş seçiminde, evlilik doyumunu üzerinde önemli etkileri bulunduğu tespit edilen bağlanma stilleri de son zamanlarda psikolojinin inceleme konusu olmuştur. Kişilerin bağlanma stillerine göre ilişki doyumlarının farklılaştığını gösteren çalışmalara rastlanmaktadır.

Bu nedenle araştırma kapsamında evlilik doyumunu ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkilerin üzerinde durulacaktır. Bu alanların birbirine olan etkileri, birbirlerine etkileri olup olmadığı konuları, hangisi hangisini daha çok etkiledi konusundaki soruların cevaplanması amaçlanmıştır. Bu sebepten ötürü ilerleyen kısımlarda bağlanma stilleri ve evlilik doyumunu arasındaki ilişki incelenip üzerinde durulacaktır.

Bu alanda gerçekleştirilen birçok araştırma, çocukluk çağındaki bağlanma kalitesinin ileriki yaşlardaki ilişkilerdeki kaliteli birlikteliğin üzerinde etkiye sahip olduğu görülmüştür. Çocuk ve bakım verenin bağlanma becerisi pozitif yönde ise, ileriki yaşlarda yakın ilişki becerilerinin pozitif yönde olduğu, hayatın ilk yıllarında bağlanma negatif yönde ise ileriki zamanlardaki yakın ilişki becerilerinin sorunlu yönde olduğunu gösteren araştırmalar bulunmaktadır. Aynı zamanda, Rutter ve Quinton, bebeklik zamanlarında negatif bakım tecrübeleri deneyimlemiş çokça kişinin sağlam ve destek verici evlilik kurma yolunda çaba gösterdiklerini araştırmalar ortaya çıkartmışlardır. Hayatın ilk yaşlarında bakım verenle çocuk arasındaki ilişki ve ileriki yaşlarda evlilik ilişkileri yolundaki süreklilik ve süreksizliği hangi mekanizmanın açıkladığı kısmına baktığımızda en uygun araştırma John Bowlby'nin "*Bağlanma Kuramıdır*".

Bowlby'nin Bağlanma Kuramı, kişilerin, kendileri açısından değer verdikleri diğer kişilerle duygusal açıdan bağ kurma yönelimini tanımlar. Bowlby (1969) bağlanma figürüyle gerçekleşen etkileşimler boyunca, çocuklar neyle karşılaşacaklarını öğrenmeye çalışırlar ve tavırlarını bunun doğrultusunda yola koyarlar. Bowlby (1969) "*içsel çalışan modeller*" isimlendirdiği beklenti içinde olanların, bunların tam olarak ebeveynleri veya onlara bakım verenlerin şekil verdiği ve bebeklerin hayatlarının ilk yıllarında onlara bakan kişilerle olan ilişkilerini içselleştirdiklerini ortaya koymuştur. Bunca zaman süresi içinde ortaya çıkan istekler yani bağlanma konusunda içsel çalışma modelleri, hayatları süreci boyunca değişmeyen kısımda kaldığını görmüşlerdir. İstikrarlı ve değişmeyen bakım veren ilişkisinin, diğerlerinin güvenilir, ilgi ve sıcak ilişki göstermeye uygun ve destek verici olan yaşandığı ve kişinin kendini sevgiye ve destek almaya uygun, değer verilen bir kişi olarak görüldüğü "*güvenli bağlanma modellerine*" neden olduğu görülür. Bunun tam tersi olarak negatif yönde ilgi verilme deneyimlerinin, diğer insanların güven verici olmayan veya gözle görülür bir şekilde reddeden bir yapıda olduğu ve kişinin kendisini değersiz diye nitelendirdiği "*güvensiz modellere*" neden olduğu görülür. Bağlanma teorisinden bakıldığı zaman, hayatının ilk yıllarında bakım verenin bebeğe gösterdiği yanıtlar kısmından aslında kendiyile ilgili oluşan ve diğer insanlara karşı oluşan zihinsel imajlar, sonraki birebir yaklaşımlara önder olur ve kişinin davranışlarını oluşturur. Bu araştırmaların etkili olması sebebiyle birçok kişi, hayatın ilk yıllarındaki bağlanma stilleriyle hayatın ileriki yıllarındaki yakın ilişkilerindeki

ilişkileri incelemişlerdir (Brennan ve Shaver, 1995; Collins ve Read, 1990; Feeney ve Roller, 1990, Hazan ve Shaver, 1987; Kirkpatrick ve Davis, 1994; Simpson, 1990).

Bowlby'nin çocuklar için geliştirmiş olduğu bağlanma kuramını Hazan ve Shaver (1987) yetişkin kişilere taşımışlardır. Hazan ve Shaver (1987), yetişkin bireylerin yakın birlikteliklerinin bebekler ve ebeveynleri arasındaki birlikteliklerle benzer özelliklere sahip olma eğiliminde oldukları gözlemlenmiştir. Mesela romantik bakımdan ilişki içerisinde olan bireyler yakın olma eğilimindedirler. Partnerleriyle beraber olduklarında iyi hissettikleri ve partnerleri olmazsa ise kendilerini kaygı hissi içinde ve tek başlarına olduklarını düşünürler. Hazan ve Shaver (1994), çocuk ve ebeveyn arasındaki bağlanma ile romantik partnerler arasındaki bağlanma arasında benzerlikleriyle beraber farklı olma durumları olmasına rağmen, bağlanma teorisinin, ileri yaşlardaki yakın ilişkileri ortaya koyacağı bir modelleme oluşturacağını ortaya koyar. Hazan ve Shaver'in (1987) araştırmaları, romantik aşkın bağlanma manasında kavram kazanmasına destek olmuş ve Ainsworth'un 1978'de bebeklerin bağlanma stillerini ortaya koymak adına üç bağlanma stilinin ileriki yaşlardaki romantik ilişkilerde de görüldüğü gözlemlenmiştir. Bartholomew ve Horowitz (1991), benlik ve başkaları modelleri doğrultusunda, Hazan ve Shaver'in (1987) üçlü modeli dışında biri güvenli ve saplantılı, kayıtsız ve korkulu olmasıyla beraber üçü güvensiz, dört bağlanma stilini ortaya koymuştur.

Bağlanma yapılarını ilişkilerini inceleyen birçok araştırmayla güvenli bağlanma stili içinde olan kişilerin, hem kaygılı-kararsız hem de kaçınan bağlanma stilinde olan bireylere oranla daha çok ilişkilerine katkı sağladıkları, daha uyumlu ve doyumlu ilişkiler yaşadıklarını araştırmalar ortaya çıkartmıştır (Collins ve Read, 1990; Hazan ve Shaver, 1990; Simpson, 1990). Bu kişilerin partnerlerini kabul etme yönünde daha fazla oldukları, bağımsız olmayı daha fazla denediklerini, stresle baş etme becerilerinin daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır (Feeney ve Noller, 1990).

Araştırma konularıyla ilgili kuramsal yapının ilgili çalışmaların sunulacağı literatür bölümünde Bowlby'nin bağlanma kuramı ayrıntılarıyla sunulacak, yapılan çalışmalarla bağlanma stillerinin sürekliliğinden bahsedilecektir. Daha sonra, evlilik ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkilerden ve bu ilişkiyi inceleyen araştırmalardan bahsedilecek ve son olarak da ülkemizde bu konuda yapılan çalışmalar aktarılacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

LİTERATÜR TARAMASI

1.1. Aile

Aile, evlilik ilişkisi ile taçlandırılmış karı ve koca rolü üstlenen iki kişinin daha sonra çocukların katılması ile çoğalan toplum içindeki en küçük yapı taşıdır. Aile tarihsel gelişim süresince değişim ve gelişmeler yaşamış olmakla beraber, önemli fonksiyonlarının birçoğunu olduğu gibi saklamakta ve sürdürmektedir. Bu fonksiyonlardan en önemlileri; dünyaya çocuk veya çocuklar getirmek ve bu çocukların sosyal çevrelerinin oluşması için onlara destek olmak, aile üyeleri arasındaki sorumlulukları iş birliği yapmak, çocuk, karı-koca, ebeveyn gibi çeşitli rolleri yerine getirmek ve aile üyelerinin yakın duygusal ilişki gereksinimlerini doyumaktır (Canel, 2007). Bu gereksinimleri giderebilmek amacıyla nikâh akdi denilen hukuki birleşme ile eşler birbirine bağlanmaktadır. Bu süreç, aile kurumunun yasal dayanağı olarak sayılmaktadır.

Aralarında nikâh gerçekleşen çiftler hukuksal olarak evlenmiş sayılırlar. Evlilik, iki kişinin birlikte yaşama, yaşananları ve hatıraları paylaşma, neslini devam ettirmek için çocuk yapmak gibi ortak amaçlarla imzaladıkları legal bir sözleşmedir. Evlilik, bir ilişkiler sistemidir. Eşlerin ve çocukların hak ve özgürlükleri yasalarla korunmakta olup; toplumsal kurallar, gelenek ve görenekler ve inançlarla da sınırları çizilmiştir (Özgüven, 2000).

Aile kavram, yapı ve işleyiş bakımından zamana ve yere bağlı olarak değişim gösteren bir kurumdur. Evrenseldir ve toplumdan topluma değişen ailenin her herkesçe geçerli olan tanımını bulmak mümkün olmamaktadır. Goldenberg'e (1996) göre aile, kendine özgün bir yapısı olan doğal, sosyal bir sistemdir. Covey (1997) ise aileyi tanımlarken dünyadaki en önemli temel organizasyon olduğunu söylemiş ve toplumun yapı taşı olduğunu ifade etmiştir. Turner'a (1965) göre aile, çeşitli amaçlarla kendine özgü tabiatı ve tarzı bulunan sosyal bir gruptur. Aile, içinde yaşadığı toplum ve kültürün bir parçası olarak onun özelliklerini taşımaktadır. Dolayısıyla içinde bulunduğu toplumun değer yargılarını, gelenek ve göreneklerini, beğenilerini, inançlarını, önyargılarını, normlarını kısacası kültürünü yansıtır (Yörükoğlu, 2003).

Sosyal bir varlık olarak insanoğlu tarih boyunca hep bir aile birlikteliği ve ilişkisi içerisinde bulunmuştur. Bu çok eski uygarlıklardan günümüze değin bu şekilde devam etmiştir. Her uygarlıkta olduğu gibi bizim toplumumuzda da durum aynı olmuştur. Türk toplumları geçmişten bugüne ailenin kurumsal bir olgu olarak yaşatılmasına özel önem göstermişlerdir (Süleymanov, 2009). Aile önemlidir ve kutsal sayılmaktadır.

Türk Dil Kurumu (TDK) aile kavramı ile ilgili aşağıdaki anlamlara yer vermiştir (Eşsizoglu, 2012):

- Evlilik ve kan bağına dayalı olan, karı, koca, ocuk ve kardeşlerin arasında bulunan ilişkilerden oluşan toplum içerisindeki en kk birliktir.
- Bu tanımla aile, en çok kullanıldığı durumlarla ilgili karşılığının olmasıyla beraber kan ve evlilik bağına dayalı ifadeleri nedeniyle kapsamı dar tutulan bir tanımdır.
- Aynı soydan gelmiş olan veya aralarındaki akrabalık ilişkilerinin olduğu kimselerdir.
- Bu tanımda günlük hayatta sülale olarak kullanılır.
- Birlikte oturan yakınlık ve hısımların tümüdür.
- Burada aile kavramında beraber ikamet etmek gibi son derece dar kapsamda kullanılmıştır.
- Eş, karı.
- Özellikle de erkeklerin eşleri ve çocuklarından birlikte söz edilirken ya da yalnızca eşlerinin kastedilerek kullanılan anlamı ifade eder.
- Aynı gayede anlaşan ve beraber çalışan kişiler bütünü
- Özellikle de erkeklerin eşleri ve çocuklarından birlikte söz edilirken ya da yalnızca eşlerinin kastedilerek kullanılan anlamı ifade eder.
- Aynı gayede anlaşan ve beraber çalışan kişiler bütünü.
- Topluluk, dernek, spor takımları, kurumlar, okullar ve kuruluşlar veya camialar bazen ne kadar yakın olduklarını anlatabilmeleri için de aile kavramını kullanmaktadırlar.
- Temel özelliği bir olan hayvan, dil veya bitki topluluğu.
- Yalnızca insanlardan söz edilirken değil de diğer canlılar veya dil gibi bazı sınıflandırılan kavramlardan da söz edilirken aile terimi kullanılmaktadır.

Aile, toplumdaki her işleyen kurum gibi, belirli bir toplumsal düzenin parçası durumunda yaşamını sürdürür. “*Aile teşkilatına sahip olmayan bir insan sürüsü veya kabilesi yoktur*” tespitinden hareket eden araştırmacıların çoğunluğu aileyi kurum olarak açıklama eğiliminde olmuşlardır (Freyer, 1963). Aile toplumun en önemli parçalarından olduğu için, ailenin hakları devletin anayasaları ile güvence altına alınmaktadır. 1982 Anayasasınının 41. maddesinde; “*Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır. Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar*” denilerek ailenin korunması ve gözetilmesinin Devletin görev ve sorumluluğu olduğunun altı çizilmiştir.

Ailenin gelişimini ve birbirleri ile etkileşimlerini anlayabilmek için birçok teori ortaya atılmaktadır. Bunlardan birisi de Aile Sistemi Kuramıdır. İlk olarak Constantine (1986) tarafından ortaya atılan bu kuram, aileyi tutarlı davranışlar sergileyen, birbirleriyle ilişki içerisinde bulunan kavramların toplamıyla ifade edilmiş bir sistem olarak tanımlamıştır. Bu kurama göre, aile fertleri birbirlerine bağlıdırlar. Sistemin bir parçasını etkiliyor olmak bütünü de etkiliyor olmak demektir. Sistemdeki bir ferdin etkilenmesi diğer fertlerin de etkileneceği anlamını taşımaktadır. Aile sistemi kuramcıları belli bir davranışın ya da problemin nedeninin önemli olmadığını çünkü sistemin birbirine bağlı olaylar zincirinden meydana geldiğini savunmaktadırlar.

Aile sistem teorilerinin ilkelerine göre sistem, bir bütündür. Sistem içinde bulunan öğelerini anlamaya çalışmaktadır. Sistem içinde yer alan etkileşim kalıpları döngüsel şekilde yer almaktadır. Değerlendirme ve değişim uyumlu ve işleyen bir sistem için önem arz eder. Kompleks sistemler sınırlar ile ayrılmış, belirli kurallara sahip olan alt sistemlerden meydana gelmektedir (Ludlow ve Howard, 1990).

Psikologlar, tüm insan davranışlarına bilinçli ya da bilinçli olması fark etmeksizin insanın ihtiyaç yapısının neden olduğunu düşünmektedirler. İhtiyaç, bir gerekliliğin eksilmesi, organizmanın fizyolojik dengesinde bozulma eğilimini göstermesidir. İhtiyaç fizyolojik ve psikolojik ihtiyaç olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Fizyolojik İhtiyaçlar; insanın yeme, içme, uyku gibi temel ihtiyaçlarını oluştururken; kişinin psikolojik ihtiyaçları ise sevme, kabullenme, ait olma gibi ihtiyaçlarıdır. İnsanın iyi oluşu ve mutluluğa ulaşması için bu gereksinimlerin doyurulması gerekir. İhtiyaçların doyuma ulaşıldığı en doğal ortam ise toplumun en küçük yapı taşı olan

ailedir. Aile kavramı özel olarak üç ihtiyacı karşılamada önem taşır. Bunlar samimilik, güç ve anlamlılıktır (Nazlı, 2016, s. 16).

Devridaim olan her şeyin bir ömrü olduğu gibi ailenin de bir zamanı ve ömrü vardır. Ailenin ömrü, ailenin kurulmasını, gelişmesini ve gelişimini sürdürdükten ve devam ettirdikten sonra ömrünü tamamlamasını kapsamaktadır.

Kişiler, çocukluk döneminden itibaren yaşlığa kadar aile sistemi içerisinde bir takım fiziksel ve ruhsal dönemlerden geçerler. Tıpkı insanların yaşamlarında olduğu gibi ailenin de dönemleri vardır. İnsanların bebeklik, çocukluk, ergenlik ve yaşlılık gibi evrelerden geçtiği gibi aile de birtakım dönemlerden geçer. Bu dönemlerin her birinin kendi içinde anlamı ve önemi vardır. Her dönem içinde aile içindeki pozisyonlar ve gelişimsel görevler değişmektedir. Değişen evrelerde kişiler yeni rollerle ve yeni durumlarla tanışmaktadırlar. Bu yeni durumlara uyum sağlayabilmek ve alışabilmek için ise yeni bilgi ve beceriler edinmek durumunda kalmaktadırlar. Geçirilen bu evrelere ise Aile Yaşam Döngüsü (AYD) adı verilmiştir.

Bu döngüyü anlamak, aile kavramının idrakı ve ailenin içinde bulunduğu her bir döngü ile çevredeki olaylar arasındaki ilişkilerin anlaşılabilmesi açısından önemli bir yere sahiptir (Özdemir vd., 2013). Aile Yaşam Döngüsünün evrelerini ve özelliklerini ortaya koymaya çalışan çeşitli çalışmalar aynı zamanda problemlerin anlaşılmasına ve meydana gelen problemlere çözümler bulunmasına da katkı sağlamaktadırlar. Bundan dolayı, Psikolog, antropolog ve sosyologlar tarafından merak konusu olmuş ve incelenmiştir.

AYD evlilik öncesi başlar ve ailenin en son ferdinin vefatına kadar devam eden bir süreçten oluşmaktadır. Döngüler, zaman değişkeni ile açıklanmıştır. Zaman değişkeninden dolayı aile ve geçirdiği döngüler hakkında sağlıklı bir yorum yapabilmek için aileyi uzun bir süre boyunca gözlemlemek gerekmektedir. Ailenin yaşamı boyunca yaşanan her olay bir tür döngü sayılmaktadır. Bu döngüler kısır bir döngü değildir. Bir sonraki aile temsilcisinin de katılımıyla döngü son derece aktif ve değişken bir hal almaktadır.

Bu döngü ile ilgili çeşitli modeller bulunmaktadır. 1931 yılından günümüze değin yapılan araştırmalarda evreler ve evrelerin özelliklerini anlamaya yönelik çok sayıda araştırma yapılmıştır. Farklı araştırmacılar farklı aşamalar öngörmüşlerdir. Araştırmacılar, söz konusu döngülerin birbiri ardına gelecek şekilde değil, diğer

döngülerin eksiklerini tamamlayacak şekilde ve sırasız olarak verildiğini söylemektedir. 4 ile 10 arasında dönem tespit edilmiştir. Carter ve McGoldrick 6 aşama tanımlamıştır. Bu aşamalar evden ayrılış, yeni bir aile oluşturmaya hazırlık, küçük çocuğu olan aileler, yetişkin çocuğu olan aileler, aileden ayrılan çocuklar, geç hayatı olan aileler şeklindedir (Carter ve McGoldrick, 1999). Rodgers (1993) ise bu aşamaların 10 dönem olduğunu savunmuştur. Ona göre, çocuksuz ve yeni aileler, bebekli aileler, okul öncesi çocuklu aileler, okul çağında ve çocuklu aileler, yetişkinlik çağında çocuğu olan aileler, genç yetişkin aileler, ayrılan çocuğu olan aileler, tüm çocukları evden ayrılmış orta yaşlı aileler, yaşlı aileler ve dulluk dönemidir. Bazı aşamaları kendi içinde de aşamalarına ayırmış ve toplamda 23 aşamalı bir döngüden söz etmiştir.

Duvall'ın geliştirdiği model ise alan yazında çokça karşımıza çıkmaktadır. Duvalla'a göre aşamalar 8 evreden ibarettir. Bu dönemler sırasıyla: Çocuk sahibi olmayan evliler, bebeği olan evliler, okul öncesi çocuklu aileler, okul çağında çocuğu olan aileler, ergenlik döneminde çocuğu olanlar, ilk çocuktan son çocuğa kadar çocukların evden ayrılması, emekli oluncaya kadar orta yaşlı aileler ve emeklilikten ölüme kadar olan yaşlı ailelerdir (Clingempeel ve Henggeler, 2010).

Genel olarak fonksiyonel ailelerin sahip olması gereken genel durumlar haricinde, ailenin içinde bulunduğu döneme özgün ihtiyaçları da söz konusu olmaktadır. Bu aşamaların, özellik ve ihtiyaçların bilinmesi, gerekli aile destek hizmetleri ve yapılabilecek çalışmalar için hem aileler hem de çalışmacılar için temel oluşturmaktadır. Aileler her bir evreyi sağlıklı aşabileceği gibi desteğe ve yönlendirmeye de ihtiyaç duyabilmektedirler. Bundan dolayı, her döngüye özgü ihtiyaçlarını bilmek, anlamlandırabilmek ve farkında olabilmek ortaya çıkabilecek olası sorunlara karşı önleyici olabileceği düşünülmektedir.

1.2. Evlilik

Evlilik; yasal olarak, ekonomik olarak ve duygusal olarak hayatlarını birleştiren iki kişi arasında yapılan sosyal ve yasal bir sözleşmedir. Aile için hem bir başlangıç noktasını hem de bireylerin hayatlarında önemli bir dönüm noktasını ve değişimi temsil etmektedir. Anthony Giddens'a göre evlilik, iki yetişkin birey arasında sosyal bir şekilde yaşanan ve onaylanan cinsel birleşmedir. Kısaca evlilik iki birey tarafından birlikte yaşama, çocuk sahibi olma, kendilerine ait değerler ile çocuk yetiştirme vb. amaçlar doğrultusunda bir kurum inşa etmesi şeklinde de ifade edilebilmektedir.

Evlilik insanlarda genç yetişkinlik evresinin en önemli görevlerinden bir tanesi olarak ifade edilmektedir. Bireyler eş seçer, kiminle hayat sürdüreceğine karar verir ve aile kurar (Demir ve Durmuş, 2015). Biyolojik olarak eş seçme ve çiftleşme bütün canlılarda has bir özellik olmasına rağmen evlilik sadece insana özgüdür. Evliliğe yüklenen anlam kültürden kültüre ve toplumlar arasında farklılık gösterebilmektedir. İlk insanların veya geçmişte yaşayan insanların evliliğe yüklediği anlam ile bugünkü tanımlar aynı değildir. Bu farklılaşmalar sebebiyle evlilik kavramını açıklayan tek bir doğru yoktur. Her kültür ve toplum evliliği kendine göre tanımlamıştır.

Hayatta her bireyin farklı hayat amaçları, hayalleri, inanışları ve tarzları vardır. Fakat evlilik kurumunda bireyler birlikte kolektif bir amaç etrafında birleşir. Evlilik birlikteliği, farklı ilişkilere, farklı ilgi alanlarına veya farklı hayat tarzlarına sahip olan bireylerin; dayanışma ihtiyaçlarının, toplumsal baskıya maruz kalmadan ya da saklanmaya ihtiyaç duyumdan özgürce cinsel arzu ve ihtiyaçlarının tatmin edildiği bir kurumdur. Hormon ve kültür bu birleşimi sağlayan temel etmenlerdendir. Bireylerin gereksinimleri dolayısı ile birbirlerine ihtiyacı vardır. Bundan dolayı evlilik, doğanın psikolojik bir gereksinimi olarak kabul görmektedir (Tarhan, 2005).

Ülkemizde birçok ülkede olduğu gibi aile olabilmeyi meşrulaştırmak adına evliliğin gerekliliği savunulmaktadır. Aile kurumunun oluşabilmesi ve sürdürülebilmesi için kadın ve erkek nikâh akdi adı verilen bu hukuksal süreç ile birbirlerine bağlanmaktadır. Yollar Türk Milli Komitesi'nin (YTMK) 188. maddesinde; *“Eşlerden her biri, ortak yaşamın devamı süresince ailenin sürekli ihtiyaçları için evlilik birliğini temin eder”* olarak evliliğin aile kurmak için şart olduğunu ortaya konmuştur. Bu evlilik sözleşmesi ile aile, devlet tarafından doğrudan ilgilenilen ve aile üzerinde kontrol hakkı ve yetkisi olan bir ilişki sistemi haline gelmektedir. Bu ilişki sistemi, evlilik ilişkisinin bireysel çeşitli işlevleri yerine getirmesinden ve toplumsal bir kurum olmasından dolayıdır. Evliliğin yerine getirdiği işlevlerden bazıları cinsel hayatı meşru ve sağlıklı bir şekilde düzenlemek, cinsiyet rolleri ve iş bölümünün belirlemek, bireylere koruma, güven ve dayanışma içerisinde olduklarını hissettirmek ve toplumsal statü sağlamaktır (Güleç, 2012).

Geçmişten günümüze evlilik müessesesi çeşitli değişimler ve dönüşümlerden geçmiştir. İçinde bulunduğu çağa ve şartlara göre farklı açılarla algılanmıştır. Zaman

ve kültürden etkilenen evlilik kurumu için farklı türlerde evlilikler tanımlanmıştır. Bu yüzden, evlilik kurumu kültürden kültüre ve kişiye göre değişebilmektedir.

Bradbury ve Karney (2004), partnerlerin birbirlerinin varlığıyla huzur ve mutluluk duymalarının evlenmelerine yol açtığını belirtmiştir. Mutlu bir evliliğe sahip olma, karşılıklı sevgi, saygı ve kabul, güven ve paylaşım çiftlerin, ruh sağlığının da güçlü bir belirleyicisi olmaktadır. Evliliğin olumlu etkileri araştırmalar ile ortaya konulmuştur (Williams ve Umberson, 2004). Evlilik, kişilerin yaşam kalitesi, iyi oluşları, yaşam doyumları gibi pek çok önemli alana etki etmektedir (Williams, 2003). Dolayısıyla, evlilikten sağlanan doyumun bireylerin mutluluğunda önemli rol oynamaktadır.

1.3. Evlilik Doyumu

Evlilik ilişkisi insanların yaşamında yadsınamaz bir yere sahiptir. Bu yüzden bu ilişkiden sağlanan doyum kişinin hayatının farklı alanlarında çok yönlü bir etkiye sahip olmaktadır. Evlilikten doyum sağlamak o ilişkinin sürmesine etki eden en önemli şeylerden biridir. Evlilikten doyum alamamak ise eşlerin psikososyal ve fiziksel olarak kendilerini ve birbirlerine kötü etki etmelerine neden olabilmektedir. Başka bir deyişle, evliliğin kişilerin yaşamlarında birçok alanda önemli etkileri bulunmaktadır (Scheidler, 2008; Williams, 2003).

Konu ile ilgili olarak literatürde çok sayıda kaynak bulunmaktadır. Bu durum evlilik doyumu kavramının farklı kavramlarla eş değer tanımlanmasına sebep olmuştur. Evlilik uyumu, evlilik kalitesi ve evlilik mutluluğu kavramları evlilik doyumu ile çokça karıştırılabilmektedir. Araştırmalar incelendiğinde evlilik doyumuyla evlilik uyumu kavramlarının arasında yüksek ilişkinin olması sebebiyle sıkça birbirlerinin yerine kullanılmakta olduğu karşımıza çıkmaktadır. Halford, Kelly ve Markman (1997) evlilikte uyum için eşlerin birbirleri için pozitif duygular ve düşünceler beslemesi, sağlıklı ve iyi iletişim, problem çözme becerisi ve eşlerin birlikte zevk alınan aktiviteler yapabilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bu tanımdan yola çıkarak evlilik uyumu ile evlilik doyumunun yakın anlamlı kavramlar olduğunu söylemek mümkün olmaktadır. Çiftlerin doyumlu olmasının aynı zamanda uyumlu olduğu anlamına gelmekte olduğu ve bu iki terimin aynı kavramlar olarak kullanıldığı yaygın bir şekilde kabul edilmiştir (Yılmaz, 2001).

Evlilik kalitesini tanımlarken birçok kavramdan yararlanılmaktadır. Evlilik ilişkisinin tanımı ve zenginliği için evlilik uyumu, evlilik doyumu, mutluluğu, evlilik bütünlüğü gibi kavramlar kullanılmaktadır (Erbek vd., 2005). Evlilik doyumunun ve kalitesinin yüksek olduğunu belirten bireylerin evliliğinin güçlü olduğu ifade edilmektedir (Kirby, 2005).

Tezer'e (1996) göre evlilik doyumu, bireylerin ihtiyaçlarını doyurabilme derecelerine olan algısıdır. Bireylerin istedikleri şeyleri tatmin edilebilme derecesi olarak da kavramlaştırılabilmektedir. Eşlerin evlilik ilişkilerinden doyum sağlaması, yaşamlarında mutlu olabilmelerine ve beklentilerini gerçekleştirebilmelerine olumlu katkıda bulunmaları anlamına gelmektedir. Bu sebeple, evlilik doyumu bireylerin mutluluk düzeylerinde önemli rol oynamaktadır. Evlilik, bir aile kurmanın, gelecek nesillere soy aktarmanın ve bireylerin her türlü gereksinimlerinin en doğal biçimde karşılanabildiği en temel kurum olmasından dolayı; Eşlerin evliliklerinden doyum sağlaması, yaşamlarında mutlu olabilmesi ve beklentilerini gerçekleştirebilmesi açısından büyük önem arz etmektedir. Başka bir deyişle, evlilik doyumu başarılı bir evliliği belirleme de önemli kavramlardan biridir (Çağ ve Yıldırım, 2013).

Evlilik ilişkisinin sosyal ve kişisel işlevleri değerlendirildiğinde; evlilik hayatının erkek ve kadının bazı psikolojik ve biyolojik ihtiyaçları ve güdülerini doyumayı hedeflediği görülmektedir (Özgüven, 2000). Bu işlevlerin fonksiyonel bir şekilde yerine getirildiği bir evlilik kurumuna bireylerin yönelme sebeplerine bakıldığı takdirde; bireylerin evlenme nedenleri arasında insanların genel olarak evlenmesi, ekonomik faktörler, yalnız olmak istememek, cinselliğin meşru olarak sağlanması, bağımsızlık, statü kazanma isteği ve sahiplenme gibi birçok etmen bulunmaktadır (Durak, 2004). Bu ihtiyaçlar fonksiyonel bir şekilde doyurulduğunda bireyler evlilik ilişkisinden doyum almaktadırlar.

Nazlı (2001) sağlıklı ailelerin fonksiyonlarının; duyguları paylaşma ve anlama, bireysel farklılıkları kabul edebilme, ilgi ve sevgi duygularının varlığı, iş birliği, mizah ve yaşamı sürdürmek ve güvenliği sağlayabilmek için gerekli olan gereksinimlerin karşılanması olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca, problem çözme, takdir gösterme, iletişim kurma, birlikte zaman geçirme ve maneviyatın da bu fonksiyonlar içinde yer aldığını belirtmiştir.

Araştırmacılar evlilik ilişkisinden sağlanan mutluluğu etkileyen faktörlerin neler olduğu hakkında çalışmalar yapmışlardır. Bu çalışmaların bulgularına göre evlilik doyumunun evlilikte hissedilen mutluluğun sağlanmasıda önemli bir etken olduğu ortaya konmuştur. Evlilik doyumunu kavramının çalışılmasında, ailevi ve bireysel iyiliğin ve mutluluğun sağlanması ve neticesinde sağlıklı evliliklerin topluma sağlayacağı faydalar bakımından önem arz ettiğini söylemek mümkün olmaktadır (Bradbury ve Fincham, 1990).

Evlilik doyumunu etkileyen bazı psikolojik ihtiyaçların varlığından söz edilmektedir. Aşağıda bunlardan birkaçına yer verilmiştir (Tarhan, 2005):

- Sevme ve sevilme ihtiyaı,
- Güvenme ve gvenilme ihtiyaı,
- İlgi ve desteklenme, istendiğini hissetmek,
- Terk edilmeyeceğine bilme ihtiyaı,
- Değer ve önem verilmeye duyulan ihtiyaç,
- Güvenlik ve korunma ihtiyaı,
- İletişimin açık olması ihtiyaı,
- Cinsel haz ihtiyaı,
- Bireysel özgürlüğe duyulan ihtiyaç,
- Anne-baba olmaya duyulan ihtiyaç,
- Finansal ve eğlenmede eşitlik ihtiyaı,
- Kendini geliştirmek ve manevi değerler ihtiyaı.

1.3.1. Evlilik Doyumunu Açıklayan Kuramlar

Evlilik doyumunu ile ilgili literatürde farklı araştırmaların olduğu görülmektedir. Aşağıda alan yazında bazı kuramsal yaklaşımlar derlenerek verilmiştir.

1.3.1.1. Psikodinamik Model

Bu ekoldeki araştırmacılar ebeveynler ile kurulan duygusal ilişkinin, çocuğun kişilik, psikoseksüel ve psikososyal gelişimine etkisi üzerine yoğunlaşmışlardır. Bu kurama göre küçük çocukluktan yetişkinliğe her süreçte bilindişi süreçlerin önemi büyüktür. Psikanalitik kuram deyince akla gelen Freud, küçük çocukların anne ve babalarına karşı taşıdığı duyguların büyük önem arz ettiğini belirtmiştir. Eş seçimini

yapılırken psiko-seksüel gelişim dönemlerinde çocukluk döneminden kalan birtakım saplantılar etkili olmaktadır (Kahvecioğlu, 2014).

Bu modele göre, bireyler bilinç ya da bilinç dışı kendisinin narsistik gereksinimlerini doyrurabilen eşler aramaktadırlar. Bazı ilişkilerde eşlerden biri daha agresif ve baskın durumda olurken, diğer partnerin de mazoşistlik ve boyun eğici düşünceleri bulunabilmektedir. Kısacası insanlar, egolarına ait ideallerine iyi bir şekilde hizmet edecek olan kişiyi eş olarak seçmek istemekte ve evlilik aracılığı ile egolarını tatmin etmeye çalışmaktadır. Kişi bu şekilde ihtiyaçlarını doyrurabilmektedir. Bunun yanı sıra durum tam tersi de olabilmektedir. Partnerlerin ikisinin de benzer ihtiyaçlara sahip olması benzer karakterdeki kişilerin ilişki yaşamasına neden olabilmektedir.

Kadınların eş seçerken yanlış yapmaları, ebeveynlerinden kopmada zorluk yaşamaları, anne babalarından ayrılma girişimleri sırasında yaşadığı suçluluk duyguları, ebeveynlere karşı aşırı bağımlı olmaları ve cinsellikten kaçınma davranışları, faillik dönemden kalma saplantılara işaret etmektedir. Bu dönemde erkeğin çözülmemiş oedipal kompleksinin, eş seçiminde erkeğin annesine benzeyen ya da annesinden tamamen zıt olan bireyleri partner olarak tercih edebileceği söylenebilmektedir.

Yeni evlenmiş ve dört yıl evli kalıp boşanma kararı alan bireylerin ihtiyaç tamamlamada benzerlik durumlarının çalışıldığı bir çalışmada, evliliğini sürdüren çiftlerde ihtiyaç tamamlama davranışı arasındaki ilişki bulunmazken, boşanmış olan çiftlerde ihtiyaçları tamamlama ya da benzerlik ilişkisi bulunmamıştır. Eşlerde görülen benzerliğin artmasıyla evlilik uyumlarının da arttığı gözlemlenmiştir (Ersanlı ve Kalkan, 2008).

1.3.1.2. Bağlamsal Model

Evlilik doyumunu açıklamak için geliştirilmiş olan modellerden biri de bağlamsal modeldir. Bradbury ve Fincham'ın (1988) geliştirdiği bu modele göre bir eş davranışta bulunduğu zaman diğer eşte hızlı duyuşsal ve bilişsel işlemler meydana gelmektedir. Bahsi geçen bu işlemler eş davranışların oluştuğu bağlamlarla ilişkilidir.

Evlilikteki davranışların işlenmesinde etkide bulunan psikolojik koşullar veya değişkenlere bağlam denir. Yakın bağlam, kişinin eşinin davranışları karşısındaki duygu ve düşünceleri anlamına gelmektedir. Başka bir deyişle, kişinin eşinin

davranışından hemen öncesindeki özgün duygu durumudur. Eşlerin birbirleri hakkındaki değerlendirmeleri, kişilerin karşılaştığı olaylarla nasıl başa çıkacaklarına karar verme sürecinde etkin rol oynamaktadır. Bu durum ilişkiye özgüdür ve ilişkiden ilişkiye değişebilmektedir. Her ilişki için genel bir yargıya varmak doğru olmamaktadır. Bu sebeple, kişiler yakın bağlamla ilişkili olan kavramların daha fazla farkındadırlar (Bradbury ve Fincham, 1988).

Yakın bağlam olduğu kadar uzak bağlam da evlilik doyumu üzerinde önemli bir yordayıcıdır. Uzak bağlam, eşe karşı olan davranışlar üzerinde etkisi bulunan, feminen ve maskülen kişilik özellikleri gibi göreceli olarak kalıcı kişilik özellikleridir (Bradbury ve Fincham, 1988; Kurdek, 1991). Yakın bağlamdan farkı daha kalıcı kişilik özellikleri ile ilişkili olmasıdır. Yakın bağlam daha duruma özgü ve özel olurken, uzak bağlam birden fazla ilişki durumuna etki edebilmektedir. Bağlamsal model, evlilik doyumunu açıklamaya çalışırken yakın bağlam ile uzak bağlam arasındaki ilişkiyi kullanır. Bu kurama göre uzak bağlam ile evlilik doyumu arasındaki ilişki yakın bağlamın aracılık etmesi ile gerçekleşmektedir (Bradbury ve Fincham, 1988).

Bağlamsal modeli destekleyen birçok araştırma yapılmıştır. Bradbury ve Fincham (1988), incelenen değişkenlerden olan yüklemeleri yakın bağlam, kadın ve erkeksi özellikleri ise uzak bağlam olarak ele aldıkları çalışmalarında hem yüklemelerin hem de cinsiyet rollerinin evlilik doyumu ile anlamlı bir ilişkisi olduğunu ortaya koymuşlardır.

1.3.1.3. Biyolojik Kökenli Bağlanma Kuramı

Bağlanma Kuramı, bireylerin kendileri için önemli olan diğer bireyler ile güçlü duygusal bağlar kurma isteğinin nedenlerini açıklamaya çalışmaktadır. Psikoanalist John Bowlby (1969) tarafından geliştirilmiştir. Kuram, çocuk ile ebeveynlerinin sahip olduğu bağın, çocuğun güvenlik hissi ve psikolojik gelişimi üzerindeki etkisini açıklamaya çalışmaktadır (Bowlby, 1969). Dünyaya gelip göbek bağının kesilmesinden sonra anneden ayrılma yaşayan insanoğlu kısa süre içerisinde duygusal ve sosyal bağlar geliştirir. Bu bağlar yeniden ebeveynlere ya da bakım veren kişiye aktarılmaktadır. Bağlanma, bebek ile annenin ya da devamlı olarak bakımını yapan sabit kişiler arasında kurulmuş olan, temel anlamda güven duygusunun geliştirmesini sağlayan ilk bağ olarak tanımlanabilmektedir (Budak, 2005).

İnsan olmanın en belirgin ve en önemli özelliklerinden biri, çevresindeki diğerleri ile ilişkiler kurması ve kurmuş olduğu ilişkileri devam ettirme becerilerine sahip olmasıdır. Kurulan bu ilişkilerde; kişilerin korunma, üreyebilme, sevmeye ve sevilme gibi bazı temel ihtiyaçlarının karşılanmasıyla birlikte bireylerdeki bağlanma ilişkileri de gelişmektedir. Kuram, kişinin çocukluk ilk yıllarında bakım vereniyile olan ilişkileri ve ona karşı geliştirdiği bağlanma stiliyle ileriki yaşlarda kişiler arası iletişiminin zeminini oluşturduğunu savunmaktadır.

Eşlerin birbirleri ile olan etkileşimlerinin ve bağımlılık algılarının açıklandığı yaklaşımlardan olan bağlanma kuramında, kişilerin çocukluğun ilk yıllarında özellikle anne figürüne bağlanmanın açıklanması için geliştirilmiştir. Bunun yanı sıra yetişkinlik döneminde ve evlilik ilişkilerini de kapsayacak biçimde genişletildiği görülmüştür.

Kurama göre, erken dönem bağlanma ilişkilerinin sonucunda çocuk, kendi ile ve diğerleriyle ilgili zihinsel anlamda temsiller oluşturur. Bu zihinsel temsiller ileriki dönem yakın ilişkilerinde bir model görevi görmektedir. Bowlby bunu “*İçsel Çalışma Modelleri*” olarak tanımlamaktadır. Yetişkin dönem yakın ilişkilerinin, davranış ve duyguların da bu model bağlamında geliştiğini savunmuştur (Çınar, 2008).

Araştırmaların bulgularına göre, genel olarak güvenli bağlanan kişilerin, hem kaygılı-kararsız, hem de kaçınan bağlanan kişilere göre daha fazla ilişkiye bağlılık, uyum, doyum, yakınlık yaşadıkları söylenebilmektedir. Grav ve Dall (2003) güvenli bağlanan çiftlerin romantik ilişkilerinde eşitlikçi bir ilişki yaklaşımı benimseme eğiliminde olduklarını ortaya koymuşlardır. Güvenli bağlanan bireylerin en yüksek doyumunu yaşadığı bulunurken, en düşük doyumun da kaygılı-kararsız bağlanma biçimine sahip bireyler tarafından yaşandığı araştırmalarca desteklenir niteliktedir (Amir vd., 1999; Erwin vd., 2001; Solmuş, 2003).

1.3.1.4. Sosyal Öğrenme Kuramı

Sosyal öğrenme modeli, Thibault ve Kelley’in geliştirdiği Sosyal Mübadele Kuramına dayanmaktadır. Mübadele türleri sosyal mübadele ilişkilerini şekillendirmesi ve sürdürmesi sebebiyle önem taşımaktadır. Bireyler mübadele türlerine bakarak elde edeceği faydayı göz önünde bulundurur ve ona göre sosyal mübadele ilişkilerini yapılandırır (Thibaut ve Kelley, 1959).

Bu kuram, ikili ilişkilerin başlatılması, sürdürülmesi ve sonlandırılmasına ilişkindir. Thibaut ve Kelley (1959) tarafların değiş tokuş faydasını ölçerek anlaşılabilirliğini ortaya koymuşlardır. İlişkilerde karşılıklı bağımlılığı açıklamayı hedefleyen bu kuram, ilişkiden sağlanan doyum ile ilişkiye olan bağımlılığın iki farklı kavram olduğunu vurgulamaktadır. Kişi, kendine daha fazla doyum sağlamayan ilişkisini bağımlılık düzeyinin yüksek olması sebebiyle sürdürebilmektedir (Zeytinoglu, 2013).

Öğrenme kuramı aşkı ve evliliği edimsel ve tepkisel koşullanma ile açıklamaktadır. İlişkideki kişilerin birbirlerine olan tutum ve davranışlarının temelini pekiştirme olduğu savunulmaktadır. Öğrenme kuramında olduğu gibi, istenilen davranışlar pekiştirilmektedir. Bunun yanı sıra, evlilikte partnerlerin birbirlerine yönelik davranışları ve birbirlerini algılama düzeylerinin geçmiş yaşamlardaki öğrendiklerinden olumlu ya da olumsuz olarak etkilendiği düşünülmektedir.

Sosyal mübadele yaklaşımında, bireyin mevcut ilişkisini, olası başka bireyle yaşaması durumuna yönelik yapacağı karşılaştırmalar, karşılaştırma düzeyi olarak tanımlanmaktadır. Bu karşılaştırmalar bireylerin kişisel yaşantı ve gözlemleri doğrultusunda bir ilişki için sağlanan doyum veya doyumsuzluk boyutunda nötr noktası ile ifade edilmektedir. Bir ilişkinin nötr noktasının üstünde olması doyum verici olduğunun, nötr noktasının altında olması ise doyum sağlayamayan bir ilişki olduğunun göstergesidir. Thibaut ve Kelly (1959), ikili ilişkilerin sürdürülmesi için olan karar mekanizmasının, ödül-bedel farkının seçenekler için karşılaştırma düzeyinin üstünde olması ile belirlendiğini ifade etmiştir.

1.3.1.5. Sevginin Evrimi Kuramı

Wilson'a göre (1981) ilişkilerdeki davranışların temeli üç nedenden kaynaklanmaktadır. Bunlardan birincisi, eşe bağımlı davranma ve korunma ihtiyacıdır. Korunma ihtiyacı bebeğin dünyaya geldiği ilk andan beri zorunludur. Anne-baba ya da bakım vereni tarafından korunmak zorunda kalan çocuk, evlendiğinde yine korunmak ihtiyacı geliştirecektir. Bunun devamını sağlamak amacıyla korunma ihtiyacını karşılayabileceği bir eş seçmeye çalışır. İlk korunma ihtiyacının anne tarafından karşılandığına göre, yetişkinlik dönemindeki eş seçiminde, ebeveynlere benzeyen kişiler tercih edilebilmektedir.

Eşler birbirlerini yetişkin gördükleri kadar çocuk olarak da görmektedirler. Dolayısıyla korunma ihtiyacı duydukları gibi koruma ihtiyacı da duymaktadırlar. Birbirlerini korumak ve birbirleri tarafından korunmak istemektedirler. Bu durumda da bireyler korunma ihtiyacı olan eşlere yönelebilmektedirler.

Üçüncü ise cinsel ihtiyaçlardır. Kuram bağlamında, kadınlar erkeklere oranla biyolojik yapıları ve üreme işlevlerinden dolayı eş seçiminde daha seçicidirler (Hortaçsu, 1991). Cinsellik ihtiyacı, evlilik doyumunu açıklamadaki en önemli kavramlardan biridir. Cinselliğin evlilik birlikteliğinde oynadığı rol büyüktür. Sevginin Evrimi Kuramına göre bu üç temel ihtiyaç sevgiye evrilmektedir.

1.3.1.6. Romantik Aşk Kuramı

Aşk, bir kişiye ya da bir şeye karşı duyulan aşırı sevgi ve bağlılık duygusunun tümü olarak tanımlanmaktadır. Aşk hemen hemen her kültürde, toplumda ve zamanda var olmuş bir duygudur. Son otuz yılda psikolojinin çalışma alanı içerisinde yerini alan aşk kavramı, sanatın bütün dallarında en çok işlenen temalar arasında bulunmaktadır (Brown, 1994).

Schacter'ın geliştirdiği Faktör Kuramında, insanların duygularını yorumlarken sosyal ve fiziksel çevre şartlarından faydalanılmaktadır. Heyecanın hem bedenen hem de düşünce olarak oluştuğu gözlemlenmektedir. Fizyolojik uyarılmalardan sonra bir duygunun adlandırılmasıyla sonuçlanmaktadır. Bu düşünceden hareket eden Walster (1978) da bireylerin kendinde oluşan fizyolojik uyarılma tepkilerinin, bir fiziksel etkinlik, ilaç kullanmak, panik atak gibi herhangi bir durumla açıklayamadığı zaman, eğer yakınlarında, âşık olunacak model tanımına uygun olan kişiler var ise, duygularının sebebini o kimsede arayarak ona âşık olduğunu düşüneceğini ortaya koymuştur.

Walster geliştirdiği Romantik Aşk Kuramında âşık olma durumunu; duyguların adlandırılması ve sosyal öğrenme kuramı ile açıklamaktadır. Geçmişten bugüne kadarki süreçte insanlar, âşık olan insanların nasıl davrandığını, aşkın nasıl bir duygu olduğunu, âşık olmanın nasıl bir his olduğunu ve kimlere karşı bu duyguların beslenebileceğini televizyon, gazete, dergi, gibi çeşitli kaynaklardan öğrenmektedirler. Bu öğrenme kuramına göre bireyin çevresinde âşık olabileceği rol modele uygun olan bir kişi olduğu takdirde birey o kişiye o duyguları atfedebilmekte ve o kişiye âşık olduğunu düşünebilmektedir. Başka bir deyişle, kişiler bu öğrenmeler sayesinde

çevrede modele uygun olan bir kişi bulunduğunda, duygularının sebebini o kişide arayacak ve o kişiye âşık olduğunu düşünmesi de muhtemel olacaktır (Hortaçsu, 1991).

Romantik aşk fiziksel çekiciliği temel atmıştır. Genel olarak hızlı başlamakta ve tamamen şiddetli duygular içermektedir. Bunun yanı sıra yoğunluğu ise hızlı tüketilmektedir (Özen ve Gülaçtı, 2010).

1.3.1.7. Evlilikte Yükleme Kuramı

Evlilik üzerine çalışan kuramcılar evliliğin niteliğini eşlerin evlilik ilişkileri hakkında yaptığı açıklamalar ve yüklemeler ile değerlendirmektedirler. Kuram, bireylerin “neden” diye başlayan soruları “nasıl” cevaplandıkları ile ilgilidir. Evlilik ilişkisinde eşler yaşadıkları sorunları ele alırken, nedensellik ve sorumluluk adında iki farklı yükleme ögesi kullanmaktadırlar. Nedensellik yüklemesi, bir olay ya da davranışın neden ortaya çıktığı ile ilgiliyken; sorumluluk yüklemesi ise bu olaydan kimin sorumlu olduğu ile ilişkilidir (Bradbury ve Fincham, 1990).

Nedensellik yüklemelerinin olgu/olaylara neyin neden olduğuyla ilgilidir. Sorumluluk yüklemeleri de olaylardan kimin/kimlerin sorumlu olduğuyla ilgilidir. Nedensel yüklemelerin bir olayı oluşturan faktörler ile ilişkisi olduğunu söylemek mümkündür. Bir olaya ya da duruma karşı yapılan nedensel yükleme, bireylerin o olay karşısındaki duygu ve davranışlarına olan etkisi büyüktür. Davey, Fincham, Beach ve Brody (2001) nedensel yüklemelerin sorumluluk yüklemelerinin ortaya çıkmasına sebep olduğunu ve sorumluluk yüklemelerinin evlilikte uyumsuzluğa neden olduğunun altını çizmektedirler.

Nedensel yüklemeler; odak, istikrar, kontrol ve genellik boyutlarını içerir ve evlilikteki nedensel yüklemeler de bu boyutlar sayesinde anlaşılabilir. Sorumluluk yüklemelerinin ise, nedensel yüklemeleri gerektirdiği kabul edilebilmekte ve bireylerin herhangi bir olay bazında nasıl cevap veya hesap verdiği ile ilişkin bir kavram haline gelmektedir (Fincham ve Bradbury, 1988).

Karney ve Bradbury'nin (2000) yapmış oldukları araştırmanın bulguları doğrultusunda, yükleme ve doyum ilişkisinin iki yönlü olduğu ortaya konmuştur. Doyum arttıkça olumsuz yüklemeler azalmaktadır. Curun (2006) yaptığı çalışmada kadınların erkeklere oranla daha fazla nedensellik yüklemesi yaptıklarını ortaya koymaktadır. Yapılan yüklemeler evli çiftlerin evlilik birlikteliğinden sağladığı doyum

üzerinde önemli rol oynamaktadır. Çiftlerin partnerlerinin davranışına yaptıkları yüklemeler evlilik uyumunun yordayıcısı olarak düşünülebilmektedir (Ersanlı ve Kalkan, 2008). Araştırmacılar zaman içinde bireylerin olaylara olan yüklemelerinin değişebildiğini, yüklemelerin değişmez olmadığını, zamanla değişip gelişebildiklerini dolayısıyla esnek olduklarını belirlemiştir.

Evlilik doyum ve uyumu çalışmaları için yükleme kuramı önemli bir yer tutmaktadır. Fincham ve arkadaşları (2000), yüklemeler ile doyum arasındaki ilişkinin, yakın ilişkiler bazında en güçlü ilişki olduğunu ortaya koymuşlardır. Bunun yanı sıra, birçok araştırmacı evlilik doyumunu açıklarken Evlilikte Yükleme Kuramını kullanmışlardır.

1.3.1.8. Kişiler Arası Sosyal Biliş Kuramı

Sosyal biliş, sosyal etkileşimin parçası olan bilişsel süreçlerdir. Bireylerin kendileri, etkileşimde bulunduğu diğerleri, çeşitli sosyal ortamlardaki durumları ve davranışlarını nasıl anladıklarını ve anlamlandırdıklarını incelemek üzere bilişsel süreçlerden faydalanılmaktadır.

Miller ve Steinberg'in geliştirmiş olduğu bu kuram, bireylerin diğer bireyler hakkındaki düşüncelerine açıklamalar getirilmeye çalışmaktadır. İletişim, başkaları hakkındaki tutum, bilgi ve inançları kapsayan, kendilerine ait olan bilgi bankası ismi verilen birikimlerle gerçekleşebilmektedir. Eşlerin arası iletişimin kurulabilmesi ve evliliğin sürdürülebilmesi de aynı şekilde gerçekleşir. Eşlerini olduğu gibi kabullenen ve geleneksel rolleri algılamayan çiftlerin evlilik doyumunun daha yüksek olduğu gözlemlenmektedir (Gökmen, 2011). Bunun nedeni, partnerlerin birbirlerini kendilerine özgün özellikleri ile kabul etmesidir. Kendisine yönelik bağımlı ve kontrolcü davranışlar olmadığı ve bunun aksine eşitlikçi olan bir yaklaşım olduğu için doyumun yüksek olduğu düşünülmektedir.

1.3.2. Evlilik Doyumunu Yordayan İlişkisel ve Kişisel Değişkenler

Bireylerin evlilik ilişkisindeki temel ihtiyaçları çevresel ve kişisel boyutta değerlendirilmektedir. Evlilikte doyum, kişilerin çevresel ve kişisel olarak sağladıkları psikolojik tatmindir (Sokolski ve Hendrick, 1999). Evlilik ve eşlerin evlilikten aldıkları doyum birçok faktörden etkilenmektedir.

Larson (2003) tarafından yürütülen çalışmada sosyal bilimcilerin, klinisyenlerin ve araştırmacıların evlilik doyumunu etkileyen faktörleri belirlemeye ilişkin yaptıkları çalışmalar sonucu elde edilen bulgular 3 temel başlık altında toplanmıştır. Bu modele “*Evlilik Üçgeni*” adı verilmiştir. İlk faktörü bireylerin kişisel özelliklerini, duygusal sağlığını, değerlerini ve tutumlarını içeren bireysel özellikler oluşturmaktadır. İkinci faktör çiftlerin iletişim düzeyini, sorun çözme becerilerini birbirleri ile ne kadar süredir tanıştıkları, ortak değer ve inançlara sahip olup olmadıklarını içeren çiftlere özgü özelliklerdir. Üçüncü faktör ise evlilik yaşı, çevredekilerin bu evliliğe onay verip vermedikleri, daha önce evlenip evlenmedikleri gibi unsurları içeren çevresel faktörler olmaktadır.

Evlilikte doyuma etki eden birçok ilişkisel ve kişisel değişken bulunmaktadır. Stack ve Eshleman (1998) evlilerin bekar bireylere oranla yakın duygusal destek derecelerinin daha yüksek seviyede olduğunu ve daha düşük depresyon seviyelerine eğilimli olduklarını ortaya koymaktadırlar. Bireylerin duygusal destek alması evlilik doyumlarının yüksek olmasını sağlamakla beraber kişileri mutlu hissettireceğinden dolayı yaşam doyumlarına da olumlu yönde etki etmektedir.

Bir diğer önemli faktör ise bireylerin ilişki içerisindeki çatışmaları çözme şekilleridir. Çatışma çoğu zaman olumsuz bir şekilde algılsa da evlilik ilişkisinde anlaşmazlık ve çatışmaların olması kaçınılmazdır. Bu durumda çatışmanın yapıcı ve sağlıklı bir şekilde yönetilmesi, eşlerin karşılıklı olarak birbirini anlamasına neden olur ve ilişkide olumlu gelişmelere olanak sağlar (Ting-Toomey vd., 2000).

İletişim her ilişkinin olmazsa olmazı olarak düşünülmektedir. Her bireyin kendine özgü iletişim davranışları bulunmaktadır. İlişki kalitesini pozitif yönde etkileyen unsurlar etkin bir şekilde karşı tarafı dinleme, kendini eşe açma, empati ve ben dilini kullanmadır. Problem çözmenin ilişki kurmada önemli bir beceri olduğunun altını çizen Erbek ve diğerleri (2005), bu becerilerin mutluluk ile doğrudan ilişkili olduğunu belirtmiştir. Evlilikte yaşanan problemlerin sağlıklı ve doğru taktikler ile çözümünün, ilişki için önemli olduğu belirtilmektedir. Hünler ve Gençöz (2003) evlilik ilişkisinde meydana gelen sorunların doğru problem çözme stilleri ile çözümlenmenin, ilişkide yapıcı ve olumlu sonuçlar doğuracağını vurgulamaktadırlar. Buna ek olarak, araştırma sonuçlarına göre, evlilikte problem çözme becerilerine sahip olmanın evlilik doyumunu belirlemede önemli bir etken olduğunu ortaya koymaktadırlar.

Evli bireyler arasındaki ilişkinin sağlıklı olmasının evlilikten sağlanan doyum üzerinde olumlu bir etkisi vardır. Bireyler ihtiyaçlarını, düşünce ve hislerini açık bir iletişim ile birbirlerine aktardıkları zaman daha az sorun yaşamakta, dolayısıyla daha evlilik ilişkisinden daha çok tatmin olmaktadır. Buluş ve Bağcı (2016), yaptıkları araştırmada evlilik doyumunu yordamada iletişim becerilerinin önemini ve arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda ise, iletişim becerileri ile evlilik doyumunu aralarında anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Tallman ve Hsiao (2004), yeni evli çift örnekleminde yürüttükleri çalışmalarında, evlilikte ortaya çıkan kişiler arası ilişkilerle ilgili sorunların, sadece çiftlerin iş birliği içinde çalışması ile çözümlenebileceğini ifade etmişlerdir.

Bireylerin farklı kişilik yapılarına sahip olmalarının da problem çözme sürecinde etkisi önemli bir yere sahiptir. Kişilerin problem çözme sürecini nasıl yönettikleri, kendilerine olan güvenleri, kendi öz farkındalık seviyeleri, diğerlerinin beklentileri ve yaşam algıları etkilemektedir.

Evlikte doyum etkileyen başka bir etmen ise sosyal destektir. Sosyal destek sağlamanın beden ve ruh sağlığı açısından son derece önemli olduğu son yıllarda yapılan çalışmalar ile ortaya konmaktadır. Sosyal destek sayesinde kişiler karşılaştığı problemlerle baş etmeyi kolaylaştırır (Korkut, 2002). Sosyal desteği sağlayan bireyler herhangi bir sorun ile karşılaştıklarında yalnız olmadığını bildikleri için güvende hissetmektedirler. Evlilik doyumunu, eşin gösterdiği destek ve karşı tarafın bu desteği nasıl algıladığından etkilenmektedir. Eşlerin birbirine destek sağlaması, problemler karşısında ilişkinin daha güçlü olmasını sağlamaktadır. Sağlanan destek sayesinde ilişkide çatışma, stres ve çözümsüzlük önlenmektedir. Sağlıklı çözülen çatışmalar bireyin evlilikten sağlayacağı doyumunu arttırmaktadır.

Evlilik doyumunu hakkında yazın araştırması yapıldığında, evlenme şekillerinin evlilik doyumunu ile ilişkilerinin incelendiği birçok çalışma karşımıza çıkmaktadır. Evlenme şekilleri kültürden kültüre değişiklik göstermektedir. Bundan dolayı tek bir evlenme şeklinin evlilik doyumunun yüksek ya da düşük olduğunu söylemek doğru olmayacaktır. Araştırmacılar bu konu ile ilgili birçok çalışma yapmıştır. Yelsma ve Athappilly (1988), görücü usulü ile evlilik yapmış 28, severek evlenme kararı almış 25 Hintli çift ve mantık evliliğini tercih eden 31 Amerikalı çift örnekleminde evlilik doyumunu ve iletişim becerilerinin incelendiği bir araştırma yürütmüşlerdir. Araştırmanın sonucunda, görücü usulü ile evlenen çiftlerin, diğer iki gruba göre,

evlilik doyumu puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Buna karşın, İmamoğlu (1994), tanışıp anlaşarak evlilik yapan çiftlerin evlilik doyumlarının görücü usulü ile evlilik yapanlardan daha yüksek olduğunu savunmuştur. Evlenme stillerinin evlilik doyumuna etkisi hala araştırılmakla beraber, bazı araştırmacılar evlenme stillerinin evlilik doyumuna etki etmediğini savunmuştur.

Turan (1997), yürüttüğü araştırmada, Türkiye’de ikamet eden evli çiftlerle çalışmış, görücü usulü veya anlaşıp evlenmiş olmanın evlilik doyumuna bir etkisi olmadığını saptamıştır. Shachar (1991) İsrail’de, görücü usulü ve tanışıp anlaşarak evlenmiş 206 genç evli çift örneğinde evlilik doyum düzeylerini karşılaştırmıştır. Bu araştırmanın sonuçlarına göre, uzun süre flört etmenin, evlilik öncesinde birlikte yaşamının ve eş seçim yöntemlerinin evlilik doyumuyla ilişkisi çok düşük bir düzeydedir.

Evlilik doyumunu etkileyen bir diğer etmen ise dindarlık ve değerler sistemidir. Dinin aile hayatı için etkisi, eşlerin birbirleri ile nasıl iletişim kuracağından, çocukların nasıl yetiştirileceğine, zaman ve paranın nasıl yönetileceğine ve ikamet edilecek yerin belirlenmesine kadar uzanır (Waite ve Lehrer, 2003). Din, kişilerin hayatında yasaklar ve normatif beklentilerin ana kaynağı durumundadır. Evlilik hayatı için de böyledir. Evlilik ilişkisinde de bir takım ahlaki yasalar ve beklentiler bulunmaktadır. Bu bakımdan din ve evlilik benzer unsurlar bulundurmaktadır. Dindar olmak, çiftlerin birbirlerinin zevklerine uyum sağlamalarını kolaylaştırır. Çevreleriyle olan ilişkilerinin daha olumlu olmasını sağlayarak birlikte daha verimli aktivitelere katılmalarını sağlar (Ahmadi vd., 2008).

Dinin, evlilik üzerindeki etkilerini araştırmacılar tarafından incelenen bir konu olmuştur. Lambert ve Dollahite (2006), dinin uzlaşmayı sağlayarak ilişkinin devamlılığına etki ettiğini ortaya koymuşlardır. Marks (2005) ve Lambert ve Dollahite (2006), Hristiyan, Yahudi ve Müslüman olmak üzere üç farklı dine mensup katılımcılar üzerinde çalışmalar yapmışlardır. Genel olarak din ile evlilik doyumunun, evlilik problemleri ile başa çıkma yöntemlerinin ve evliliği sürdürme arasındaki ilişkinin olumlu olduğuna dair bulgular elde etmişlerdir. Evlilikte doyumu yordayan diğer faktörler arasında güçlü manevi değerlere sahip olma, eşe saygı duyma, cinsel yaşamda sadakat, dine olan bağlılık, ortak dini inanç ve uygulamalar, eşe destek, partneri memnun etmeye istekli olma, eş için iyi bir arkadaş olabilme ve affetme ve

affedilmeye gönüllü olma gibi dini ve ahlaki değerler de yer almaktadır (Çağ ve Yıldırım, 2013).

Lewis ve Spanier (1979) eşlerin kişisel ve sosyal kaynaklarının, yaşamdan sağladıkları doyumun ve evlilik ilişkisinden aldıkları ödüllerin evlilik doyumunu etkilediğini savunmuşlardır. Aida ve Falbo (1991) ise birbirlerini eşit olarak gören çiftlerin, diğer geleneksel çiftlere göre evliliklerinden daha yüksek doyum aldıklarını belirtmişlerdir. Blum ve Mehriban (1999) iyi huylu olmanın evlilik doyumunu için önemli bir unsur olduğunu; iyi uyum gösteren ve eşleri iyi uyumlu olan kişilerin evliliklerinden daha yüksek doyum aldıklarını vurgulamaktadırlar. Uyum gösteremeyen ve boyun eğici davranışları bulunan kişilerin depresyon düzeylerinin de yüksek olacağını ve bu durumun düşük evlilik doyumuna neden olacağı düşünülmektedir (Blum ve Mehriban, 1999). Goodman (1999) evlilik doyumunu ile samimiyet arasında anlamlı bir ilişkinin varlığından söz etmiştir. Uzun süren evliliklerde çiftlerde samimi oluş ve öfkeden kaçınmanın evlilik doyumunu yordayan önemli değişkenler olduğunun altını çizmiştir.

Evliliğin başlangıç zamanında kişilerin eşlerinin aile ve arkadaşları tarafından kabul görmesi önem taşımaktadır. Aynı şekilde eşlerin evlilik ilişkisi ile yaşam şekillerinin nasıl değiştiği, güven ve destek ve eşlerin fiziksel ve ruhsal iyi oluşu da evlilik doyumunu etki eden faktörlerdendir. Eşlerin ailelerinin anlaşıp anlaşmaması eşleri doğrudan etkilemektedir. Eşler arasında yaşanan olası problemlerde öncelikle aile büyüklerinden destek alınması evlilik doyumunda ailelerin oynadığı rolün önemini arttırmaktadır (Balcı ve Hökelekli, 2017).

Canel (2007) evlilik doyumunu etkileyen faktörlere ilişkin yapılan çalışmalarda değinilen ortak özellikleri derlemiştir:

- Evlilikte aşk ya da duygusal bağ olup olmaması,
- Problemlerde kullanılan iletişim yöntemlerinin derecesi ve kalitesi,
- Evlilikte çatışma çözme becerilerinin varlığı,
- Evlilikte şiddet ve çatışma olması,
- Birlikte geçirilen zaman,
- Mal varlıkları sebebiyle yaşanan sorunlar,
- Cinsellikten doyum alamama,
- Evlilikte cinsiyet, rol ve beklentilerin karşılanması,

- Eşlerin kendilerini yetiştirme tarzlarına ilişkin öğeleri evlilik ilişkisine getirmesi,
- Çocuklardan kaynaklanan ve evliliğe yansıyan sorunlar.

1.3.3. Evlilik Doyumu ile İlgili Yapılan Çalışmalar

Evlilik doyumu ile ilgili olarak literatür araştırılması yapıldığında yurt içi ve yurt dışında pek çok kaynakla karşılaşılmaktadır. Aşağıda bu çalışmaların bir kısmına yer verilmiştir.

Callan (1985) yapılan çalışmada çocuk sayısındaki farklılığın evlilik doyumunda fark oluşturabileceğini ortaya koymuştur. Çocuk sahibi olmanın, evliliklerinde daha az problem yaşamasına ve daha az boşanmalara neden olabileceğini ifade etmiştir.

Bradbury ve Fincham (1988), evlilikte yapılan yüklemeleri yakın bağlam, kadınsı ve erkeksi kişilik özelliklerini de uzak bağlam olarak ele aldığı araştırmanın sonucunda hem yüklemeler hem de cinsiyet rolleri evlilik doyumu ile ilişkili bulunmuştur. Ayrıca yakın ve uzak bağlamın ilişkilere aracılık ettiğinin altı çizilmiştir.

Glenn (1990) evlilik doyumu üzerinde ebeveyn olmanın etkisini incelediği çalışması neticesinde elde edilen bulgulara göre çocuğu olmayan çiftlerin evlilik doyumlarının düşük olduğunu tespit edilmiş fakat çocuğu olan çiftlerin evlilik doyumu düzeylerinde herhangi bir artış gözlemlenmemiştir. Twenge, Campbell ve Foster (2003), Glenn'in (1990) araştırmasının sonuçlarına benzer şekilde çocuğu olan ailelerin olmayanlara göre evlilik doyumlarının daha yüksek olduğunu ortaya koymuşlardır. Bununla birlikte, az çocuklu ailelerde eşlerin evlilik doyumlarının çok çocuklu ailelere oranla daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

Tezer (1992) araştırmasında evlilik ve iş doyumu arasındaki ilişkiyi açıklamaya çalışmıştır. Gönüllü 111 çalışan ve evli birey araştırmanın katılımcılarını oluşturmuştur. Araştırmanın sonunda, eğitim durumu, amirle çatışmanın sıklığı, gelir düzeyi, cinsiyet ve evlilik doyumunun işi yorumunu yordadığının; eşle çatışmanın sıklığı, çatışmanın yarattığı gerginlik, iş doyumu ve yaşın ise evlilik doyumunu yordayan değişkenler olduğunun altı çizilmiştir. Evlilik doyumu ve iş doyumu arasındaki ilişkinin incelendiği başka bir çalışmada iki değişken arasında cinsiyete göre anlamlı düzeyde yüksek bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Tezer, 1994). Evlilikte doyumu etkileyen nedenler arasında kişilerin ilişki içerisinde kendilerine ve eşlerine olan algısı, beklenti ve istekleri, ifade edebilme düzeyleri ve eşine ve onun

özelliklerine saygı duyup duymaması gibi durumlar önemli olabilmektedir. Yapılan çalışmada bu duruma benzer olarak benlik boyutunun eşlerin evlilik doyumuna etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Çelik, 2006).

Byrne ve Arias (1997), evlilik doyumunu ve eşler arası şiddet ilişkisinin olumsuz eş davranışı için nedensellik ve sorumluluk yüklemelerinin etkisini merak etmişlerdir. Ortalama üç buçuk senedir evli olan 66 çift araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Evlilik doyumsuzluğunun artması evlilikte şiddet olaylarının sıklığı ile ilişkisinin olduğu bulgusu elde edilmiştir. Evlilikten sağlanan doyumun düşük olması ve eşler arası şiddette hem kadınlarda hem erkeklerde de yüksek derecede bir ilişkinin bulunduğu ortaya konmuştur. Evlilik doyumunu ve fiziksel saldırganlık sergilenmesi arasındaki ilişkinin sadece kadınlarda anlamlı olduğu söylenmiştir.

Stith, Rosen, Middleton, Busch, Lundeberg ve Carlton (2000) çalışmalarının bulgularına göre şiddet ve evlilik doyumunu arasındaki ilişkinin negatif olduğunu ortaya koymuştur. Eşinden şiddet gören ve birbirlerine karşılıklı şiddet gösteren çiftlerin evlilik doyumlarının düşük olduğu ifade edilmiştir.

Sacco ve Phares (2001) çalışmalarında evlilik doyumunu, kendine saygı ve çiftlerin birbirlerini değerlendirme biçimlerini araştırmışlardır. Ortalama 18 yıldır evli olan çiftler araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Eşleri tarafından olumlu değerlendirilen bireylerin evlilik doyumlarının daha yüksek olduğu ortaya konmuştur.

Risdal ve Singer (2004) engelli çocuk sahibi olup olmamanın evlilik doyumunda etkisi olduğunu fakat bu etkinin çok düşük olduğunu ortaya koymuşlardır.

Orathinkal ve Vansteenwegen (2006) evliliğin istikrarı bakımından evlilik doyumunu ve affedicilik arasındaki ilişkiyi ele aldıkları çalışmalarında Belçika'da ikamet eden ilk ve ikinci evlilik yapan çiftlerle çalışmışlardır. Bulunan sonuçlar doğrultusunda, affedicilik davranışında ilk ve ikinci evlilik arasında anlamlı bir fark bulunamamış, ikinci evliliği yaşayan bireylerin evlilik doyumunu düzeylerinin daha yüksek olduğunun altı çizilmiştir.

Güven ve Sevim (2007) ilişkilere yönelik bilişsel çarpıtmalar ve algılanan problem çözme becerilerinin evlilik doyumuna etkisini araştırmışlardır. Araştırmanın sonucuna göre, evlilikte problem çözme becerilerine sahip olma evlilik doyumunu birinci sırada yordarken; gerçekçi olmayan beklentiler üzerine yapılan bilişsel çarpıtmaların ise ikinci sırada etkilediği bulunmuştur. Bunun yanı sıra, diğer kişisel

değişkenler, yakınlık kurmaktan kaçınma ve zihin okumanın ise evlilik doyumuna bir ilişkisinin bulunmadığını saptanmıştır.

Canel (2007) ailedeki problem çözme becerilerinin geliştirilmesi ile evlilikten sağlanan evlilik doyumunun artırılması amacı ile bir grup çalışması yapmıştır. Çalışmanın bulgularına göre, evli bireylerin evlilik doyumlarını, uyumlarını, ilişkilerinin ve birbirlerine olan yakınlığın artış gösterdiği, eşle yaşanan çatışmaların ve eşlerine karşı öfkelerinin azaldığını altını çizmiştir. İnsanların stres faktörü altında kendilerine olan güvenlerinin yükseldiğinin de önemini vurgulamıştır.

Evlilikte doyumu sağlayan faktörler arasında eş desteğinin önemi büyüktür. Eşlerin birbirini desteklemesi ve destek hissi, bilişsel ve duygusal olaylardaki ilişkinin daha güçlü olmasına neden olmakta ve ilişkide stres ve çözümsüzlüğün önüne geçmektedir. Özellikle olarak eş desteği, kişinin ihtiyaç duyduğu zamanlarda bu desteği hissetmesini de sağlamaktadır. Böylece ilişkide desteği yalnızca stresli veya kötü zamanlarda değil, her zaman hissetmek önemlidir (Cutrona, 1996). Çağ'a (2011) göre, erkeklerin algıladıkları eş desteği seviyesi, kadınların algıladığı seviyeye göre daha yüksek olmaktadır.

Hatch (2008), Amerikalı evli öğrenci örneğinde yaptığı çalışması neticesinde kaçınan bağlanmanın kadın ve erkeklerde evlilik doyumu ile ilişki içinde olduğunu tespit etmiştir.

Gorchoff, John ve Helson (2008) yaptığı araştırmalarında orta yaş grubundaki kadınların evlilik doyum düzeylerinin çocukların evden ayrılması sonrası arttığı bulgularına ulaşmışlardır.

Dandurand ve Lafontaine (2013) romantik kıskançlık, yakınlık ve çift doyumu arasındaki ilişkilerin incelendiği bir çalışmada, duygusal ve eş zamanlı olarak cinsel yakınlaşmanın çift doyumu üzerinde anlamlı bir ilişkisi olduğunu koymuştur. Bunun yanı sıra, romantik bağlanmanın kıskançlığın çeşitli yönleri ile çift doyumu arasındaki ilişkiyi etkileyen faktörler olduğu belirtilmiştir.

Chapman (2014) Amerika'da bulunan Müslüman evli çiftlerle yürüttüğü araştırmasında kadınların ve erkeklerin evlilik doyum düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna varmıştır.

Holekian, Madani ve Lavasani (2014) çalışmalarında lateralizasyon ile evlilik doyumu ilişkisini merak etmişlerdir. Araştırmanın örneklemini İran'da yaşayan 100

evli çift oluşturmaktadır. Araştırma bulguları beynin mantıksal süreçlerinin idare edildiği sol tarafın baskın olmasının evlilik doyumunu pozitif yönde etkilediğini göstermektedir. Bunun yanı sıra, beyinde görsel ve duyuşal süreçlerin kontrolünün gerçekleştiği varsayılan sağ tarafın baskın olma durumu ise doyumunu negatif şekilde etkileyeceği ifade edilmiştir. Her iki hemisferi baskın olan çiftlerin evlilik doyumunda ise bu durumun doyumunu pozitif bir şekilde etkilediği sonucuna varılmıştır.

Kabasakal ve Soylu (2016) çalışmalarında kişilerin evlilik doyumlarının cinsiyet ve eş desteği ile olan ilişkilerini incelemiştir. Katılımcılar 524 evli bireyden oluşmaktadır. Araştırmanın sonucunda cinsiyet ile evlilik doyumunu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Fakat eş desteği ve evlilik doyumunu arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Moini (2016) yapılan araştırmada bağlanmanın evlilik doyumunu yordadığını ifade etmiştir. 152 Amerikalı bireyin örneklem oluşturduğu çalışma bulgularınca yordama gücü en yüksek olan bağlanma türünün kaçınan bağlanma olduğu ortaya konmuştur.

Arvas ve Hökeleli (2017) yürüttüğü bir araştırmada; dindar olma ile evlilik doyumunu ve evlilikte sorun çözme arasında ilişkinin olup olmadığını merak etmişlerdir. 562 evli bireyin katıldığı bu çalışmanın sonucunda, kadınların evlilik doyumları ve evlilikte sorun çözme becerileri erkeklere göre daha düşük bulunurken, dindarlıkta cinsiyete anlamlı farklılıklar saptanmamıştır.

Sönmez ve arkadaşları (2018), gebelerin %45,8' inin evliliklerinde çok ciddi sorunları olduğunu saptamışlardır. Gebe kadınların evlilik doyumunu incelediği çalışmanın örneklemini 203 gebe kadın oluşturmuştur. Katılımcı gebelerin evlilik doyumlarının düşük olduğunu; eğitim durumu, evlilik süresi ve ev içi sorumluluklar gibi değişkenlerin evlilik doyumunu etkilediği bulunmuştur.

1.4. Bağlanma

Sosyal bir varlık olan ve diğer insanlarla bir arada yaşayan insan, hayatını sürdürebilmek için başka insanların yardımına gereksinim duymaktadır. Yaşamın ilk yıllarında biyolojik açıdan yetersiz olan ve becerileri henüz gelişmemiş olan bebek bir başkasının bakımına, ilgisine ve sevgisine muhtaçtır. İnsan yavrusunun diğer canlı türlerine göre gelişimini daha uzun sürede tamamladığı ve kendi ihtiyaçlarını

karşılmasının uzun bir zaman aldığı düşünülürken bebeğin fiziksel, duygusal ve sosyal ihtiyaçlarını karşılayan anne-babasına ya da bakım verenine bağımlı olması kaçınılmazdır. Bu durum insanların bir arada yaşama ve bağlanma ihtiyacını açıklamaktadır.

Morgan (2009), yaşamın başlangıcında görülen ilk sosyal davranışın anne ve bebek arasındaki bağlanma olduğunu ifade etmektedir. Bağlanma, yaşamın ilk yıllarında bebek ile anne-babası ya da bebeğin bakımını üstlenen kişi arasında kurulan, temel güven duygusunun oluşmasını sağlayan duygusal bir bağıdır.

Bağlanma kavramını ilk ele alan Bowlby (1973), bağlanmayı “*insanların kendileri için önemli gördükleri kişilere karşı geliştirdikleri güçlü duygusal bağlar*” olarak tanımlamaktadır (Çetin vd., 2016).

Gander ve Gardiner (2010)’e göre bağlanma, bebek ile ebeveyn arasında duygusal olarak olumlu ve karşılıklı yardım edici bir ilişkisinin kurulmasıdır. Thompson (2002) ise bağlanmayı, anne-baba ve çocuk ilişkisinde çocuğun yakınlık kurma isteği ile ortaya çıkan, stresli anlarda beliren, tutarlı ve sürekli bir bağ olarak ele almaktadır (Çeceli, 2018).

Yaşamın ilk yıllarında kurulan bu bağ, kişiliğin önemli bir bölümünü oluşturmakta ve bireyin hayatında belirleyici bir rol oynamaktadır (Tüzün ve Sayar, 2006). Freud’a göre anne ve bebek arasında kurulan bu ilişkinin, bireyin sosyal yönünün ve kişiliğinin şekillenmesinde önemli bir etkisi bulunmaktadır (Çeceli, 2018). Bebeğin erken dönemde annesi ile kurduğu iletişimin sonraki yıllarda çocuğun kişilerarası ilişkilerini etkilediği görülmektedir (Field, 1996) Benzer şekilde Türktan ve Savran (2010)’da doğumdan itibaren başlayan bağlanma sürecinin kişinin yaşamı boyunca özel hayatını, iş hayatını ve akademik hayatını şekillendirdiğini belirtmektedir.

1.4.1. Bağlanma Kuramı

Erken çocukluk döneminde anne ya da bakım veren kişi ile bebek arasında kurulan ilişkinin “*bağlanma*” perspektifinden incelenmesi ve bağlanmanın yetişkinlik dönemine etkileri ile ilgili ilk açıklamalar John Bowlby tarafından yapılmıştır (Öztürk, Türel ve Oğur, 2020).

Bowlby 1944 yılında yayınladığı “*Kırk Dört Çocuk Hırsız: Kişilikleri ve Yaşamları*” adlı çalışmasında, bebeklik ve erken çocukluk dönemlerinde annelerinden ayrılan çocuk hırsızların yaşamlarını incelemiş ve çocukların annelerinden erken dönemde ayrılmalarının ileri yaşlardaki suçluluk oranını arttırdığı sonucuna ulaşmıştır (Soysal vd., 2005). Bowlby’nin bu çalışması sonrasında Dünya Sağlık Örgütü tarafından yayınlanan raporda, yaşamın ilk üç yılında anne yoksunluğu ile büyüyen çocukların fiziksel ve ruhsal açıdan hastalığa yakalanma olasılığının daha yüksek olduğu belirtilmiştir (Ceritli, 2017). Bu çalışmanın ardından Bowlby, ebeveyn-çocuk arasındaki ilişki üzerinde durmuş ve yaptığı çalışmalar sonucunda, “*çocukların annelerini yalnızca açlık güdüsünü doyurdukları için sevdikleri*” görüşüne karşı çıkararak bağlanma kuramını geliştirmiştir (Coates, 2004).

Bağlanma kuramı, bireyin erken dönemde ebeveynleri ya da hayatındaki önemli kişiler ile kurduğu duygusal bağın yaşam boyu süren etkilerini açıklayan bir yaklaşımdır (Sümer, Oruçlular ve Çapar, 2015). Kuram, bebeklerin anneleri ya da bakım verenleri ile kurdukları duygusal yakınlığın neden ve nasıl ortaya çıktığını, bu dönemde kurulan bağlanma şeklinin sonraki yaşlarda kişilik gelişimi ve duygusal ilişkiler üzerinde etkili olup olmadığını anlamak amacıyla geliştirilmiştir (Burger, 2006).

Bowlby, bağlanmanın çocuk için hayati bir öneme sahip olmasından bahsederken “*dünyayı keşfederken geri dönülebilecek bir liman olma, fiziksel ihtiyaçları karşılama ve hayata yönelik güvenlik duygusu geliştirebilme fırsatı*” olmak üzere üç temel işlevi bulunduğunu ifade etmektedir (Tüzün ve Sayar, 2006).

Bowlby (1982) bağlanmayı, çocuğun fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarını karşılayan kişilere, özellikle ebeveynlerine karşı geliştirdiği bağ olarak ele almış; bu bağlanma şekillerinin niteliği doğrultusunda çocuğun kendisi ve diğerleri ile ilgili algılarını, beklentilerini, inançlarını ve tutumlarını içeren içsel modeller geliştirdiğini belirtmiştir. İçsel modeller “*kendilik modeli*” ve “*başkaları modeli*” olmak üzere iki bilişsel şemadan oluşmaktadır. Kişinin kendilik değeri ve diğerleri tarafından sevilebilir, kabul edilebilir olup olmamasına dair algıları kendilik modelini oluştururken; kişinin diğer insanların sevilebilir, güvenilebilir, değer verilebilir olup olmadıklarını dair algıları ise başkaları modelini oluşturmaktadır (Lopez vd., 1998). Bu modeller, çocuğun hayatı boyunca kuracağı kişiler arası ilişkilerini

şekillendirmekte ve çocuk ile bağlanma figürü arasındaki etkileşim çocuğun bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimini etkilemektedir (Çetin vd., 2016).

Ainsworth ve diğerleri (1978), çocuk ve bağlanma figürü arasındaki duygusal bağı açıklamak amacıyla yaptıkları gözlemsel çalışmada; çocukların yabancı birinin yanında, anne yanından ayrıldığında ve anne ile tekrar buluştukları durumlarda nasıl tepkiler verdiklerini incelemişlerdir. Çocukların bu durumlara verdikleri tepkilere bakarak güvenli, kaygılı/kararsız ve kaçınan bağlanma olarak sınıflandırdıkları üç farklı bağlanma stilini tespit etmişlerdir.

Güvenli bağlanmada, bebeğin ihtiyaçları karşılanmış ve bebek ile fiziksel yakınlık kurulmuştur (Öztürk vd., 2020). Bebek, annesini ya da bakım veren kişiyi güvenli bir üs olarak görmektedir (Çetin vd., 2016). Annenin yanından ayrıldığında endişe duyan bebek, annenin geri gelmesiyle birlikte sakinleşir ve rahatlar. Güvenli bağlanan bebekler çevresini keşfetme ihtiyacıyla hareket eder ve diğer insanlarla iletişime geçme isteği içindedirler (Hortaçsu, 2003).

Kaygılı/kararsız bağlanmada anne, bebeğin istek ve ihtiyaçlarını karşılarken tutarsız tepkiler vermekte ya da tepkisiz kalmaktadır (Yıldız, 2012). Bu bebekler anne yanından ayrıldığında yoğun bir kaygı hisseder, anne geri döndüğünde de uzun süre sakinleşmezler. Anne olmadığı zaman başkaları ile iletişim kurmakta zorlanırlar (Çetin vd., 2016).

Kaçınan bağlanmada ise bebek; istek ve ihtiyaçlarına tepki verilmemesi, kendisi ile fiziksel yakınlık kurulmaması durumları ile başa çıkmak için kaçınmacı davranışlar sergilemektedir (Öztürk vd., 2020). Bu bebekler fiziksel yakınlıktan ve temastan kaçınırlar. Bebeğin annesine karşı güveni kırıldığı için bebek anne yanından ayrıldığında tepkisiz kalır, geri döndüğünde ise yakınlık kurma davranışı göstermez ve beklemez (Hazan ve Shaver, 1994).

Ainsworth (1989), anne-baba ve çocuk arasında kurulan bağlanma stilinin sadece çocukluk dönemini değil, ergenlik ve yetişkinlik döneminde de kişiyi ve kişinin başkalarıyla kurduğu ilişkileri etkilediğini ifade etmiştir.

1.4.2. Yetişkinlik Döneminde Bağlanma

Bağlanma çocukluk döneminde olduğu kadar yetişkinlik döneminde de oldukça önemli bir rol oynamaktadır. Bowlby (1982), erken çocukluk döneminde kurulan bağlanma stilinin yetişkinlik dönemi bağlanması için temel oluşturduğunu ifade

ederken; Bartholomew ve Shaver'da (1998) yetişkinlikteki bağlanma davranışının çocukluk çağında sergilenen bağlanma davranışının devamı niteliğinde olduğunu belirtmektedir.

Erken dönemde kurulan bağlanma şekli yaşamın sonraki yıllarında kurulan ilişkilerin temelini oluşturmaktadır (Hazan ve Shaver, 1994). Annelerin çocuklarına karşı göstermiş oldukları tutum ve davranışlar, çocuğun ileri yaşlardaki yaşantısı üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Annesi tarafından sevgi, şefkat ve ilgi görmeyen çocukların kaygılı ve güvensiz olma ihtimalleri yüksektir (Fraley ve Shaver, 2000). Yetişkin bağlanma stillerinin şekillenmesinde annenin çocuğa karşı göstermiş olduğu tutum ve davranışlar kadar ebeveynlerin kendi ailesi ile kurdukları bağlanma stilleri de oldukça önemlidir. Parker tarafından 1994 yılında yapılan bir araştırmada, büyükannelerin bağlanma davranışlarının yalnızca kızlarını değil torunlarını da etkilediği sonucuna ulaşılmıştır (Yazıcıoğlu, 2011). Büyükannenin kızını yetiştirirken sergilediği tutum ve davranışlar, kızının ilerleyen yaşlardaki yaşantısını ve anne olduğunda kendi çocuğuna olan yaklaşımını da etkilemektedir.

Yetişkin bağlanma stilleri ile çocukluk dönemindeki bağlanma stilleri arasında benzerlikler bulunmasına karşın, bazı açıdan önemli farklılıklar da bulunmaktadır. Hazan ve Shaver (1987), yetişkinlik dönemindeki bağlanmayı romantik ilişkiler üzerinden inceleyip çocukluk dönemindeki bağlanmaya benzediğini ifade ederken; Tennov (1979) ise romantik ilişki ve ebeveyn-çocuk ilişkisi arasında önemli ayrımlar olduğunu belirtmektedir (Çeceli, 2018). Bir bebek veya çocuk güvenlik ve bakım ihtiyacının karşılanmasını ister. Bu ihtiyaç anne tarafından karşılanır; fakat çocuk annesinin bu ihtiyaçlarını karşılayamaz. Yetişkinlerde ise bu ihtiyaçlar karşılıklı olarak giderilmektedir. Her iki taraf da bazen bakım ve güvenlik ihtiyacında iken bazen bakım ve güvenlik veren rolde olabilmektedir. Bu nedenle çocukluk dönemindeki bağlanma tek yönlü bir ilişki üzerine kurulurken, yetişkinlik dönemindeki bağlanmanın temel özelliği karşılıklı olmasıdır (Yıldız, 2012). Bir diğer farklılık ise bebeğin ya da çocuğun bağlanma figürü anne ya da bakım veren iken, bir yetişkinin bağlanma figürü bir akran ve cinsel partner olmaktadır (Fraley ve Shaver, 2000).

1.4.3. Yetişkin Bağlanma Stilleri

Yetişkin bağlanma stilleri ile ilgili çalışmalarda genellikle Bartholomew ve Horowitz tarafından geliştirilen “*Dörtlü Bağlanma Modeli*” ile Hazan ve Shaver’in “*Üçlü Bağlanma Modeli*” kullanılmaktadır.

1.4.3.1. Hazan ve Shaver'in Üçlü Bağlanma Modeli

Hazan ve Shaver (1987), Ainsworth'un ortaya koyduğu üç tip bağlanma stili ile yetişkinlik dönemindeki bağlanma stillerinin benzer ve birbirinin devamı niteliğinde olduğunu belirtmişlerdir. Onlara göre romantik ilişki, çocukluk döneminde bakım veren ile kurulan ilişkide olduğu gibi eşe karşı geliştirilen bir bağıdır (Terzi, 2014). Bu nedenle yetişkinlikteki bağlanmayı, romantik ilişkiler üzerinden ele almış ve güvenli, kaygılı-kararsız, kaygılı-kaçınan olarak sınıflandırdıkları bağlanma stilleri ile açıklamışlardır.

Yetişkin bağlanma modeline göre, güvenli bağlanan yetişkinlerin öz güvenleri yüksektir. Bu kişiler başkalarıyla yakın ilişki kurmakta zorlanmazlar, sosyal açıdan girişkendirler (Terzi, 2014). Uzun süreli ilişkiler kurabilmektedirler ve terk edilmeye yönelik endişeleri yoktur.

Kaygılı-kararsız bağlanan yetişkinlerin öz güvenleri düşüktür. Bu kişiler reddedilmekten ve terk edilmekten endişe duyarlar. Duygusal açıdan dengesiz bir tutum sergileyen bu kişiler, çoğunlukla kıskançlık hissine kapılmakta ve çevresindeki insanlar tarafından sevilmediklerini düşünmektedirler (Sümer ve Güngör, 1999).

Kaygılı-kaçınan yetişkinler ise, ilişkilerinde mesafeyi koruma eğilimindedir, sosyal temastan kaçınırlar (Yıldız, 2012). Bu kişiler kendilerini açmakta, yakın ilişki kurmakta ve başkalarına güven duymakta zorlanırlar. Yakınlık gerektiren ilişkilerden rahatsızlık duyarlar (Sümer ve Güngör, 1999).

1.4.3.2. Bartholomew ve Horowitz'in Dörtlü Bağlanma Modeli

Bartholomew ve Horowitz (1991) tarafından öne sürülen dörtlü bağlanma modeli, Bowlby'nin benliğe ve başkalarına ilişkin içsel modeller kavramından yola çıkarak geliştirilmiştir (Sümer ve Güngör, 1999). Kişinin kendisi ve başkaları ile ilgili hem olumlu hem olumsuz iki tür içsel model oluşturduğunu belirten Bartholomew ve Horowitz, iki boyutun çaprazlamasından yola çıkarak dörtlü bağlanma modelini ortaya koymuşlardır (Yıldız, 2012). Bu modele göre; güvenli, saplantılı, korkulu ve kayıtsız olmak üzere dört yetişkin bağlanma stili vardır.

Güvenli bağlanma stilinde kişi hem kendini hem başkalarını olumlu değerlendirir (Terzi, 2014). Kendisini sevilmeye değer biri olarak görürken, başkalarının da güvenilir ve iyi niyetli olduğunu düşünür (Demir, 2017). Yüksek öz güven ve benlik saygısına sahip bu kişiler, yeni bir ortama girdiklerinde ortama kolaylıkla uyum sağlarlar, diğer insanlarla yakınlık kurmakta zorlanmazlar. Başkaları tarafından onaylanmaya daha az ihtiyaç duyarlar böylece daha özerk hareket edebilirler (Üretmen, 2003).

Saplantılı bağlanma stiline sahip kişiler, kendilerini olumsuz değerlendirirken başkalarını olumlu değerlendirmektedirler (Terzi, 2014). Bu kişiler, sürekli kendilerini kanıtlama ihtiyacı içindedirler. En belirgin özellikleri özgüven eksikliğidir. Bu nedenle reddedilmekten ve terk edilmekten endişe duyarlar (Turanlı, 2010). İlişki içerisinde partnerleri ile aşırı derecede yakınlık kurma eğilimleri olduğu için bu durum onlara bağımlı hale gelmelerine neden olabilir.

Korkulu bağlanma stilinde kişi, kendini ve başkalarını olumsuz değerlendirir. Kendini değersiz ve sevilmeye layık olmayan biri olarak görürken, başkalarının da güvenilmez ve reddedici olduğunu düşünür (Yıldız, 2012). Bu kişiler, ilişkilerinde yakınlık kurmak ister; fakat başkalarına güvenmekte zorlandıkları ve terk edilmekten korktukları için yakınlık kurmaktan kaçınırlar (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

Kayıtsız bağlanma stiline sahip kişiler ise kendilerini olumlu, başkalarını olumsuz değerlendirirler. Bu kişiler, kendilerine aşırı güvenir; fakat başkalarına karşı güven duymazlar. Hayal kırıklığına uğramamak ve kendilerini korumaya almak için yakın ilişkilerden kaçınırlar. Öz saygıları ve özerklik duyguları yüksek olan bu kişiler, ilişkileri sıkıcı ve gereksiz görme eğilimindedirler (Ceritli ve Nedim Bal, 2017).

1.4.4. Bağlanma ile İlgili Yapılmış Çalışmalar

Shaver ve Brennan (1992) tarafından yapılan çalışmada, bağlanma stilinin bireyin kişiliği üzerinde önemli bir etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; güvenli bağlanma stiline sahip kişilerin güvensiz bağlanma stiline sahip kişilere göre daha az nörotik, daha az kaygılı, daha çok dışa dönük ve daha sıcakkanlı olduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra kaçınan bağlanan stiline sahip kişiler daha depresif, daha uyumsuz ve daha kısa süreli ilişkiler kurarken; korkulu bağlanan kişilerin ise sosyal ve duygusal ilişkilerden kaçınan kişiler olduğu tespit edilmiştir.

Turanlı (2010) 35-55 yaş aralığındaki 116 evli kişi ile yaptığı araştırmada, çift uyumu ile benlik saygısı ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Yapılan analizler sonucunda, korkulu ve saplantılı bağlanma düzeyleri arttıkça çift uyumunun azaldığı; benlik saygısı azaldıkça saplantılı bağlanma düzeyinin arttığı tespit edilmiştir.

Aydın (2019), güvenli bağlanma stilinin benlik algısı ve mükemmeliyetçi tutum ile ilişkisini incelemek amacıyla yaptığı çalışmayı 10-12 yaş aralığındaki 707 ortaokul öğrencisi ile gerçekleştirmiştir. Araştırma sonunda elde ettiği verilere göre, güvenli bağlanma stili ile benlik algısı alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bunun yanı sıra güvenli bağlanma stili ile kendine yönelik mükemmeliyetçilik ve güvenli bağlanma ile sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilik arasında herhangi bir ilişki tespit edilememiştir.

Bolattekin (2014), 4-6 yaş aralığında çocuğu olan 200 anne ya da baba ile yaptıkları çalışmada anne-babanın bağlanma stili ile anne-baba tutumları ve çocuklarda gözlemlenen davranış problemleri arasındaki ilişkiyi değerlendirmiştir. Araştırmanın sonucunda anne-babanın bağlanma stiline göre çocuklarında gözlemledikleri davranış problemleri arasında anlamlı farklılıklar olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yurdalan (2019) tarafından yapılan annelerin bağlanma stilleri ile çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmada, kaygılı bağlanma ile otoriter ebeveyn tutumu arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu bulunmuştur. Ayrıca, annelerin bağlanma stillerinin gelir düzeyine göre anlamlı farklılıklar gösterdiği, düşük gelir düzeyine sahip annelerin daha çok güvensiz bağlanma stiline sahip oldukları araştırmanın bulguları arasındadır.

Crandel, Fitzgerald ve Whipple tarafından 1997’de yapılan çalışmada, güvensiz bağlanan annelerin çocukları ile kurdukları iletişimde daha stresli olduğu sonucuna varılmıştır. Bunun yanı sıra güvensiz bağlanan annelerin güvenli bağlanan annelere göre çocuklarıyla daha az paylaşımda bulunduğu görülmüştür. Güvensiz bağlanan annelerin çocuklarının ise oyun oynarken organize olmakta ve annelerinin yönergelerini uygulamakta sorun yaşadıkları tespit edilmiştir.

Obegi, Morrison ve Shaver (2004), bağlanmanın nesiller arası aktarımını romantik ilişkiler bağlamında incelemiştir. Çalışmada genç yetişkin kadınlar ve

ebeveynleri arasındaki bağlanma stillerinin benzerlik ve farklılıkları araştırılmıştır. Araştırma sonuçlarının genel olarak kızların bağlanma stilleri ile annelerinin bağlanma stillerinin ilişkili olduğu; ancak babaların bağlanma stilleri ile ilişkili olmadığı hipotezini desteklediği görülmüştür. Annelerin kaçınan bağlanma stiline kızlarının kaçınan bağlanma stilini yordadığı ve kaçınan bağlanma oranı yüksek olan annelerin boşanma, ayrılma ya da evlenmemiş olma olasılığının yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Feeney ve Noller (1990) yaptıkları çalışmada, çocukluk döneminde anne ya da annelik yapan kişiye güvenle bağlanan bireylerin, yetişkinlik döneminde dayanıklı romantik ilişkiler içerisinde bulduklarını; kaygılı/kararsız bağlanan bireylerin yetişkinlikte kısa süren romantik ilişkiler yaşadıklarını ve ilişkilerini sürdürmekte zorlandıklarını; kaçınan bağlanan bireylerin ise, yetişkinlik döneminde bu bağlanma biçiminin etkisinde kaldıklarını, insanlara güven duymadıklarını ve aşık olmadıklarını saptamışlardır.

Collins ve Read (1990) tarafından yapılan çalışmada ise, çocukluk döneminde oluşan bağlanma stillerinin eş seçimi konusunda tarafları etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Çocukluk döneminde anneleri tarafından soğuk ve tutarsız davranışlara maruz kalan yetişkin kadınların eşlerine ya da sevgililerine karşı endişeli yaklaşıtları; babaları tarafından sıcaklık ve ilgi gören kadınların ise eşlerine ya da sevgililerine yakınlık gösteren hareketlerde bulunduğu görülmüştür.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde, çalışmanın yöntemi ile ilgili bilgiler verilecektir. Bu bilgiler, doğrultusunda araştırmanın bulgularına ışık tutulması planlanmaktadır.

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada, çocuk sahibi olmayan ve en az 1 yıldır evli olan hem kadın hem erkek bireylerin bağlanma stillerinden biri olan güvenli bağlanma ve evlilik doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu nedenle araştırma, nicel, ilişkisel tarama modelinde betimsel bir çalışmadır.

Nicel araştırma; olgu ve olayları nesnelleştirerek gözlemlenebilir, ölçülebilir ve sayısal olarak ifade edilebilir bir şekilde ortaya koyan araştırma şeklidir (Sönmez ve Alacapınar, 2016). İlişkisel tarama modelleri, iki ya da daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişimin varlığını veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir (Karasar, 2005). Betimsel araştırma ise; geniş kitlelerin görüş ve özelliklerini betimlemeyi amaçlayan ne, nerede, ne zaman, hangi sıklıkta, hangi düzeyde, nasıl gibi soruların cevaplarını anlamaya yönelik yapılan araştırma türüdür (Büyüköztürk vd., 2011).

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2021 yılı kapsamında İstanbul il merkezinde ikamet eden ve psikoloji kliniklerine başvuruda bulunmuş olan en az 1 yıldır evli ve çocuk sahibi olmayan hem kadın hem de erkek katılımcılar oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise evrenden hareketle İstanbul il merkezinde ikamet eden ve psikoloji kliniklerine başvuruda bulunmuş olan en az 1 yıldır evli ve çocuk sahibi olmayan hem kadın hem de erkek katılımcılardır.

Evrenden hareketle evreni temsil edebilecek olan örneklem hesaplandığında en az 240 katılımcının araştırmaya katılım sağlaması hesaplanmıştır. Araştırma örnekleminin seçilmesinde rastgele örneklem tekniği yolu izlenmiştir. Bu kapsamda online olarak 300 kişiye anket formu iletilmiş ve toplamda 269 katılımcıdan geri dönüş alınabilmiştir. Bu araştırmanın örneklemini ise gönüllülük usulüne göre katılım sağlayan toplamda 269 kadın ve erkek birey oluşturmaktadır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanmasında araştırmacı ve danışman hoca kontrolünde hazırlanmış olan “*Kişisel Bilgi Formu*,” “*Evlilik Doyumu Ölçeği*” ve “*İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA)*” kullanılmıştır (Ek 1). Araştırmaya katılan çocuk sahibi olmayan ve en az 1 yıldır evli olan hem kadın hem erkek bireylere çalışmada kullanılacak olan kişisel bilgi formu ve ölçekler on-line olarak iletilmiş ve tüm sorulara yanıt vermeleri beklenmiştir. Katılımcılara araştırmanın amacına yönelik ve veri toplama araçları ile ilgili gerekli açıklamalar anket başında belirtilmiş, yönergeler anlatılmış ve bilgi aktarılmıştır. Anket uygulaması on-line olarak ortalama 15 dakika sürmektedir.

2.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı ve danışman tarafından hazırlanmış olan kişisel bilgi formunda araştırmaya katılım gösteren çocuk sahibi olmayan ve en az 1 yıldır evli olan hem kadın hem erkek bireylerin cinsiyeti, yaş, gelir düzeyi, eğitim düzeyi, eşin fiziksel özelliklerini beğenme durumu ve evlilik sürelerini belirlemeye yönelik toplamda 6 ifadeden oluşmaktadır. Katılımcılara yönlendirilmiş olan kişisel bilgi formu kapsamında elde edilen verilerden hareketle evlilik doyumu ve bağlanma stillerinden güvenli bağlanmanın katılımcıların kişisel özellikleri açısından farklılık gösterip göstermediğinin test edilmesinde kullanılacaktır.

2.3.2. Evlilik Doyumu Ölçeği

Evlilik doyumunu test edebilmek için 2004 yılında Derebaşı tarafından geçerlilik ve güvenilirlikleri test edilmiş olan ölçek kullanılmıştır. Ölçek normalde toplam 150 ifadeden oluşmaktadır ancak araştırma çocuk sahibi olmayan bireyler olarak kısıtlandığından 129 soruluk kısmı yalnızca katılımcılara uygulanmıştır. Evlilik doyumu ölçeği ileri dönemlerde farklı araştırmacılar tarafından 92 maddeye düşürülmüş ve bu şekilde uygulanmıştır. Bu çalışmada 129 soruluk anket formu gerçekleştirilecek olan faktör analizi ile yeniden test edilecektir.

Derebaşı (2004) tarafından geliştirilen evlilik doyum ölçeğinde toplamda iki yanıt seçeneği bulunmaktadır. Ölçekte seçenekler “*Doğru-Yanlış*” şeklinde oluşturulmuştur. Ölçekte puanlama yapılırken çevrilmesi gereken ters maddeler bulunmaktadır. Ölçekten yüksek puan almak, bireylerin evlilik doyumunun düşük olduğu; düşük puan almak bireylerin evlilik doyumunun yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Evlilik doyum ölçeğinin evlilik uyumu, öfke, eşin ailesiyle

iletişim, ekonomik anlayış ve ebeveynlik anlayışı olmak üzere 5 alt boyutu vardır. Ancak çocuk sahibi olmayan katılımcılar ile araştırmaya devam edildiğinden beşinci boyut araştırma dışında kalmaktadır. “Şimdiki aklım olsa eşim ile evlenmezdim”, “Eşimin zekasına ve yeteneklerine her zaman güvenirim” ve “Eşim bana çok ters davranıyor” gibi bireylerin evlilikten aldığı doyumları ölçmeyi amaçlayan maddelerden oluşmaktadır. Derebaşı tarafından gerçekleştirilmiş olan araştırmada ölçeğin güvenirlik katsayıları 0,93 ile 0,97 arasında bulunmuştur.

2.3.3. İlişki Ölçekleri Anketi

İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA) 1994 yılında Griffin ve Bartholomew tarafından geliştirilmiştir. 30 maddeden oluşan ölçeğin maddeleri Hazan ve Shaver’ın 1987 yılında yapmış oldukları çalışmalarından ve ayrıca Bartholomew ve Horowitz’in 1991 yılında geliştirdiği “İlişki Ölçekleri Anketinden” ve ayrıca Collins ve Read’in 1990 yılında geliştirdiği “Yetişkin Bağlanma Ölçeğinde” kullanmış olduğu maddelerden esinlenilerek geliştirilmiştir.

Toplam 30 maddeden oluşan İÖA’nın 17 maddesi bağlanma stillerinin dört alt boyutu olan güvenli, korkulu, saplantılı ve kayıtsız bağlanma stillerini ölçmektedir. Diğer maddeler Collins ve Read (1990)’in yakınlık, dayanma ve kaygı faktörlerini ölçmek için kullanılmaktadır. Bu araştırmada yalnızca 17 maddelik kısmı yani bağlanma stilleri kısmı araştırmaya dahil edilmiştir. Ayrıca ölçekte Hazan ve Shaver’in üçlü bağlanma modeline yönelik maddeler de bulunmaktadır. Likert tipi olan ölçekte katılımcılardan her bir maddeyi 1-7 arasında değerlendirerek işaretlemeleri beklenmektedir (1=Beni hiç tanımlamıyor, 7=Tamamıyla beni tanımlıyor). Ölçekten elde edilen puanlar katılımcıların hangi bağlanma stiline sahip olduğunu belirlemek ve gruplandırmak amacı ile kullanılmaktadır. Sonuç olarak her bir katılımcı, en yüksek puanı aldığı bağlanma stilinde gruplanmış olur.

Scharfe ve Bartholomew’in 1994’te yaptığı çalışmalar alt ölçeklerin test-tekrar test güvenirliğinin yüksek olduğunu göstermiştir. Griffin ve Bartholomew’in yine 1994’te yapmış olduğu çalışmalar bağlanma stillerinin yapı geçerliğine sahip olduğu ortaya koymuş, bağlanma stillerinin hem öz bildirim hem de görüşme yöntemi ile değerlendirilmesiyle İÖA’nın birleşen geçerliği ve ayırt edici geçerliğe de sahip olduğu saptanmıştır (Sümer ve Güngör, 1999). İÖA’nın Türkçe’ye uyarlanması geçerlik ve güvenirlik çalışmaları ise Sümer ve Güngör tarafından 1999 yılında yapılmış ölçeğin Türk örneklem üzerinde tutarlı sonuçlar verdiği ortaya konmuştur.

Griffin ve Bartholomew (1994) yaptıkları araştırmalar sonucunda İÖA'nin alt boyutlarının cronbach alfa değerlerinin 0,41 ile 0,71 arasında değiştiğini gözlemlemişler görece düşük düzeyde iç tutarlılığa sahip olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ancak iç tutarlılıklarına rağmen İÖA alt boyutlarının test tekrar test sonuçlarında kabul edilir düzeyde güvenilirliğe sahip olduğu, kadınlar için ortalama değişmezlik katsayısının 0,53 ve erkekler için 0,49 olduğu ifade edilmektedir (Sümer ve Güngör, 1999). Griffin ve Bartholomew, İÖA alt boyutlarının faktör yapılarının yarattığı karmaşıklığa rağmen bu yolla elde edilen bağlanma stillerinin yine de yapı geçerliğine sahip olduğunu tespit etmişlerdir (Sümer ve Güngör, 1999). Buna ek olarak Sümer ve Güngör (1999) hem yazılı hem de görüşme yöntemi kullanarak yaptıkları araştırmada İÖA'nin İA ile yüksek düzeyde birleşen geçerlik katsayısına sahip olduğunu bulmuşlardır.

Yukarıda da ifade edildiği gibi toplam 30 maddeden oluşan İÖA'nin 17 maddesi bağlanma stillerinin dört alt boyutu olan güvenli, korkulu, saplantılı ve kayıtsız bağlanma stillerini ölçmektedir (Sümer ve Güngör, 1999). Araştırmamızda ölçeğin Sümer ve Güngör (1999) tarafından Türkçe'ye uyarlanan ve dört bağlanma stilini ölçmek amacıyla uygulanan ilgili 17 maddesinden (1., 2., 3., 5., 6., 8., 9., 10., 12., 15., 16. 19., 22., 24., 25., 26., 28. maddeler) elde edilen cevaplar kullanılmıştır. Ölçek ekte belirtilmiş olup araştırma kapsamında değerlendirilen 17 madde renkli olarak belirtilmiştir (Ek 1).

2.4. Verilerin Toplanması

Araştırmaya katılan katılımcılara uygulama öncesinde veri toplama araçlarının amacı ve uygulama süresi ile hakkında bilgi verilmiştir. Bu işlemin ardından araştırmaya gönüllü olarak katılıp katılmak istemedikleri sorulmuştur. Ölçek maddelerine içtenlikle cevap vermelerini sağlamak amacıyla, elde edilen verilerin gizli tutulacağı, verilerin bireysel olarak incelenmeyeceği ve çalışma dışında herhangi bir amaçla kullanılmayacağı konusunda gerekli bilgilendirilmeler yapılmıştır. Gönüllü olarak katılım sağlamayı kabul eden katılımcılara “*Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu*”, Kişisel Bilgi Formu” ve “Evlilik Doyumu Ölçeği” ve “*İlişki Ölçekleri Anketi*” on-line olarak iletilmiş ve yanıtlamaları beklenmiştir. Katılımcılardan soruları eksiksiz olarak yanıtlamaları istenmiştir.

2.5. Verilerin Çözümlemesi

Araştırmanın verileri, SPSS 24.0 paket program kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmanın verilerinin çözümlemesinde normal dağılım gösteren verilerde iki değişken arasındaki karşılaştırmalarda parametrik testlerden bağımsız t-testi, ikiden fazla grupların karşılaştırılmalarında ise ANOVA testi uygulanmıştır. Normal dağılım göstermeyen verilerde ise, iki grup karşılaştırmalarında non parametrik testlerden Mann Whitney U-testi, ikiden fazla grup olması durumunda ise Kruskal-Wallis testi uygulanmıştır. Araştırmada değişkenler arasındaki ilişki, Pearson korelasyon analizi yöntemiyle test edilmiştir. Elde edilen bulgular %95 güven aralığında 0,05 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.



ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde, örneklem grubuna ait demografik bilgilerin açıklanması ve araştırmanın hipotezleri ve alt problemlerinin yanıtlanması için elde edilen verilerin uygun istatistiksel yöntem ile analizi sonucunda ortaya çıkan bulgulara ve bu bulgulara yönelik yorumlara yer verilmiştir.

3.1. Kişisel Bilgilerin Betimleyici İstatistikleri

Araştırmanın bu bölümünde, anket formunda yer alan kişisel bilgilere ait olarak frekans dağılım tabloları oluşturulup yorumlanmıştır. Aşağıda yer alan tablo 3.1 kapsamında en az 1 yıldır evli ve çocuğu olmayan katılımcıların cinsiyet dağılımları belirtilmiştir.

Tablo 3.1. Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı

		Cinsiyet			
		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Erkek	23	8,6	8,6	8,6
	Kadın	246	91,4	91,4	100,0
	Toplam	269	100,0	100,0	

Araştırmaya katılım gösteren en az 1 yıldır evli ve çocuk sahibi olmayan katılımcıların %8,6'sının (23) erkek ve geriye kalan %91,4'ünün (246) ise kadın olduğu belirlenmiştir. Buradan hareketle bu sonuç doğrultusunda araştırmanın başında belirlenmiş olan ve cinsiyet bağımsız değişkenine göre bağlanma stillerinden güvenli bağlanma ve evlilik doyumu arasındaki farklılıkların belirlenmesi için oluşturulmuş araştırma sorusunun anlamlı sayısal farklılıklardan dolayı yapılmamasına karar verilmiştir.

Aşağıda yer alan tablo 3.2 kapsamında en az 1 yıldır evli ve çocuğu olmayan katılımcıların yaş dağılımları belirtilmiştir.

Tablo 3.2. Katılımcıların Yaş Dağılımı

Yaş					
		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	18-25 Yaş	3	1,1	1,1	1,1
	26-30 Yaş	75	27,9	27,9	29,0
	31-45 Yaş	171	63,6	63,6	92,6
	46-60 Yaş	20	7,4	7,4	100,0
	Toplam	269	100,0	100,0	

Araştırmaya katılım gösteren en az 1 yıldır evli ve çocuk sahibi olmayan katılımcıların %1,1'inin (3) 18-25 yaş aralığında, %27,9'unun (75) 26-30 yaş aralığında, %63,6'sının (171) 31-45 yaş aralığında ve son olarak geriye kalan %7,4'ünün (20) ise 46-60 yaş aralığında olduğu belirlenmiştir.

Aşağıda yer alan tablo 3.3 kapsamında en az 1 yıldır evli ve çocuğu olmayan katılımcıların gelir durumu dağılımları belirtilmiştir.

Tablo 3.3. Katılımcıların Gelir Durumu Dağılımı

Gelir Durumu					
		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	2.800 TL'ye Kadar	29	10,8	10,8	10,8
	2.800-4.500 TL Arası	90	33,5	33,5	44,2
	4.500 TL ve Üzeri	150	55,8	55,8	100,0
	Toplam	269	100,0	100,0	

Araştırmaya katılım gösteren en az 1 yıldır evli ve çocuk sahibi olmayan katılımcıların %10,8'inin (29) 2.800 TL'ye kadar gelire, %33,5'inin (90) 2.800-4.500 TL arasında gelire ve son olarak geriye kalan %55,8'inin (150) ise 4.500 TL ve üzerinde olduğu belirlenmiştir.

Aşağıda yer alan tablo 3.4 kapsamında en az 1 yıldır evli ve çocuğu olmayan katılımcıların öğrenim durumu dağılımları belirtilmiştir.

Tablo 3.4. Katılımcıların Öğrenim Durumu Dağılımı

Öğrenim Durumu					
		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	İlköğretim	34	12,6	12,6	12,6
	Lise	48	17,8	17,8	30,5
	Lisans	128	47,6	47,6	78,1
	Y. Lisans	59	21,9	21,9	100,0
	Toplam	269	100,0	100,0	

Araştırmaya katılım gösteren en az 1 yıldır evli ve çocuk sahibi olmayan katılımcıların %12,6'sının (34) ilköğretim seviyesinden, %17,8'inin (48) lise seviyesinden, %47,6'sının (128) lisans seviyesinden ve son olarak geriye kalan %21,9'unun (59) ise yüksek lisans seviyesinden mezun oldukları belirlenmiştir.

Aşağıda yer alan tablo 3.5 kapsamında en az 1 yıldır evli ve çocuğu olmayan katılımcıların partnerlerinin fiziksel özelliklerini beğenme durumları dağılımları belirtilmiştir.

Tablo 3.5. Katılımcıların Partnerlerinin Fiziksel Özelliklerini Beğenme Durumları Dağılımı

Partnerlerinin Fiziksel Özelliklerini Beğenme Durumları					
		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Hiç Beğenmiyorum	3	1,1	1,1	1,1
	Pek Beğenmiyorum	4	1,5	1,5	2,6
	Az Beğeniyorum	71	26,4	26,4	29,0
	Çok Beğeniyorum	191	71,0	71,0	100,0
	Toplam	269	100,0	100,0	

Araştırmaya katılım gösteren en az 1 yıldır evli ve çocuk sahibi olmayan katılımcıların %1,1'inin (3) partnerlerinin fiziksel özelliğini hiç beğenmediği, %1,5'inin (4) pek beğenmediği, %26,4'ünün (71) az beğendiği ve son olarak geriye kalan %71'inin (191) ise çok beğendiği belirlenmiştir.

Aşağıda yer alan tablo 3.6 kapsamında en az 1 yıldır evli ve çocuğu olmayan katılımcıların partnerlerinin evlilik süreleri dağılımları belirtilmiştir.

Tablo 3.6. Katılımcıların Evlilik Süreleri Dağılımı

Evlilik Süreleri					
		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	1-3 Yıl Arası	36	13,4	13,4	13,4
	3-5 Yıl Arası	19	7,1	7,1	20,4
	5-10 Yıl Arası	115	42,8	42,8	63,2
	10 Yıl ve Üzeri	99	36,8	36,8	100,0
	Toplam	269	100,0	100,0	

Araştırmaya katılım gösteren en az 1 yıldır evli ve çocuk sahibi olmayan katılımcıların %13,4'ünün (36) 1-3 yıl arasında evli olduğu, %7,1'inin (19) 3-5 yıl arasında evli olduğu, %42,8'inin (115) 5-10 yıl arasında evli olduğu ve son olarak geriye kalan %36,8'inin (99) ise 10 yıl ve üzerinde evli olduğu belirlenmiştir.

3.2. Normallik Testi

Araştırmanın amacı doğrultusunda elde edilen veriler analiz edilmeden önce normal dağılım varsayımı incelenmiştir. Bu doğrultuda, araştırmanın bağımlı değişkeni olan evlilik doyumu ve ilişki ölçeği puanlarının dağılımı Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk normallik testleri ile incelenmiştir. Elde edilen sonuçlar verilerin normal dağılıma sahip olmadığını göstermiştir. Bu sonuç dikkate alınarak araştırmada yer alan grupların evlilik doyumlarının ve ilişkilerin karşılaştırılmasında parametrik olmayan testlerin kullanılmasına karar verilmiştir. Araştırma soruları doğrultusunda, araştırma değişkenleri arasındaki ilişkinin incelenmesi için Spearman Korelasyonu uygulanmıştır.

Tablo 3.7. Normallik Testi Sonuçları

	Güvenli Bağlanma	Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
		Değer	Sd	p	Değer	Sd	p
Evlilik Doymu	Düşük	0,16	116	0,00	0,92	116	0,00
	Yüksek	0,18	153	0,00	0,77	153	0,00

Tablo incelendiğinde, evlilik doyumu ve güvenli bağlanma puanlarının normal dağılıma sahip olmadığı görülmektedir. Analiz sürecinde, iki grubu (cinsiyet) karşılaştırmak için Mann-Whitney U testi, ikiden fazla grubu (yaş, gelir seviyesi,

öğrenim durumu, partnerin fiziksel durumu ve evlilik süresi) karşılaştırmak için ise Kruskal-Wallis H testi uygulanmıştır. SPSS 24.0 kullanılarak analizler gerçekleştirilmiştir. Araştırmada güven aralığı %95 olarak alınmış ve p değeri ise 0,05 değerinde anlamlı olarak kabul edilmiştir.

3.3. Güvenilirlik Analizi

Bu bölümde, araştırma kapsamında katılımcılara yönlendirilmiş olan evlilik doyumu ve ilişki ölçeklerinin güvenilirlik analizi sonuçlarına yer verilmiştir.

Güvenilirlik analizinin yapılmasının en önemli nedeni ankete yanıt veren katılımcıların sorulara verdikleri yanıtlarının geçerliliğinin ve güvenilirliğin belirlenmesidir. Bu sayede ölçeğin ve yanıtların güvenilir olduğu anlaşılmakta ve ulaşılan sonuçların doğruluğu kabul edilebilmektedir. Sağlık bilimlerinde gerçekleştirilen anket çalışmalarında ölçeklerin güvenilirliklerini ölçmek amacı ile Cronbach Alpha katsayısına bakılmaktadır. Cronbach Alpha katsayısının ise ,70 değerinden yüksek olması beklenmektedir. Bu değer ne kadar yüksekse araştırmanın o kadar güvenilir olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırmanın başında belirlenmiş olan sınırlılık ve varsayımlar doğrultusunda oluşturulan araştırma sorularına yanıt aramak amacı ile oluşturulan ölçeklerin güvenilirlik sonuçları aşağıda tablo 3.8 kapsamında belirtilmiştir.

Tablo 3.8. Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Ölçekler	İfade Sayısı	Cronbach's Alpha Katsayısı
Evlilik Doymu	129	,960
Evlilik Uyumu	67	,961
Öfke	10	,924
Eşin Ailesiyle İletişim	41	,932
Ekonomik Anlayış	11	,918
İlişki Ölçeği	17	,968
Güvenli Bağlanma	5	,956
Korkulu Bağlanma	4	,934
Saplantılı Bağlanma	4	,963
Kayıtsız Bağlanma	4	,945

Araştırma kapsamında belirtildiği gibi ölçeklerde yer alan ifadelerin birbirleri ile olan ilişkileri ve güvenilirliklerini tespit etmek amacı ile bakılan Cronbach Alpha katsayılarına göre toplamda 129 ifadeden oluşan evlilik doyumu ölçeğinin ,960 değerine, toplamda 17 ifadeden oluşan ilişki ölçeğinin ,968 değerine sahip olduğu

belirlenmiştir. Ayrıca evlilik doyumu ve ilişki ölçeği alt boyutlarının da uygun değerlere sahip oldukları görülmektedir.

Buradan hareketle araştırmada katılımcılara yönlendirilen evlilik doyumu ve ilişki ölçekleri ile alt boyutların güvenilirliğinin %90 seviyesinden yüksek olduğu ve araştırmada kullanılabilmesinde bir engel olmadığı anlaşılmıştır.

3.4. Evlilik Doyumu Ölçeği Puanlamaları

Araştırmada en az 1 yıldır evli olan ve çocukları olmayan katılımcıların evlilik doyumlarını ölçmek için “*Evlilik Doyum Ölçeği*” kullanılmıştır. Ölçeğin alt boyutlarını evlilik uyumu, öfke, eşin ailesiyle iletişim ve ekonomik anlayış olmak üzere evlilik doyumunda önemli rol oynayan unsurlar oluşturmaktadır.

Tablo 3.9. Evlilik Doyumu Ölçeğinin Alt Boyutlarının Puanlanması

Değişkenler	n	Min.	Max.	Ort.	SS
Evlilik Uyumu	269	0,0	64,0	12,92	15,07
Öfke	269	0,0	12,0	0,97	1,78
Eşin Ailesiyle İletişim	269	0,0	11,0	2,89	2,95
Ekonomik Anlayış	269	0,0	5,0	0,64	1,08

Yukarıda belirtilmiş olan tablo 3.9 değerlendirildiğinde evlilik doyumu ölçeğinin alt boyutlarını oluşturan değişkenlerin minimum, maksimum, ortalama ve standart sapma değerlerinin tespit edildiği görülmektedir. İlerleyen bölümlerde bağlanma stillerinden biri olan güvenli bağlanmanın evlilik doyumu üzerindeki etkilerini en az 1 yıldır evli ve çocuk sahibi olmayan bireyler özelinde incelemek için bu değerlerden faydalanılacaktır.

3.5. Kişisel Bilgiler Bakımından Güvenli Bağlanma ve Evlilik Doyumu Puanları Arasındaki İlişkinin Karşılaştırılması

Araştırmanın bu bölümünde katılımcılardan elde edilen bağımsız değişkenler olan kişisel bilgileri oluşturan cinsiyeti, yaş, gelir düzeyi, eğitim düzeyi, eşin fiziksel özelliklerini beğenme durumu ve evlilik süreleri ile bağlanma stillerinden güvenli bağlanma ve evlilik doyumu puanları arasındaki ilişki incelenmiştir.

Öncelikli olarak aşağıda belirtilmiş olan tablo 3.10 kapsamında bağlanma stillerinden biri olan güvenli bağlanma ve evlilik doyumu ölçeklerinden elde edilen puanlar arasındaki ilişkilere ait Spearman korelasyon katsayıları belirtilmiştir.



Tablo 3.10. Güvenli Bağlanma ve Evlilik Doyum Ölçeklerinden Elde Edilen Puanlar Arasındaki İlişkilere Ait Spearman Korelasyon Katsayıları

		Evlilik Uyum	Öfke	Eşin Ailesiyle İletişim	Ekonomik Anlayış	Evlilik Doyumu	Güvenli Bağlanma
Evlilik Uyum	Pearson	1	,717**	,699**	,540**	-,075	-,479
	Sig.		,000	,000	,000	,052	-,744
	N	269	269	269	269	269	269
Öfke	Pearson	,717**	1	,763**	-,128**	-,257**	-,393
	Sig.	,000		,000	,001	,000	-,866
	N	269	269	269	269	269	269
Eşin Ailesiyle İletişim	Pearson	,699**	,763**	1	-,147**	-,302**	-,233
	Sig.	,000	,000		,000	,000	-,435
	N	269	269	269	269	269	269
Ekonomik Anlayış	Pearson	,540**	-,128**	-,147**	1	,268**	-,265
	Sig.	,000	,001	,000		,000	-,884
	N	269	269	269	269	269	269
Evlilik Doyumu	Pearson	-,075	-,257**	-,302**	,268**	1	-,499**
	Sig.	,052	,000	,000	,000		-,126
	N	269	269	269	269	269	269
Güvenli Bağlanma	Pearson	-,479	-,393	-,233	-,265	-,499**	1
	Sig.	-,744	-,866	-,435	-,884	-,126	
	N	269	269	269	269	269	269

Yukarıda belirtilmiş olan tablo incelendiğinde, güvenli bağlanma puanları ile evlilik uyumu ($r=-,479$; $p=-,744$), öfke ($r=-,393$; $p=-,866$), eşin ailesiyle iletişim ($r=-,233$; $p=-,435$), ekonomik anlayış ($r=-,265$; $p=-,884$) ve evlilik doyumu toplam ($r=-,499$; $p=-,126$) puanları arasında düşük ve orta düzeyde negatif yönlü ilişkilerin bulunduğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların güvenli bağlanma puanları arttıkça evlilik doyumu puanlarının azaldığı gözlenmektedir.

Aşağıda belirtilmiş olan tablo 3.11 kapsamında yaş bağımsız değişkeni ile bağlanma stillerinden biri olan güvenli bağlanma ve evlilik doyumu ölçeklerinden elde edilen puanlar arasındaki ilişkilere ait Spearman korelasyon katsayıları belirtilmiştir.

Tablo 3.11. Yaş ile Güvenli Bağlanma ve Evlilik Doyum Ölçeklerinden Elde Edilen Puanlar Arasındaki İlişkilere Ait Spearman Korelasyon Katsayıları

Değişkenler	Yaş
Güvenli Bağlanma	,194
Evlilik Uyum	,288
Öfke	,144
Eşin Ailesiyle İletişim	-,102
Ekonomik Anlayış	,098
Evlilik Doyumu Toplam	,220

Yukarıda belirtilmiş olan tabloda yer alan ve istatistiksel olarak anlamlı bulunan ilişkiler incelendiğinde yaş ile güvenli bağlanma arasında düşük düzeyde negatif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=-,194$). Katılımcıların yaşları arttıkça bağlanma stillerinden biri olan güvenli bağlanmanın azaldığı gözlenmiştir.

Yaş ile evlilik uyumu ($r=,288$), öfke ($r=,144$), eşin ailesiyle iletişim ($r=-,102$), ekonomik anlayış ($r=,098$) ve evlilik doyumu toplam ($r=,220$) puanları arasında düşük ve orta düzeyde pozitif yönlü ilişkilerin bulunduğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların yaşları arttıkça evlilik uyumu ve evlilik doyumlarının arttığı gözlenmiştir.

Aşağıda belirtilmiş olan tablo 3.12 kapsamında gelir düzeyi bağımsız değişkeni ile bağlanma stillerinden biri olan güvenli bağlanma ve evlilik doyumu ölçeklerinden elde edilen puanlar arasındaki ilişkilere ait Spearman korelasyon katsayıları belirtilmiştir.

Tablo 3.12. Gelir Düzeyi ile Güvenli Bağlanma ve Evlilik Doyum Ölçeklerinden Elde Edilen Puanlar Arasındaki İlişkilere Ait Spearman Korelasyon Katsayıları

Değişkenler	Gelir Düzeyi
Güvenli Bağlanma	,180
Evlilik Uyumu	-,050
Öfke	-,110
Eşin Ailesiyle İletişim	-,277
Ekonomik Anlayış	-,060
Evlilik Doyumu Toplam	-,130

Yukarıda belirtilmiş olan tabloda yer alan ve istatistiksel olarak anlamlı bulunan ilişkiler incelendiğinde gelir düzeyi ile güvenli bağlanma arasında düşük düzeyde pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=,180$). Katılımcıların gelir düzeyleri arttıkça bağlanma stillerinden biri olan güvenli bağlanmanın arttığı gözlenmiştir.

Gelir düzeyi ile evlilik uyumu ($r=-,050$), öfke ($r=-,110$), eşin ailesiyle iletişim ($r=-,277$), ekonomik anlayış ($r=-,060$) ve evlilik doyumu toplam ($r=-,130$) puanları arasında düşük düzeyde negatif yönlü ilişkilerin bulunduğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların gelir düzeyleri arttıkça eşin ailesiyle iletişim düzeyi azalmaktadır.

Aşağıda belirtilmiş olan tablo 3.13 kapsamında eğitim düzeyi bağımsız değişkeni ile bağlanma stillerinden biri olan güvenli bağlanma ve evlilik doyumu

ölçeklerinden elde edilen puanlar arasındaki ilişkilere ait Spearman korelasyon katsayıları belirtilmiştir.

Tablo 3.13. Eğitim Düzeyi ile Güvenli Bağlanma ve Evlilik Doyum Ölçeklerinden Elde Edilen Puanlar Arasındaki İlişkilere Ait Spearman Korelasyon Katsayıları

Değişkenler	Eğitim Düzeyi
Güvenli Bağlanma	,342
Evlilik Uyumu	-,192
Öfke	-,175
Eşin Ailesiyle İletişim	-,167
Ekonomik Anlayış	-,224
Evlilik Doyumu Toplam	-,232

Yukarıda belirtilmiş olan tabloda yer alan ve istatistiksel olarak anlamlı bulunan ilişkiler incelendiğinde eğitim düzeyi ile güvenli bağlanma arasında orta düzeyde pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=,342$). Katılımcıların eğitim düzeyleri arttıkça bağlanma stillerinden biri olan güvenli bağlanmanın arttığı gözlenmiştir.

Eğitim düzeyi ile evlilik uyumu ($r=-,192$), öfke ($r=-,175$), eşin ailesiyle iletişim ($r=-,167$), ekonomik anlayış ($r=-,224$) ve evlilik doyumu toplam ($r=-,232$) puanları arasında düşük düzeyde negatif yönlü ilişkilerin bulunduğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların eğitim düzeyleri arttıkça evlilik doyumu puanlarının azaldığı gözlenmiştir.

Aşağıda belirtilmiş olan tablo 3.14 kapsamında partnerin fiziksel özelliklerini beğenme durumu bağımsız değişkeni ile bağlanma stillerinden biri olan güvenli bağlanma ve evlilik doyumu ölçeklerinden elde edilen puanlar arasındaki ilişkilere ait Spearman korelasyon katsayıları belirtilmiştir.

Tablo 3.14. Partnerin Fiziksel Özelliklerini Beğenme Durumu ile Güvenli Bağlanma ve Evlilik Doyum Ölçeklerinden Elde Edilen Puanlar Arasındaki İlişkilere Ait Spearman Korelasyon Katsayıları

Değişkenler	Fiziksel Özellik Beğenme Durumu
-------------	---------------------------------

Güvenli Bağlanma	,077
Evlilik Uyumu	-,308
Öfke	-,264
Eşin Ailesiyle İletişim	-,144
Ekonomik Anlayış	-,050
Evlilik Doyumu Toplam	-,317

Yukarıda belirtilmiş olan tabloda yer alan ve istatistiksel olarak anlamlı bulunan ilişkiler incelendiğinde partnerin fiziksel özelliklerini beğenme durumu ile güvenli bağlanma arasında düşük düzeyde pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=,077$). Katılımcıların partnerin fiziksel özelliklerini beğenme durumu arttıkça bağlanma stillerinden biri olan güvenli bağlanmanın arttığı gözlenmiştir.

Partnerin fiziksel özelliklerini beğenme durumu ile evlilik uyumu ($r=-,308$), öfke ($r=-,264$), eşin ailesiyle iletişim ($r=-,144$), ekonomik anlayış ($r=-,050$) ve evlilik doyumu toplam ($r=-,317$) puanları arasında düşük ve orta düzeyde negatif yönlü ilişkilerin bulunduğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların partnerin fiziksel özelliklerini beğenme durumu arttıkça evlilik doyumu puanlarının arttığı gözlenmiştir.

Aşağıda belirtilmiş olan tablo 3.15 kapsamında evlilik süresi bağımsız değişkeni ile güvenli bağlanma stillerinden biri olan güvenli bağlanma ve evlilik doyumu ölçeklerinden elde edilen puanlar arasındaki ilişkilere ait Spearman korelasyon katsayıları belirtilmiştir.

Tablo 3.15. Evlilik Süresi ile Güvenli Bağlanma ve Evlilik Doyum Ölçeklerinden Elde Edilen Puanlar Arasındaki İlişkilere Ait Spearman Korelasyon Katsayıları

Değişkenler	Evlilik Süresi
Güvenli Bağlanma	-,194
Evlilik Uyumu	,228
Öfke	,110
Eşin Ailesiyle İletişim	,043
Ekonomik Anlayış	,040
Evlilik Doyumu Toplam	,207

Yukarıda belirtilmiş olan tabloda yer alan ve istatistiksel olarak anlamlı bulunan ilişkiler incelendiğinde evlilik süresi ile güvenli bağlanma arasında orta düzeyde negatif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=-,194$). Katılımcıların evlilik süreleri arttıkça bağlanma stillerinden biri olan güvenli bağlanmanın azaldığı gözlenmiştir.

Evlilik süresi ile evlilik uyumu ($r=,228$), öfke ($r=,110$), eşin ailesiyle iletişim ($r=,043$), ekonomik anlayış ($r=,040$) ve evlilik doyumu toplam ($r=,207$) puanları arasında orta düzeyde pozitif yönlü ilişkilerin bulunduğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların evlilik süreleri arttıkça evlilik uyumu ve evlilik doyumlarının da arttığı gözlenmiştir.

3.6. Güvenli Bağlanma Düzeyi Düşük ve Yüksek Olan Gruplar ile Evlilik Doyumu Puanlarının Karşılaştırılması

Gerçekleştirilen araştırma kapsamında katılımcılar güvenli bağlanma açısından düşük ve yüksek olarak iki gruba ayrılmıştır. Güvenli bağlanma düzeyi düşük ve yüksek grupların çeşitli demografik değişkenlere göre evlilik doyumu puanları karşılaştırılmıştır.

Öncelikli olarak aşağıda belirtilmiş olan tablo 3.16 kapsamında bağlanma stillerinden biri olan güvenli bağlanma ve evlilik doyumu ölçeklerinden elde edilen puanlar arasındaki ilişkilere ait karşılaştırma belirtilmiştir.

Tablo 3.16. Evlilik Doyumu Puanlarının Güvenli Bağlanma Düzeyine Göre Karşılaştırılması

Değişken	Güvenli Bağlanma	n	X	SS	U	Z	p
Evlilik Doyumu	Düşük	116	30,27	23,50	1142,00	-6,09	,00
	Yüksek	153	10,54	11,13			

Yukarıda belirtilmiş olan tablo incelendiğinde, evlilik doyum puan ortalamalarında, güvenli bağlanma düzeyine bağlı anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Güvenli bağlanma düzeyi düşük olan katılımcıların evlilik doyumu puan ortalamaları anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur.

Aşağıda belirtilmiş olan tablo 3.17 kapsamında bağlanma stillerinden biri olan güvenli bağlanma ve evlilik doyumu ölçeklerinden elde edilen puanların yaşa göre karşılaştırılmasına yer verilmiştir.

Tablo 3.17. Güvenli Bağlanma Düzeyi Düşük ve Yüksek Olan Gruplarda Evlilik Doyumu Puanlarının Yaşa Göre Karşılaştırılması

Değişken	Grup	Yaş	n	X	SS	H	p	Fark
----------	------	-----	---	---	----	---	---	------

Evlilik Doymu	Güvenli Bağlanma Düşük	18-25	3	18,86	14,11	8,5	0,01	3>1
		26-30	75	33,18	24,29			
		31-45	171	47,88	27,47			
		46-60	20	48,12	29,24			
	Güvenli Bağlanma Yüksek	18-25	3	9,87	9,58	0,09	0,96	-
		26-30	75	10,81	10,25			
		31-45	171	12,38	17,41			
		46-60	20	12,49	19,24			

Yukarıda belirtilmiş olan tablodan hareketle güvenli bağlanma düzeyinin yüksek olduğu grubun evlilik doyumu puan ortalamalarında yaşa bağlı anlamlı bir farklılık bulunmadığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, güvenli bağlanma düzeyinin düşük olduğu grubun evlilik doyumu puanlarında yaşa bağlı anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Bu grupta, 31 yaş ve üzerindeki grupta bulunan katılımcıların evlilik doyumu puan ortalamaları, 31 yaş ve altında yaş grubunda bulunan katılımcıların puan ortalamalarından anlamlı olarak daha yüksektir.

Aşağıda belirtilmiş olan tablo 3.18 kapsamında bağlanma stillerinden biri olan güvenli bağlanma ve evlilik doyumu ölçeklerinden elde edilen puanların gelir düzeyine göre karşılaştırılmasına yer verilmiştir.

Tablo 3.18. Güvenli Bağlanma Düzeyi Düşük ve Yüksek Olan Gruplarda Evlilik Doymu Puanlarının Gelir Düzeyine Göre Karşılaştırılması

Değişken	Grup	Gelir Düzeyi	n	X	SS	H	p
Evlilik Doymu	Güvenli Bağlanma Düşük	0-2.800	29	26,27	22,15	0,68	0,71
		2.800-4.500	90	29,50	22,21		
		4.500-	150	33,32	26,38		
	Güvenli Bağlanma Yüksek	0-2.800	29	9,83	7,31	0,17	0,92
		2.800-4.500	90	10,65	10,38		
		4.500-	150	10,55	12,30		

Yukarıda belirtilmiş olan tablodan hareketle güvenli bağlanma düzeyi düşük ve yüksek olan grupların evlilik doyumu puanlarında gelir düzeyine bağlı anlamlı bir farklılık bulunmadığı anlaşılmaktadır. Her iki grupta da gelir düzeyi farklılık gösteren katılımcıların evlilik doymuna yönelik algılarının benzer olduğu belirlenmiştir.

Aşağıda belirtilmiş olan tablo 3.19 kapsamında bağlanma stillerinden biri olan güvenli bağlanma ve evlilik doyumu ölçeklerinden elde edilen puanların eğitim düzeyine göre karşılaştırılmasına yer verilmiştir. Bu gruplar karşılaştırma öncesinde 2 grup altına indirgenmiştir.

Tablo 3.19. Güvenli Bağlanma Düzeyi Düşük ve Yüksek Olan Gruplarda Evlilik Doymu Puanlarının Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılması

Değişken	Grup	Eğitim Düzeyi	n	X	SS	U	Z	p
Evlilik Doymu	Güvenli Bağlanma Düşük	İlköğretim ve Lise	82	33,38	22,83	399,5	-1,29	0,20
		Lisans ve Y. Lisans	187	27,62	24,07			
Evlilik Doymu	Güvenli Bağlanma Yüksek	İlköğretim ve Lise	82	12,53	12,73	481,5	-0,66	0,51
		Lisans ve Y. Lisans	187	10,13	10,82			

Yukarıda belirtilmiş olan tablodan hareketle güvenli bağlanma düzeyi düşük ve yüksek olan grupların evlilik doymu puanlarında eğitim durumuna bağlı anlamlı bir farklılık bulunmadığı anlaşılmaktadır. Her iki grupta da eğitim düzeyi farklılık gösteren katılımcıların evlilik doymuna yönelik algılarının benzer olduğu belirlenmiştir.

Aşağıda belirtilmiş olan tablo 3.20 kapsamında bağlanma stillerinden biri olan güvenli bağlanma ve evlilik doymu ölçeklerinden elde edilen puanların evlilik süresine göre karşılaştırılmasına yer verilmiştir.

Tablo 3.20. Güvenli Bağlanma Düzeyi Düşük ve Yüksek Olan Gruplarda Evlilik Doymu Puanlarının Evlilik Süresine Göre Karşılaştırılması

Değişken	Grup	Evlilik Süresi	n	X	SS	H	p	Fark
Evlilik Doymu	Güvenli Bağlanma Düşük	1-3 Yıl	36	17,53	10,98	6,38	0,04	3>1 2>1
		3-5 Yıl	19	34,05	22,43			
		5-10 Yıl	115	37,21	27,96			
		10 Yıl Üzeri	99	38,24	28,56			
	Güvenli Bağlanma Yüksek	1-3 Yıl	36	10,60	11,03	0,28	0,87	-
		3-5 Yıl	19	9,00	7,53			
		5-10 Yıl	115	11,95	14,25			
		10 Yıl Üzeri	99	12,34	15,24			

Yukarıda belirtilmiş olan tablodan hareketle güvenli bağlanma düzeyinin yüksek olduğu grubun evlilik doymu puan ortalamalarında evlilik süresine bağlı anlamlı bir farklılığın bulunmadığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, güvenli bağlanma düzeyinin düşük olduğu grubun evlilik doymu puanlarında evlilik süresine bağlı anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Bu grupta, evlilik süresi 10 yıldan daha fazla olan katılımcıların evlilik süreleri 10 yıldan daha az olan katılımcıların evlilik doymu puan ortalamaları anlamlı olarak daha yüksektir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmada 269 evli katılımcının güvenli bağlanma düzeyleri ile evlilik doyumu ve bazı sosyo demografik değişkenler arasındaki ilişki araştırılmıştır.

Araştırmada ayrıca güvenli bağlanma puanları ile evlilik uyumu, öfke, eşin ailesiyle iletişim ve ekonomik anlayış gibi evlilik doyum ölçeğinin alt puanlarının arasındaki ilişki incelenmiştir. Katılımcıların güvenli bağlanma puanları ve evlilik doyumu puanları arasında negatif korelasyon bulunmuştur. Bu bulgu beklentimizin dışında olmuştur. Güvenli bağlanan bireylerin evlilik doyumununun da yüksek olması beklenirdi.

Demografik değişkenler arasındaki cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, gelir düzeyi ve evlilik süreleri güvenli bağlanma düzeyleri düşük ve yüksek olan gruplarda evlilik doyumu puanları ile karşılaştırılmıştır.

Yaş değişkeni bağlamında yaş ile güvenli bağlanma arasında düşük düzeyde negatif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Buna ek olarak, yaş ile evlilik uyumu ve evlilik doyumu puanları arasında düşük ve orta düzeyde pozitif yönlü ilişkilerin bulunduğu anlaşılmaktadır.

Bu sonuçlar doğrultusunda yaş arttıkça evlilikten sağlanan doyum artmaktadır tespiti yapılabilmektedir. Tezer (1994) evlilik ve iş doyumu arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmanın örneklemini 63 evli ve çalışan çift oluşturmuştur. Araştırmadan elde edilen sonuca göre yaşın evlilik doyumunu yordamada önemli bir faktör olduğunu ifade etmiştir. Yaş arttıkça evlilik doyumunun da arttığının altı çizilmiş olup, araştırma sonuçları bu araştırma bulgularını destekler niteliktedir. Buna karşın, Acar (1998)'in kişisel özelliklerin evlilik doyumu üzerindeki etkilerini araştırdığı çalışmada, söz konusu değişkenler ile evlilik doyumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Bu kapsamda gerçekleştirmiş olduğumuz araştırma örneklem gruplarına göre farklılıklar gösterebilmektedir. Çalışmamızda yaş ile evlilik doyumu arasında pozitif bir ilişki olmasına karşılık Acar tarafından gerçekleştirilen çalışma da tam tersi sonuç ortaya çıkmıştır. Ancak Tezer tarafından farklı bir örneklem grubu ile gerçekleştirilen araştırma da sonuçlar birbirine benzerdir.

Araştırmaya katılan evli bireylerin bağlanma biçimlerinin cinsiyet değişkenleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Sümer (2006)'in yaptığı,

araştırmada da yetişkin bağlanma biçimlerini cinsiyet, medeni durum, kardeş sayısı, duygusal zeka, ilişkiye bağlılık ve ilişkide algılanan tatmine göre incelemiştir. Araştırma bulgularına göre bağlanma biçimleri açısından cinsiyetler arası farklılığa rastlanmamıştır. Cinsiyet değişkenini değerlendiren Shi (2003)'nin yaptığı araştırmada cinsiyete göre bağlanma biçimlerinin arasında bir farka rastlanmamıştır. Işinsu (2003)'nin çalışmasında ikili ilişkilerin çoğunda, kadınların korkulu ve kaçınan bağlanma biçimiyle bağlandıkları, erkeklerinse güvenli bağlanma biçimiyle bağlandıkları saptanmıştır. Bu kapsamda gerçekleştirmiş olduğumuz araştırma örneklem gruplarına göre diğer araştırmalar ile benzer sonuçlar ortaya koymuştur.

Güvenli bağlanma ile evlilikte uyumluluk düzeyi arasında ters yönlü ve orta derecede istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Bir diğer deyişle kaçınan bağlanma arttıkça evlilikte uyumluluk düzeyinin azaldığı görülmektedir. Kaygılı bağlanma ile evlilikte uyumluluk düzeyi arasında ters yönlü ve zayıf derecede istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Güvenli bağlanma ile evlilikte uyumluluk düzeyi arasında aynı yönlü ve orta derecede istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Bağlanma biçimlerinin evlilik uyumuyla ilişkisinin değerlendirildiği diğer araştırmalarda güvenli ve saplantılı bağlananların evlilik doyumlarının daha yüksek; güvensiz bağlananlarınsa daha düşük evlilik doyumuna sahip oldukları tespit edilmiştir (Büyükşahin, 2006; Beştav, 2007; Açık, 2008; Gündoğdu ve Aktürk, 2010). Bunun yanı sıra bazı çalışmalarda da evlilik ilişkisinin başlangıcı kabul edilen romantik ilişkilerden yaşanan doyum ve bağlanma biçimleri arasında bulunan ilişkinin cinsiyete bağlı olarak değişmediğini de belirtmek gerekir (Tutarel-Kışlak ve Çavuşoğlu, 2006; Işinsu-Halat, 2009). Bazı çalışmalarda da bağlanmanın yalnızca kadınlarda evlilik uyumunu etkilediği ya da güvenli bağlanma biçiminin erkeklerdeki doyumunu arttırdığı, güvensiz bağlanmanın da kadınlarda uyumu azalttığını ortaya koymuştur (Kaya, 2009; Parker ve Scannell, 1998; Akkaya, 2010).

Bunun yanında Gentzler ve Kerns'in (2004) yaptıkları araştırmada güvensiz bağlanma biçimiyle cinsel davranışların arasındaki ilişkilerin incelenmiştir. Bu araştırmanın sonuçlarına göre hem kadın hem de erkeklerde, kaçınan bağlanma biçimine sahip olan kişilerin, daha çok yüzeysel cinselliği kabul etmesi ve yaşadığı, cinsellik ile ilgili kural ve sınırlarının daha az olduğu görülmüştür. Araştırmadaki diğer

bir bulgu da kadın katılımcıların, bağlanma biçimlerindeki kaygı arttıkça istemedikleri ama anlaşmalı cinsel birliktelikleri daha fazla yaşamaktadırlar.

Güvenli bağlanma durumlarıyla yaş arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir. Bir diğer deyişle kaçınan, kaygılı ve güvenli bağlanma biçimi yaş düzeyi ile ilişkili değildir. Başka bir araştırma sonucunda yaş ile kaygılı bağlanma biçimleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı tespit edilmiştir (Kırimer vd., 2014). Brenning vd. (2011) yaptıkları araştırmada özellikle ergenlik dönemlerinde, bağlanma kaçınma boyutunun ortalama düzeylerinin, kaygı boyutuna göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu bulguların orta çocuklukta yakın ilişki deneyiminin sınırlı olmasıyla ilişkili olabileceğini düşünülmektedir. Demografik bilgiler göz önüne alındığında cinsiyet ve yaş farklılıklarına göre kaçınan bağlanma biçimlerinde bazı farklılıkların olduğu görülmektedir. Bunun yanında artan yaş ile kaçınan bağlanma biçimleri anlamlı olarak düşüş göstermektedir. Cinsiyet ve yaşın kaygılı bağlanma biçimleri ile anlamlı bir ilişkisi bulunmamıştır (Kırimer vd., 2014).

Evlilikte uyumsuzluk ve uyumluluk durumlarıyla yaş arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir. Bir diğer deyişle evlilikte uyumluluk ve uyumsuzluk yaş düzeyi ile ilişkili değildir. Ayrıca evlilikte uyumsuzluk ve uyumluluk düzeyleri ile evlilik yaşı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir. Bir diğer deyişle evlilikte uyumluluk ve uyumsuzluk evlenilen yaş düzeyi ilişkili değildir. Başka bir araştırmada evlilik uyumlarıyla yaşları arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmuştur. Söz konusu bu araştırmada 41 ve üzeri yaş grubundaki kadınların evlilik uyumları, 21-30 yaşlarındaki kadınlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Yalçın, 2014: 250).

Güvenli bağlanma ile evlenilen yaş arasında ters yönlü ve zayıf derecede, güvenli bağlanma ile evlenilen yaş arasında aynı yönlü ve zayıf derecede istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu ve kaygılı bağlanma ile evlenilen yaş arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir. Bir diğer deyişle evlenilen yaş arttıkça kaçınan bağlanmanın azaldığı, güvenli bağlanmanın ise arttığı görülmektedir. Bunun yanında Feeney, Noller ve Patty'ye (1993) göre, kaçınan bağlanma biçimine sahip olan bireylerin çoğunlukla az sayıda ve daha yüzeysel ilişkiler yaşadıklarını ve kaygılı bağlanan bireyler daha sık ancak daha kısa süreli ilişkiler yaşamaktadırlar. Güvenli bağlanan kişilerinse ilişkilerinde sevgi ve tatminlerinin yüksek olduğu belirtilmiştir. Bununla birlikte kaçınan bağlanma

biçimine sahip olan bireylerin, diğer bağlanma biçimindeki bireylere göre, tanımadıkları ve tek gecelik şeklinde isimlendirilen cinsel davranışlara sıkça yöneldikleri belirtilmiştir. Bu durumun, güvenli bağlanmaya sahip olan kişilerin, güvensiz bağlananlara nazaran, daha yüksek ilişki tatmini, ikili ilişkiye sadakat ve güven duygularına sahip olmalarıyla açıklanmıştır.

Tutarel-Kışlak ve Çavuşoğlu (2006)'nın yaptıkları çalışmada da güvenli, kayıtsız, saplantılı ve korkulu bağlanma biçimleri olan evli erkek ve kadınların, evlilik uyum puanları, benlik saygısı puanları ile nedensel ve sorumluluk yükleme puanları arasındaki olası farkları incelemiştir. Analiz sonucunda; evlilikte uyum puanı yüksek olan kişilerin güvenli bağlanma biçimine sahip oldukları, evlilikte uyum puanı düşük olan bireylerin ise korkulu bağlanma biçimine sahip oldukları görülmüştür. Çalışmada cinsiyet açısından bağlanma biçimleri arasında fark bulunmamıştır. Ancak araştırmada; dört bağlanma biçimine göre benlik saygısı puanları arasında ve bağlanma biçimlerine göre eşlerin yükleme puanları arasında fark bulunmamıştır. Bartholomew, korkulu bağlanma stiline sahip olan kişilerin hem kendisi hem de diğerleriyle ilgili zihinsel temsillerinin olumsuz içerikte olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca, bu kişilerin, kendilerinin sevmeye ve ilgi görmeye değer olmadıklarını düşündüğünü, diğerlerinin güvenilmez ve reddedici olduklarıyla ilgili değerlendirmelerde bulunabildiğini belirtmiştir (akt. Sümer ve Güngör, 1999).

Bunların yanında Erdoğan (2007)'in yaptığı çalışmada da evlilik uyumuyla demografik veriler, eşlerin bağlanma özellikleri, psikiyatrik durumları ile mizaç ve karakter özellikleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Yapılan değerlendirmelerde, evlilikte sorun yaşayan çiftlerde kadınların bağlanma biçimlerinde kaçınma ve kaygı boyutlarının öne çıktığı, erkeklerde ise kaçınma boyutundan yüksek puanlar alındığı görülmüştür.

Evli bireylerin bağlanma biçimleri ile yaş, evlenme yaşı, çalışma durumu, evlilik süresi, aile yapısı, evlenme biçimi, cinsel yaşam memnuniyet düzeyi, eş ile sorumluluk paylaşma düzeyi, çocuk sayısı, büyüdüğü yer ve baba yaşam durumu değişkenleri ile bağlanma biçimleri arasında istatistiksel olarak bir ilişki olduğu görülmüştür.

Evli bireylerin ilişki uyumları ile cinsiyet, yaş, eğitim durumu, eş ile yakınlık durumu, eş ile arasındaki yaş farkı, anne yaşam durumu, anne baba boşanma durumu,

anne baba ayrı yaşam durumu, anne ve baba psikiyatrik yaşam durumu, evlenme yaşı, çalışma durumu, evlilik süresi, aile yapısı, evlenme biçimi, cinsel yaşam memnuniyet düzeyi, eş ile sorumluluk paylaşma düzeyi, çocuk sayısı, büyüdüğünüz yer ve baba yaşam durumu değişkenleri ile ilişki uyum düzeyleri arasında istatistiksel olarak bir ilişki olmadığı görülmüştür.

Diğer bir demografik değişken olan eğitim düzeyi ile güvenli bağlanma arasında orta düzeyde pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Katılımcıların eğitim düzeyi arttıkça güvenli bağlanma düzeylerinin de arttığı gözlenmiştir. Ek olarak, katılımcıların eğitim düzeyleri arttıkça evlilik doyumu puanlarının azaldığı gözlenmiştir.

Araştırmada güvenli bağlanma düzeyi düşük ve yüksek olan grupların eğitim düzeyine göre evlilik doyumu puanlarında anlamlı bir farklılık bulunmadığı ortaya konmaktadır. İlköğretim ve lise ile lisans ve lisansüstü olarak iki gruba ayrılarak incelenmiştir. Her iki grupta da eğitim düzeyi farklılık gösteren katılımcıların evlilik doyumuna yönelik algılarının benzer olduğu belirlenmiştir. Buna karşın, alan yazın taraması yapıldığında Çağ ve Yıldırım (2013) tarafından yapılan araştırmada evli bireylerin eğitim düzeyleri ve evlilik doyumları arasında bir ilişkinin olduğu karşımıza çıkmaktadır. Eğitim düzeyi arttıkça evlilik doyumlarının azaldığı araştırmanın bulgularınca desteklenmektedir. ABD’de lisansüstü öğrenim gören bireylerle çalışma yapan Fışiloğlu (1992), eğitim düzeyi ile evlilik ilişkisi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, eşin eğitim seviyesi ile evlilik uyumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Elde edilen bulgular ışığında eşlerin eğitim düzeyi arttıkça evliliklerinden aldıkları doyumun da arttığının altı çizilmiştir. Dökmen ve Tokgöz (2002), üniversite mezunu olan bireylerin evlilik doyumu düzeylerinin lise mezunu olan bireylere oranla daha yüksek olduğunu ifade etmişlerdir. Şendil ve Korkut (2008) evlilik uyumu ve evlilik çatışmasını incelediği araştırma sonucunda düşük eğitim seviyesine sahip olan bireylerin evlilik doyum düzeylerinin de düşük olduğunu ortaya koymuştur. Gelir ve eğitim düzeyleri ile boşanma arasındaki ilişkiyi inceleyen Kurdek (1997) ise yaptığı çalışmanın bulguları sonucunda eşlerin eğitim seviyesi ve gelir düzeyinin boşanmalarda etkileyici bir faktör olduğunu, yüksek gelire ve prestij sahibi bir işi olan bireylerin boşanma eğilimlerinin daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir.

Bireylerin gelir düzeyi ile güvenli bağlanma düzeyleri arasında düşük düzeyde pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Katılımcıların geliri arttıkça güvenli bağlanma seviyelerinin arttığı gözlenmiştir. Gelir düzeyi ile eşin ailesiyle iletişim puanları arasında düşük düzeyde negatif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Katılımcıların gelir düzeyleri arttıkça eşin ailesiyle iletişim düzeyi azalmaktadır. Güvenli bağlanma düzeyi düşük ve yüksek olan grupların evlilik doyumu puanlarında anlamlı bir farklılık bulunmadığı anlaşılmaktadır. Geliri düşük, orta ve yüksek olarak ayrılan bireylerde evlilik doyumuna yönelik benzer tavırlar sergilediği araştırmanın sonucuna göre söylenebilmektedir. White ve Keith (1990)'in sosyoekonomik statü ve evlilik kalitesi arasında anlamlı bir ilişki bulmamıştır. Çağ (2013) gelir düzeyinin evlilik doyumunu yordayan bir etken olmadığını altını çizmiştir. Hatipoğlu (1993)'ün demografik bazı değişkenlerin evlilik doyumundaki rolünü araştırdığı çalışmasındaki gelir düzeyi değişkeninin evlilik doyumunun yordayıcısı olmadığı bulgusunu ortaya koymuştur. Belirtilen çalışmalar bu araştırmada bulunan sonuçları destekler niteliktedir.

Evlilik süresi ile güvenli bağlanma arasında düşük düzeyde negatif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin varlığı tespit edilmiştir. Katılımcıların evlilik süreleri arttıkça güvenli bağlanma düzeylerinin azaldığı gözlenmiştir. Evlilik süreleri arttıkça evlilik uyumunun da arttığı gözlenmiştir. Güvenli bağlanma düzeyinin yüksek olduğu grubun evlilik doyumu puan ortalamalarında evlilik süresine bağlı anlamlı bir farklılığın bulunmamaktadır. Bununla birlikte, güvenli bağlanma düzeyinin düşük olduğu grubun evlilik doyumu puanlarında evlilik süresine bağlı anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Bu grupta, evlilik süresi 10 yıl ve daha fazla olan katılımcıların evlilik doyumu puan ortalamaları, evlilik süresi 10 yıl ve daha az olan katılımcılarınkinden anlamlı olarak daha yüksek olduğu ortaya konmuştur. Bu sonuçtan hareketle evlilik süresi arttıkça evlilikten sağlanan doyumun arttığı kanısına ulaşılabilmektedir.

Buna karşın, Kubat (2012), evli bireylerde aldatma eğilimi ve evlilik doyumu ilişkisinin incelenmesi başlıklı tezinde; 99 evli birey örnekleminde evlilik doyumunun aldatma eğiliminin yanı sıra maddi durum, evlilik süresi ve çocuk sayısı değişkenleri ile ilişkisini de incelemiştir. Araştırma bulgularına göre evlilik süresi arttıkça evlilik doyumunun azaldığının altı çizilmiştir. Sternberg ve Hojjat (1997) evlilik doyumunu ile evlilik uzunluğu arasında ne olumlu ne de olumsuz olan basit bir ilişki bulduklarını belirtmişlerdir. Jones, Zabriskie ve Hill (1995) da yaptıkları çalışmada evlilik

uzunluğu ile evlilik doyumu ilişkisiz bulunmuştur. Acar (1998) kişisel özelliklerin evlilik doyumuna etkilerini incelediği çalışmasında evlilik süresine bağlı anlamlı bir farklılık gözlemlenmemiştir.

Bu çalışmada elde edilen bulgular doğrultusunda, güvenli bağlanma puanları arttıkça evlilik doyumu puanlarının azaldığı bulunmuştur. Güvenli bağlandıkları halde evlilik doyumu düşük ise ilişkiyi başlatan ve sürdüren doyum sağlayan faktörler değişebilirler. Güvenli bağlanma düzeyi düşük gruptaki katılımcıların ise evlilik doyumu puan ortalamaları anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur.

Yapılan araştırmaya 269 kişi dahil edilmiştir. Bundan sonraki yapılacak çalışmaların örneklem genişletilmesi ile tekrarlanabileceği düşünülmektedir. Örneklem sayısının genişletilmesi genellenebilir sonuçlar elde etmek açısından göz önünde bulundurulmalıdır. Buna ek olarak, ülkemizde bağlanma stillerinden biri olan güvenli bağlanma ile ilgili araştırmalar yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle güvenli bağlanma kavramının katılımcılar tarafından tam anlaşılmadığı düşünülmektedir. Güvenli bağlanmanın neyi temsil ediliğinin iyi bilinmesi ve gerekirse bu konuyla ilgili çeşitli eğitimler verilmesinin, bundan sonraki araştırma sonuçlarını etkileyeceği düşünülmektedir.

Uygulamanın İstanbul il merkezinde olan 1 yıldan fazla süredir evli ve çocuk sahibi olmayan bireyler bazında yapılması genelleme yapılması bakımından eleştiriye açıktır. Çocuk sahibi olmayan bireylerin seçilmesi bu sonucun çocuk sahibi olan bireylere genellemesini engeller. Çocuklu ve çocuksuz çiftlerin evlilik doyumu farklı etkenlere bağlı olabilir. Bu nedenle de gelecek çalışmalarda farklı illerden ya da ilçelerden de örneklem seçilmesi, daha genellenebilir sonuçların elde edilmesi bakımından önemlidir.

Evlilik ilişkisini açıklamaya yönelik olan bu çalışma önleyici hizmetler kapsamında düşünülmektedir. Elde edilen bulgular ışığında güvensiz bağlanma biçimi sergileyen evli bireylere yönelik bireysel psikolojik danışma görüşmeleri ve evli bireylere yönelik yapılandırılmış grupla psikolojik danışma uygulamaları sonucunda bireylerin evlilik doyumlarının yükseleceği düşünülmektedir.

Araştırmanın demografik özellikleri incelendiğinde, yapılacak araştırmaların daha geniş popülasyonda farklı örneklemelerde yapılması gereği görülmektedir.

Araştırmanın değişkenleri incelendiğinde, gelecekte yapılacak araştırmalarda çiftlerin araştırma kapsamına birlikte katılmaları daha kapsamlı sonuçlar çıkarılabilmesi açısından önemli görölmektedir. Bu şekilde araştırmanın ilgili değişkenlerinde çiftlerin algıları arasındaki tutarlık incelenebilecektir.

Bu araştırma betimsel çerçevede hazırlanmış bir çalışmadır. Yapılacak araştırmalar benzer değişkenler üzerinden deneysel araştırmalarla sınıanabilir. Bu şekilde uygulayıcılara yönelik yeni veriler elde edilebilir.

Bilişsel yapıların baskın olmasına karşın, uygun işlemlerden geçmesiyle olumlu olarak geliştirilip değiştirilebilme özellikleri dikkate alındığında, yukarıda önerilen deneysel araştırmaların kapsamına evlilik öncesi dönemde olan bireylerinde dahil edilmesi gereği düşünölmektedir.

KAYNAKÇA

- Ahmadi K., Azad-Marzabadi E. ve Ashrafi S. (2008). The Influence Of Religiosity On Marital Satisfaction. *Journal Of Socialscience*, 4(2),103-110.
- Aida, Y. ve Falbo, T. (1991). Relationships Between Marital Satisfaction, Resources, And Power Strategies. *Sex Roles: A Journal*. 3(6), 10-35.
- Ainsworth, M. D. (1989). Attachments Beyond Infancy. *American Psychologist*, 44(4), 709-716.
- Ainsworth, M. D., Blehar, M. C., Waters, E. ve Wall, S. (1978). Patterns of Attachment: A Psychological Study of the Strange Situation. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Amir, M., Horest, N. ve Lin-Stein, T. (1999). Infertility And Adjustment İn Woman: The Effects Of Attachment Style and Social Support. *Journal Of Clinical Psychology İn Medical Settings*, 6(4), 463-479.
- Aydın, E. (2019). Bağlanma Stillerinin Orta Çocukluk Dönemindeki Çocuklarda Benlik Algısı ve Mükemmeliyetçilik Tutumu ile İlişkisinin İncelenmesi, İstanbul, Maltepe Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Balcı-Arvas F. ve Hökelekli H. (2017). Dindarlık ile Evlilik Doyumu ve Evlilikte Sorun Çözme İlişkisi Üzerine Bir İnceleme. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 15(34), 129-160.
- Bartholomew, K. ve Horowitz, L. (1991). Attachment Styles Among Young Adults: A Test of a Four Category Model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(2), 226-244.
- Bartholomew, K. ve Shaver, P. (1998). Methods of Assessing Adult Attachment: Do they Converge, Attachment Theory and Close Relationships. New York: Guilford Press.
- Blum, J. ve Mehrabian, A. (1999). Personality And Temperament Correlates Of Marital Satisfaction. *Journal Of Personality*, 67, 93-125.
- Bolattekin, A. (2014). Anne-Babanın Bağlanma Stilleri, Anne-Baba Tutumları ve Çocuklarındaki Davranış Problemleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, İstanbul Arel Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Bowlby, J. (1969). Attachment And Loss. Basic Books, New York.
- Bowlby, J. (1973). Attachment and Loss: Seperation, Anxiety and Anger. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1982). Attachment and Loss: Attachment. New York: Persues Group Basic Books.
- Bradbury, T. ve Fincham, F. (1988). Individual Difference Variables in Close Relationships: A Contextual Model İn Marriage As An Integrative Framework. *Journal Of Personality and Social Psychology*, 54(4), 713-721.
- Bradbury, T. ve Fincham, F. (1990). Attributions in Marriage Review and Critique, *Psychological Bulletin*, 107(1), 3-33.
- Bradbury, T. ve Karney, B. (2004). Understanding And Altering The Longitudinal Course Of Marriage. *Journal Of Marriage and Family*, 66(4), 862-879.

- Brown, P. (1994). Vengeance Is Mine: Narcissism, Vengeance and The Tendency To For Give. *Journal Of Research In Personality*, 38, 576-584.
- Budak, S. (2005). *Psikoloji Sözlüğü*, Ankara: Bilim Sanat Yayınları.
- Buluş M. ve Bağcı, B. (2016). Evlilik Doyumu: Aile Yılmazlığı ve Etkili İletişim Becerilerinin Rolü. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(40), 10-24.
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik*. (İ. D. Sarıoğlu, Çev.) İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Pegem, Ankara.
- Byrne, C. ve Arias, I. (1997). Marital Satisfaction And Marital Violence: Moderating Effects Of Attributional Processes. *Journal Of Family Psychology*, 11(2), 188-195.
- Callan, V. (1985). Comparisons Of Mothers Of One Child By Choice With Mothers Wanting A Second Birth. *Journal Of Marriage And The Family*. 47(1), 155-164.
- Canel, A. (2007). *Ailede Problem Çözme, Evlilik Doyumu ve Örnek Bir Grup Çalışmasının Sınanması*, İstanbul, Marmara Üniversitesi, Doktora Tezi.
- Carter, B. ve Mcgoldrick, M. (1999). *The Changing Family Life Cycle: A Framework For Family Therapy*, Allyn & Bacon, The United States Of America.
- Ceritli, U. ve Nedim Bal, P. (2017). Lise Öğrencilerinde Bağlanma Stillerinin Problemlerine İnternet Kullanımına Etkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(50), 475-483.
- Chapman, A. (2014). *Marital Power And Marital Satisfaction Among American Muslims Unpublished Doctoral Dissertation*, George Mason University, Usa.
- Clingempeel, W. ve Henggeler, S. (2010). *Family Development, Theories Of*.
- Coates, S. W. (2004). John Bowlby and Margaret S. Mahler: Their Lives and Theories. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 52(2), 571-601.
- Collins, N. L. ve Read, S. J. (1990). Adult Attachment, Working Models, and Relationship Quality in Dating Couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(4), 644-663.
- Covey, S. (1997). *The 7 Habits Of Highly Effective Families*. Franklin Covey Company, New York.
- Crandel, L. E., Fitzgerald, H. E. ve Whipple, E. E. (1997). Dyadic Synchrony in Parent- Child Interactions: A Link with Maternal Representations of Attachment Relationships. *Infant Mental Health Journal*, 18(3), 247-264.
- Curun, F. (2006). *Yüklemeler, İletişim Çatışmaları, Cinsiyet ve Cinsiyet Rolü Yönelimi ile Evlilik Doyumu Arasındaki İlişki*, Ankara, Ankara Üniversitesi, Doktora Tezi.
- Cutrona, C. (1996). Social Support As A Determinant Of Marital Quality: The Interplay Of Negative And Supportive Behaviors. *Handbook Of Social Support And Family*.
- Çağ, P. ve Yıldırım, İ. (2013). Evlilik Doyumunu Yordayan İlişkisel ve Kişisel Değişkenler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(39), 13-23.

- Çeceli, E. (2018). 48-60 Ay Arası Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Anne Babalarından Algıladıkları Tutumlar, Anne Babalarına Bağlanma Stilleri ile Kendi Anne Babalık Tutumları Arasındaki İlişkiler, İstanbul, Maltepe Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Çetin, N., Güngör Aydar, A., Pak, M. D. ve Artık, A. (2016). Ergenlerde Anne-Baba ve Arkadaşlara Bağlanma Biçimleri ile Romantik İlişkilerde Sorun Çözmeleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 27(2), 79-95.
- Çınar, L. (2008). Evlilik Doyumu: Cinsiyet Roller ve Yardım Arama Tutumu. Ankara, Gazi Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Davey, A., Fincham, F., Beach, R. ve Brody, G. (2001). Attributions in Marriage: Examining The Entailment Model In Dyadic Context, *Journal Of Family Psychology*, 15(4), 721-734.
- Demir, Ö. (2017). Yetişkin Bireylerde Kendilik Algısı ve Bağlanma Stillerinin Aleksitimi Üzerindeki Etkisi, İstanbul, Beykent Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Demir, Y. ve Durmuş, E. (2015). Uzun Evlilikler: Bir Yastıkta Kırk Yıl. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(36), 636-645.
- Derebaşı, I. (2004). Evlilik Doyumu Ölçeğinin (MSI-R) Madde-Cevap Kuramına Dayalı Olarak Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi ve Adaptasyon Çalışması, İzmir, Ege Üniversitesi, Yayınlanmış Doktora Tezi.
- Durak, N. (2004). 15-25 Yaş Arasındaki Gençlerin Evlilik Kavramlarına Yükledikleri Anlamaların İncelenmesi, Niğde Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi.
- Erbek, E., Beştepe, E., Akar, H., Eradamlar, N. ve Alpkan, R. (2005), Evlilik Uyumu, *Düşünen Adam*, 18(1), 39-47.
- Ersanlı, K. ve Kalkan, M. (2008). Evlilik İlişkilerini Geliştirme (Kuram ve Uygulama). Ankara: Nobel.
- Erwin, P., Salter, K. ve Purves, D. (2001). Attachment Style Family and Romantic Relationships. *Psychological Reports*, 88, 1251-1252.
- Eşsizöğlü, A. (2012). Aile ile İlgili Temel Kavramlar. Aile Yapısı ve İlişkileri. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Feeney, J. A. ve Noller, P. (1990). Attachment Style as a Predictor of Adult Romantic Relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(2), 281-291.
- Field, T. (1996). Attachment and Separation In Young Children. *Annual Review of Psychology*, 47(1), 541-561.
- Fraley, R. ve Shaver, P. (2000). Adult Romantic Attachment: Theoretical Developments, Emerging Controversies, and Unanswered Questions. *Review Of General Psychology*, 4(2), 132-154.
- Freyer, H. (1963). *Sosyolojiye Giriş*, (Çev: Nermin Abadan) Ankara.
- Gander, M. J. Ve Gardiner, H. W. (2010). *Çocuk ve Ergen Gelişimi*. (Çev: Onur B.) Ankara: İmge Kitabevi.
- Glenn, N. (1990). Quantitative Research On Marital Quality In The 1980s: A Critical Review. *Journal Of Marriage And The Family*. 52, 818-831.

- Goodman, C. (1999). Intimacy And Autonomy in Long Term Marriage. *Journal Of Gerontological Socail Work*, 32, 83-97.
- Gorchoff, S., John, O. ve Helson, R. (2008). Contextualizing Change İn Marital Satisfaction During Middle Age: An 18-Year Longitudinal Study. *Psychological Science*, 19(11), 1194–1200.
- Gökmen, A. (2001). Evli Eşlerin Birbirlerine Yönelik Kontrolçülük ve İlişki Algılarının Evlilik Doyumu Üzerinde Etkisi, Ankara, Hacettepe Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Grav, I. ve Dall, J. (2003) Effects Of Attachment Styles On The Experience Of Equity İn Heterosexual Couples Relationships. *Experimental Psychology*, 50(4), 298-310.
- Güleç, G. (2013). Aile Yapısı ve İlişkileri. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Güven, N. ve Sevim, S. (2007). İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar ve Algılanan Problem Çözme Becerilerinin Evlilik Doyumunu Yordama Gücü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(28), 49-61.
- Halford, K., Kelly, A. ve Markman, H. (1997). The Concept Of A Healthy Marriage. In *Clinical Handbook Of Marriage And Couple Interventions*. Chichester, Uk: John Wiley & Sons.
- Hatch, D. (2008). Factors That Influence The Association Between Adult Attachment and Marital Satisfaction.
- Hazan, C. ve Shaver, P. (1994). Attachment as an Organizational Framework for Research on Close Relationships. *Psychological Inquiry*, 5(1), 1-22.
- Hazan, C., ve Shaver, P. (1987). Romantic Love Conceptualized As An Attachment Process. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 52(3), 511.
- Holekian, F., Madani, Y. ve Lavasani, M. (2014). Lateralization And Marital Satisfaction.
- Hortaçsu, N. (1991). Relation Between Depression And Attachment Styles İn Parent and İnstitution-Reared Turkish Children. *The Journal Of Genetic Psychology*. 154(3), 329-337.
- Hortaçsu, N. (2003). Çocuklukta İlişkiler. Ankara: İmge Kitabevi.
- Hünler, O. ve Gençöz, T. (2003). Submissive Behaviors And Marital Satisfaction Relation: Mediator Role Of Perceived Marital Problem Solving. *Turkish Journal Of Psychology*, 18, 98-108.
- İmamoğlu, O. (1994). Değişim Sürecinde Aile; Evlilik İlişkileri, Bireysel Gelişim ve Demokratik Değerler. T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Kabasakal, Z. ve Soylu, Y. (2016). Evli Bireylerin Evlilik Doyumunun Cinsiyet ve Eş Desteğine Göre İncelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*.
- Kahvecioğlu, C. (2014). Eş Seçiminin Terkedilme Şeması, Baskın Nöral Sistemler, Evlilik Mitleri ve Bağlanma Stilleri Açısından İncelenmesi, İstanbul, Üsküdar Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.

- Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (15. Basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Karney, B. ve Bradbury, T. (2000). Attributions İn Marriage: State Or Trait? A Growth Curve Analysis. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 78(2), 295-309.
- Kirby, J. S. (2005). *A Study Of The Marital Satisfaction Levels Of Participants İn A Marriage Education Course*. Unpublished Doctoral Dissertation, Department Of Educational Leadership and Counseling Department, University Of Lovislon, Monnoe.
- Korkut, F. (2002), *Lise Öğrencilerinin Problem Çözme Becerileri*, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 23, 177-184.
- Kurdek, L. (1991). Predictors Of Increases İn Marital Distress in Newlywed Couples: A 3-Year Prospective Longitudinal Study. *Developmental Psychology*, 27, 627-636.
- Lambert, N. ve Dollahite, D. (2006). How Religiosity Helps Couples Prevent, Resolve And Overcome Marital Conflict. *Familyrelations*, 55(4), 439-449.
- Larson, J. (2003). *The Great Marriage Tune-Up Book*. San Francisco, Ca: Jossey and Bass.
- Lewis, R. ve Spanier, G. (1979). *Theorizing About The Quality And Stability Of Marriage*. Contemporary Theories About The Family. New York, Ny: Free Press.
- Lopez, F. G., Sauer, E. M., Berger, E. ve Wyssmann, J. (1998). Internal Working Models, Self-Reported Problems, and Help-Seeking Attitudes Among College Students. *Journal of Counseling Psychology*, 45(1), 79-83.
- Ludlow, L. ve Howard, E. (1990). The Family Map: A Graphical Representation Of Family Systems Theory. *Educational And Psychological Measurement*, 50(2), 245-254.
- Marks, L. (2005). How Does Religion İnfluence Marriage? Christian, Jewish, Mormon And Muslim Perspectives. *Marriage And Family Review*, 38(1), 85-111.
- Morgan, C. T. (2009). *Psikolojiye Giriş*. Ankara: Eğitim Kitabevi Yayınları.
- Nazlı, S. (2016). *Aile Danışmanlığı*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Obegi J., Morrison, T. ve Shaver, P. (2004). Exploring Intergenerational Transmission of Attachment Style in Young Female Adults and Their Mothers. *Journal of Social and Personal Relationships*, 21(5), 625-638.
- Orathinkal, J. ve Vansteenwegen, A. (2006). The Effect Of Forgiveness On Marital Satisfaction İn Relation To Marital Stability. *Contemporary Family Therapy: An International Journal*, 28(2), 251-260.
- Özdemir Ş., Torlak, Ö. ve Vatandaş, C. (2013) *Aile Yaşam Döngüsü ve Tüketim*.
- Özen, Y. ve Gülaçtı, F. (2010). Benlik-Kavramı ve Benliğin Gelişimi Bilen Benliğe Gereksimin Var Mı? *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(7), 21-38.
- Özgüven, İ. (2000) *Evlilik ve Aile Terapisi*. Pdrem Yayınları, Ankara.
- Öztürk, E., Türel, F. İ. ve Oğur, E. (2020). *Psikotarih ve Bağlanma Kuramı*. Ankara: Türkiye Klinikleri.

- Risdal, D. ve Singer, G. (2004). Marital Adjustment In Parents Of Children With Disabilities: A Historical Review And Meta-Analysis. *Research And Practice For Persons With Severe Disabilities*, 29(2), 95–103.
- Rodgers, R. ve White, J. (1993). *Family Development Theory*.
- Sacco, W. ve Phares, V. (2001). *Partner Appraisal And Marital Satisfaction: The Role Of Self- Esteem And Depression*. Psychology Faculty Publications.
- Scheidler, J. (2008). *Effects Of Perceived Stress And Perceived Social Support On Marital Satisfaction In Doctoral Students*. Doctoral Dissertation, Walden University, Washington, Usa.
- Shachar, R. (1991). His And Her Marital Satisfaction: The Double Standart. *Sex Roles*, 25, 451-467.
- Shaver, P. ve Brennan, K. (1992). Attachment Styles and the Big Five Personality Traits: Their Connections with Each Other and with Romantic Relationships Outcomes. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 18, 536-545.
- Sokolski, D ve Hendrick, S. (1999). Fostering Marital Satisfaction. *Family Therapy*, 26(1), 39-49.
- Solmuş, T. (2003). Romantik Bağlanmalı İlişkisel Değişkenler ve İlişki Süreci: Türk Psikoloji Bülteni, 9(28-29), 99-108.
- Soysal A. Ş., Bodur Ş., İşeri E. ve Şenol, S. (2005). Bebeklik Dönemindeki Bağlanma Sürecine Genel Bir Bakış. *Klinik Psikiyatri*, 8, 88-99.
- Sönmez, T., Ejder, S. ve Gür, Y. (2018). Gebelerin Evlilik Doyumlarının Değerlendirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*. 3(8), 209-219.
- Sönmez, V. ve Alacapınar, F. G. (2016). *Örneklendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Anı, Ankara.
- Stack, S. ve Eshleman, J. (1998). Marital Status And Happiness: A 17-Nation Study. *Journal Of Marriage And The Family*, 60(2), 527-536.
- Stith, S., Rosen, K., Middleton, K., Busch, A., Lundeberg, K. ve Carlton, R. (2000). The Intergenerational Transmission Of Spouse Abuse: A Meta-Analysis. *Journal Of Marriage And The Family*, 62(3), 640-654.
- Süleymanov, A. (2009). Çağdaş Türk Toplumlarında Aile ve Evlilik İlişkileri, Sosyal Siyaset Konferansları, İstanbul.
- Sümer, N. ve Güngör, D. (1999) Yetişkin Bağlanma Stilleri Ölçeklerinin Türk Örnekleme Üzerinde Psiko Metrik Değerlendirmesi ve Kültür Arası Bir Karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(43), 71-108.
- Sümer, N. ve Güngör, D. (1999). Yetişkin Bağlanma Stilleri Ölçeklerinin Türk Örnekleme Üzerinde Psikometrik Değerlendirmesi ve Kültürlerarası Bir Karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(43), 71-106.
- Sümer, N., Oruçlular, Y. ve Çapar, T. (2015). Bağlanma ve Bağımlılık: Kuramsal Çerçeve ve Derleme Çalışması. *Bağımlılık Dergisi*, 16(4), 192-209.
- Tallman, I. ve Hsiao, Y. (2004). Resources, Cooperation and Problem Solving In Early Marriage. *Social Psychology Quarterly*, 67(2), 172-188.

- Tarhan, N. (2005). Kadın Psikolojisi (3. Baskı). İstanbul: Nesil Yayınları.
- Tennov, D. (1979). Love and Limerence: The Experience of Being in Love. New York: Stein and Day.
- Terzi, S. (2014). Romantik İlişkilerde Bağlanma Yaralanmalarına Yol Açan Olaylar: Nitel Bir Çalışma. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 12(2), 99-108.
- Tezer, E. (1992). Evlilik Doyumu ve İş Doyumu: Bir Ön Çalışma, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 1(3), 24-27.
- Tezer, E. (1994). Evli Eşler Arasındaki Çatışmalar ile Çeşitli Demografik Değişkenlerin Evlilik Doyumuna Etkisi: Kadın Eşin Bir İşte Çalıştığı ve Çalışmadığı Eşler Üzerinde Bir Araştırma. Psikiyatri Psikoloji Psikofarmakoloji Dergisi, 2(3), 15-28.
- Tezer, E. (1996). Evlilik İlişkisinden Sağlanan Doyum: Evlilik Yaşamı Ölçeği. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 2(7), 1-7.
- Thibaut, J. ve Kelley, H. (1959). The Social Psychology Of Groups. John Wiley & Sons, New York.
- Thompson, R. (2002). Attachment Theory and Research. Philadelphia: Lippincott Williams Wilkins.
- Ting-Toomey, S., Yee-Jung, K., Shapiro, R., Garcia, W., Wright, T. ve Oetzel, J. (2000). Ethnic/Cultural Identity Salience And Conflict Styles In Four Us Ethnic Groups. International Journal Of Intercultural Relations, 24(1) 47-81.
- Turan, M. (1997). Erzurum'daki Evli Çiftlerin Evlilik İlişkilerinin Değerlendirilmesi, Erzurum, Atatürk Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Turanlı, P. (2010). Orta Yetişkinlikte Evlilik Uyumu ile Benlik Saygısı ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin Saptanması, İstanbul, Maltepe Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Turner, R. (1965), The Family, London.
- Türktaş, Ş. ve Savran, C. (2010). Çocuklarda ve Ergenlerde Ebeveyne Bağlanma, Öz güven ve Okul Başarısı. Bağlanma, Evlilik ve Aile Psikolojisi, 3(5), 243-258.
- Tüzün, O. ve Sayar, K. (2006). Bağlanma Kuramı ve Psikopatoloji. Düşünen Adam, 19(1), 24-39.
- Twenge, J., Campbell, W. ve Foster, C. (2003). Parenthood And Marital Satisfaction: A Meta-Analytic Review. Journal Of Marriage And Family, 65(3), 574-583.
- Üretmen, S. (2003). Yetişkin Bağlanma Stilleri, Mekâna Bağlanma Eğilimi ve Keşfetme Yönelimi Arasındaki İlişkiler, Ankara, Hacettepe Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Waite, L ve Lehrer, E. (2003). The Benefits From Marriage And Religion in The Unitedstates: A comparative analysis. Popul. Dev. Rev., 29(2), 255-276.
- Williams, K. (2003). Has The Future Of Marriage Arrived? A Contemporary Examination Of Gender, Marriage And Psychological Well-Being. Journal Of Health And Social Behavior, 44, 470-487.

- Williams, K. ve Umberson, D. (2004). Marital Status, Marital Transitions And Health: A Gendered Life Course Perspective. *Journal Of Health And Social Behavior*, 45, 81-98.
- Wilson, T. (1981). *Journal Of Documentation*, 37(1), 3-15.
- Yazıcıoğlu, G. (2011). Üniversite Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ve Stresle Başa Çıkma Stratejileri Arasındaki İlişki: ODTÜ Örneği, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Yelsma, P. ve Athappilly, K. (1988). Marital Satisfaction And Communication Practices: Comparisons Among Indian And American Couples. *Journal Of Comparative Family Studies*, 19(1), 37-54.
- Yıldız, M. (2012). Bağlanma Kuramı Açısından Yaşlılık Dönemine Genel Bir Bakış. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 36(1), 1-30.
- Yılmaz, A. (2001). İş Birliğine Dayalı Öğrenme: Etkili Ancak İhmal Edilen ya da Yanlış Kullanılan Bir Metot, *Milli Eğitim, Eğitim-Sanat-Kültür Dergisi*, 3(7), 46-50.
- Yörükoğlu, A. (1983). Değişen Toplumda Aile ve Çocuk. Aydın Kitapevi, Ankara.
- Yurdalan, E. (2019). Annelerin Bağlanma Stilleri ile Çocuk Yetiştirme Tutumları Arasındaki İlişki, Lefkoşa, Yakın Doğu Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Zeytinoğlu, S. (2013). Sağlık, Sosyal, Hizmet, Hukuk ve Eğitim Alanlarında Çalışanların Türkiye’de Çocuk İstismarı ve İhmali ile İlgili Görüşleri, Çocuk İstismarı ve İhmali, Ankara, Pelin Ofset.

EKLER

Ek 1. Anket Formu

KİŞİSEL BİLGİ FORMU	
1	Cinsiyetiniz: () Erkek () Kadın
2	Yaşınız: () 18-25 Yaş Arası () 26-30 Yaş Arası () 31-45 Yaş Arası () 46-60 Yaş Arası () 61 Yaş ve Üzeri
3	Gelir Seviyeniz: () 2.800 TL'ye Kadar () 2.800-4.500 TL Arası () 4.500 TL ve Üzeri
4	Öğrenim Durumunuz: () İlköğretim () Lise () Lisans () Y. Lisans () Doktora
5	Partnerin Fiziksel Özelliklerini Beğenme Durumu: () Hiç Beğenmiyorum () Pek Beğenmiyorum () Az Beğeniyorum () Çok Beğeniyorum
6	Evlilik Süresi: () 1-3 Yıl Arası () 3-5 Yıl Arası () 5-10 Yıl Arası () 10 Yıl ve Üzeri

EVLİLİK DOYUMU

Soru No	Sorular	Doğru	Yanlış
1	Eşimle düşünce farklılığı yaşadığımızda oturup tartışırız.		
2	Eşimle boş zamanlarımızı geçirme tarzımızdan oldukça memnunum.		
3	Eşim hemen her zaman o an içinde bulunduğum ruh halini anlayışla karşılar.		
4	Çocukluğum muhtemelen çoğu insanınkinden daha mutlu geçti.		
5	Eşimle bir türlü konuşamadığımız bazı şeyler var.		
6	Bazen bir sırrımı arkadaşşıma açmak, eşime açmaktan daha kolay olur.		
7	Eşim cinsellikten benim kadar zevk alıyor gibi.		
8	Keşke eşim benim ilgi duyduğum faaliyetlerin daha çoğuna ilgi duysaydı.		
9	Tartışma sırasında ikimiz de duygularımızı açıkça ve tam açarız.		
10	Ben gençken ailemden ayrılmak için sabırsızlanıyordum.		
11	Şimdi olduğumuzdan daha fazla cinsel ilişkide bulunmamızı isterdim.		
12	Bana kızgın olduğu zaman bile, eşim benim bakış açımı takdir edebilir.		
13	Eşim boş vakitlerini benimle paylaşmaktan hoşlanır.		
14	Aramızda büyük bir sevgi ve duygu aktarımı var.		
15	Bazen cinsel ilişkimizden mutsuz oluyorum		
16	İlişkimizde beni memnun eden birçok şey var.		
17	Tartışmalarımızın çoğu çöküntü yaratan çözümsüzlüklerle sonuçlanır.		
18	Eşimle olduğum zaman bile çoğu zaman yalnızlık hissedirim		
19	Paramızı tümüyle eşime emanet ederim.		
20	Eşimle ilgili hoşuma gitmeyen bazı şeyler var.		
21	İlişkimiz çok doyurucu		
22	Eşim beni tokatladı		
23	Evlilikte bir ölçüde eşitlik iyi bir şey, ama genel olarak aile meselelerinde son sözün erkeğin olması gerekir.		
24	Ben ve eşim gelirimizi nasıl harcayacağımıza karar veririz.		
25	İlişkimizde iyi şeyler, kötülere bir hayli ağır basıyor.		
26	Eşimin beni üzen şeyler yaptığı olur.		
27	İki insanın, eşim ve benden daha iyi geçinebilmesi gerekir.		
28	Eşimin beni incitecek kadar kızacağı kaygısını hiç taşımadım.		
29	Daha çok anaokulu ve kreş olmalı ki küçük çocuğu olan daha fazla anne çalışabilsin.		
30	İlişkimiz bildiğim herhangi bir ilişki kadar başarılı.		
31	İlişkimiz hiçbir zaman maddi kaygılardan dolayı zora girmemiştir.		
32	Eşimle birbirimizi çok iyi anlarız.		
33	Eşim kızgınlıkla etrafındaki şeyleri kırıp dökmüş ya da fırlatmıştır.		
34	Çamaşır, temizlik, çocuk bakımı gibi işler, öncelikle kadının sorumluluğudur.		
35	Eşime benimle aile danışmanına gelmesini önermeyi, sık sık düşündüm.		
36	İlişkimiz ile ilgili tam anlamıyla memnun olmadığım bazı şeyler var.		
37	Eğer bir çocuk hasta olursa ve anne-babası çalışıyorsa, anne kadar babanın da evde kalıp çocuğun bakımını üstlenmeye hazır olması gerekir.		
38	Eşim ve ben uyumsuzluklarımızı halletme tarzımızı geliştirmeliyiz.		
39	Eşim ve ben çeşitli eğlence ve dinlenme faaliyetlerinde birlikte oldukça uzun zaman geçiririz.		
40	Eşim bazen beni yeteri kadar ciddiye almıyor.		
41	Anne ve babamın evliliği çoğu evliliklerden daha mutluydu.		
42	Eşim bazı konularda öylesine hassas ki, o konulara hiç değinmiyorum.		
43	Ne zaman kendimi üzgün hissetsem, eşim bana sevildiğimi hissettirir ve tekrar mutlu olmamı sağlar.		

44	Birbirimizi cinsel yönden nasıl daha fazla hoşnut edebileceğimizi konuşma tarzımız, beni çok memnun etmiyor.		
45	Eşimle konuşacağımız pek fazla ortak konumuz yok.		
46	Eşim ve ben tartıştığımızda, aynı eski şeyleri, devamlı gündeme getiriyormuşuz gibi görünüyor.		
47	Benim ailemdeki tüm evlilikler oldukça başarılı görünüyor.		
48	Eşimle tam olarak tartışmadığımız tek şey cinsel ilişkimiz.		
49	Eşimin duyguları fazla kolay incinir.		
50	Galiba eskiden, şimdiye göre daha çok eğleniyorduk.		
51	Bazen eşimin bana pek ihtiyacı yokmuş gibi hissediyorum.		
52	Eşim bazen cinsel ilişki için aşırı derecede az istek gösteriyor.		
53	İlişkimiz birkaç yönden düş kırıklığı yarattı.		
54	Eşimle aramızdaki önemsiz anlaşmazlıklar büyük kavgalarla sonuçlanır.		
55	Eşim ve ben ilişkimizi bitirme noktasına hiç yaklaşmadık.		
56	Parasal geleceğimiz oldukça sağlam.		
57	Eş konusunda en iyi seçimi yapıp yapmadığımı sorguladığım zamanlar oluyor.		
58	Bazen ilişkimizle ilgili hevesim epeyce kırılıyor.		
59	Eşimin kızdığında kontrolü kaybedeceğinden endişe ediyorum.		
60	Aile geliri kazanılması öncelikle erkeğin sorumluluğudur.		
61	Eşimle aramızda büyük anlaşmazlıklar nadiren olur		
62	Parasal durumumuzu birbirimize kızmadan tartışmamız çoğunlukla zordur.		
63	Eşim ara sıra kendimi çok kötü hissetmeme neden olur		
64	İlişkimizde hiçbir zaman şu anki kadar iyi hissetmemiştim.		
65	Eşim hiçbir zaman bana sinirle bir şeyler fırlatmamıştır.		
66	Ailenin reisi erkek olmalıdır.		
67	İlişkimizin geleceği, herhangi ciddi bir plan yapamayacak kadar belirsizdir.		
68	Eşim sürekli paramızı nasıl harcadığımı kontrol ediyor.		
69	İlişkimizden hiçbir zaman bir an bile pişmanlık duymadım.		
70	Eşim kızgın olduğu zaman, bazen bana bağırır, çağırır.		
71	Bir kadın evlendikten sonra eşinin soyadını almalıdır.		
72	Eşim ve ben tanıdığım çiftlerin çoğundan daha mutluyuz.		
73	Bir bütçe yapmaya çalışmak, eşimle aramızda değdiğinden daha fazla soruna neden olur.		
74	Bir kadın için en önemli şey iyi bir eş ve iyi bir anne olmaktır.		
75	Tartışırken, önemli konularımızda esas noktanın dışına taşmamayı oldukça iyi başarıyoruz.		
76	Günlük yaşantımız birlikte yapılacak ilginç şeylerle doludur.		
77	Eşim bazen benim ne hissettiğimi bir türlü anlayamaz.		
78	Annem ve babam birbirleriyle gerektiği kadar iyi iletişim kuramadılar.		
79	Eşim eleştiriyi kabul etmekte zorlanmaz.		
80	Eşim en çok ihtiyaç duyduğum anda kendimi önemli hissetmemi sağlar.		
81	Eşim bazen benim cinsel doyumumu aşırı derecede az dikkate alır.		
82	Eşim benim yapmak istediğim bazı şeyler için yeterince vakit ayırmaz.		
83	Eşim bazen kişiliğimin bazı yönlerini değiştirmeye kastetmiş gibi görünüyor.		
84	Annem ve babam beni hiçbir zaman gerçek anlamda anlamadılar.		
85	Ne kadar sık cinsel ilişkide bulunacağımız konusunda eşim ve ben hemen daima anlaşırız.		
86	Eşim ve ben bazen, anlaşmazlıklarımızı çözmeksizin günlerce yaşayıp gidebiliriz gibi görünüyor.		
87	Her gün en az bir saatimi eşimle birlikte bir etkinlikte geçiririm.		
88	Eşim beni sevdiğini göstermek için farklı şeyler yapar.		
89	Eşimin dışında biriyle bir macera yaşamayı hiçbir zaman ciddi olarak düşünmedim.		
90	İlişkimizle ilgili karşılanmayan ihtiyaçlarım var.		
91	Tartışmalarımız çoğu zaman birimizin ağlaması veya incinmesiyle son bulur.		
92	Zaman zaman eşimden ayrılmayı çok fazla istedim.		
93	Eşim parayı idare etmeyi çok iyi idare eder.		
94	Eşim bir hayat arkadaşında aradığım tüm niteliklere sahiptir.		

95	İlişkimizde bazı ciddi güçlükler var.		
96	Eşim hiçbir zaman kızıp beni sıkıca tutmadı ya da ittirmedi.		
97	Bir ailenin nerede yaşayacağı daha çok erkeğin işine dayalı olmalıdır.		
98	Bu ilişki içinde olmasaydım daha çok mutlu olabilirdim.		
99	Eşim ve ben para konusunda nadiren tartışırız.		
100	Eşıme karşı pek fazla sevgi ve şefkat hissetmediğim zamanlar olur.		
101	İlişkimiz bir ayrılık ya da boşanma ile bitebilir mi diye sık sık düşünüyorum.		
102	Vücudumda eşimin yaptığı çürükler ya da sopa izleri var.		
103	Bir ilişkide kadının meslek hayatı erkeğinki ile eşit önemdedir.		
104	İnanıyorum ki ilişkimiz, tanıdığım çoğu insanınki kadar güzel.		
105	Parasal imkanlarımızın üstünde yaşıyormuşuz gibi hissediyorum.		
106	Hiçbir çiftin birlikte eşim ve benden daha uyumlu yaşayabileceğini düşünmüyorum.		
107	Eşim hiçbir zaman beni incitmekle tehdit etmemiştir.		
108	Bir ilişkide kadının esas rollerinden biri ev işleri sorumluluğu olmalıdır.		
109	İlişkimizde çok az mutsuzluğa tanık oldum.		
110	Eşim önce bana danışmadan çok fazla şey satın alabilir.		
111	Küçük çocukları olan anne, sadece aile paraya ihtiyaç duyduğu zaman çalışmalıdır.		
112	Eşim beni bedensel olarak hiçbir zaman incitmemiştir.		
113	Anlaşamadığımız zaman eşim, her ikimiz için de kabul edilebilir seçenekler bulmamıza yardım eder.		
114	Eğlence ve boş zaman etkinliklerimiz, sanırım her ikimizin de ihtiyaçlarını iyi bir şekilde karşılıyor.		
115	Büyük üzüntülerimi eşime açıkça ifade konusunda kendimi rahat hissederim.		
116	Çok mutlu bir ev hayatım oldu.		
117	Eşim ve ben nadiren cinsel ilişkide bulunuruz.		
118	Zaman zaman eşimin beni gerçekte ne kadar sevdiğini merak ederim.		
119	Cinsel beraberlik sırasında eşimin biraz daha yumuşak yaklaşmasını isterim.		
120	Ailemin bireyleri birbirine daima çok yakın olmuştur.		
121	Eşim ve ben sık sık sınırlarımız bozulmadan tartışmayı beceremiyoruz.		
122	Anne ve babamın evliliğinin boşanma ile sonuçlanıp sonuçlanmayacağını sık sık düşünmüşümdür.		
123	Cinsel beraberlik sırasında yapmamızı istediğim bazı şeyler var ki, görüldüğü kadarıyla eşim bunlardan pek fazla hoşlanmıyor.		
124	Eşim çoğu kez olaylara bakış açımı anlamayı başaramaz.		
125	Kendisini kötü hissettiği zamanlarda eşim destek almak için bana gelir.		
126	Eşim duygularının çoğunu dışa vurmaz.		
127	Cinsel beraberliğimiz her yönüyle tatmin edicidir.		
128	İlişkimizin oldukça mutlu olduğuna inanıyorum.		
129	Eşim sık sık onu anlamadığımdan yakınıır.		

İLİŞKİ ÖLÇEKLERİ ANKETİ (RSQ)

Aşağıdaki maddeler romantik ilişkileriniz dahil olmak üzere yakın ilişkilerinizde hissettiğiniz duygulara ilişkindir. Sizden, genel olarak, yakın ilişkilerinizde yaşadıklarınızı dikkate alarak aşağıdaki ifadeleri değerlendirmeniz istenmektedir. Aşağıdaki maddeleri yakın ilişki içinde olduğunuz kişileri düşünerek cevaplandırınız. Her maddenin ilişkinizdeki duygu ve düşüncelerinizi ne oranda yansıttığını karşısındaki 7 aralıklı ölçek üzerinde gösteriniz.

1.....2.....3.....4.....5.....6.....7

Beni Hiç Tanımlamıyor

Beni Kısmen Tanımlıyor

Beni Tamamıyla Tanımlıyor

Soru No	Sorular	1	2	3	4	5	6	7
1	Başkalarına kolaylıkla güvenemem.							
2	Kendimi bağımsız hissetmem benim için çok önemli.							
3	Başkalarıyla kolaylıkla duygusal yakınlık kurarım.							
4	Bir başka kişiyle tam anlamıyla kaynaşıp bütünleşmek isterim.							
5	Başkalarıyla çok yakınlaşırsam incitileceğimden korkuyorum.							
6	Başkalarıyla yakın duygusal ilişkilerim olmadığı sürece oldukça rahatım.							
7	İhtiyacım olduğunda yardıma koşacakları konusunda başkalarına her zaman güvenebileceğimden emin değilim.							
8	Başkalarıyla tam anlamıyla duygusal yakınlık kurmak istiyorum.							
9	Yalnız kalmaktan korkarım.							
10	Başkalarına rahatlıkla güvenip bağlanabilirim.							
11	Çoğu zaman, romantik ilişkide olduğum insanların beni gerçekten sevmediği konusunda endişelenirim.							
12	Başkalarına tamamıyla güvenmekte zorlanırım.							
13	Başkalarının bana çok yakınlaşması beni endişelendirir.							
14	Duygusal yönden yakın ilişkilerim olsun isterim.							
15	Başkalarının bana dayanıp bel bağlaması konusunda oldukça rahatımdır.							
16	Başkalarının bana, benim onlara verdiğim kadar değer vermediğinden kaygılanırım.							
17	İhtiyacınız olduğunda hiç kimseyi yanınızda bulamazsınız.							
18	Başkalarıyla tam olarak kaynaşıp bütünleşme arzum bazen onları ürkütüp benden uzaklaştırıyor.							
19	Kendi kendime yettiğimi hissetmem benim için çok önemli.							
20	Birisi bana çok fazla yakınlaştığında rahatsızlık duyarım.							
21	Romantik ilişkide olduğum insanların benimle kalmak istemeyeceklerinden korkarım.							
22	Başkalarının bana bağlanmamalarını tercih ederim.							

23	Terk edilmekten korkarım.								
24	Başkalarıyla yakın olmak beni rahatsız eder.								
25	Başkalarının bana, benim istediğim kadar yakınlaşmakta gönülsüz olduklarını düşünüyorum.								
26	Başkalarına bağlanmamayı tercih ederim.								
27	İhtiyacım olduğunda insanları yanımda bulacağımı biliyorum.								
28	Başkaları beni kabul etmeyecek diye korkarım.								
29	Romantik ilişkide olduğum insanlar, genellikle onlarla, benim kendimi rahat hissettiğimden daha yakın olmamı isterler.								
30	Başkalarıyla yakınlaşmayı nispeten kolay bulurum.								

